Василь Ткачёв

Б У Л О Ч К А

Книга юмора на трёх языках: белорусском, русском и украинском

Гомель
БАРК
2011

УІК-ЭНД З ДЭПУТАТАМ

Мамкін вярнуўся з работы ў прыўзнятым настроі. Ледзь пераступіўшы парог, чмокнуў у шчаку жонку, што тую вельмі здзівіла і ўразіла, бо калі яшчэ такое было, а потым ляпнуў у далоні, бадзёра паведаміў:

– Нінуля, у нас госці! З самой сталіцы. Аднакурснік персанальнай асобай. Ён зараз шышка – уго-о! У самім парламенце сядзіць! Ды ты яго, можа, не раз па тэлевізары бачыла, толькі ўвагі не звяртала. Чалавек з партфелем. Галава-а! Сам прэзідэнт з ім ручкаецца. Прозвішча – Бурчалкін. Гаворыць яно табе аб чым-небудзь?

Жонка, трымаючыся далонькамі за тое месца, куды чмокнуў муж, нясмела крутнула галавой:

– Не-а, першы раз чую.

– Нічога, нічога, праз гадзіну, а мо раней будзеш мець магчымасць пазнаёміцца з ім асабіста. Бурчалкін, цэнячы нашы ранейшыя сяброўскія адносіны, паабяцаў завітаць да нас. На агеньчык, так сказаць. Прыехаў у камандзіроўку і адразу ж мне тэлефануе: Мамкін, прывітанне! Мамкін, як жыццё? Мамкін, якія ў цябе праблемы? І гэтак далей. Абмазгуй, кажа, чым магу табе памагчы – сёння буду, перад ад’ездам ёсць пару гадзін, сустрэнемся. Тут, кажа, цягнуць у рэстараны з усіх бакоў, але я ўсё ж адбіўся: аднакурснік на сяброўскі уік-энд запрасіў, так што … прабачце, спадары і спадарыні. Мамкін чакае. Га? Ты вось што, Нінуля, пакуль я збегаю ў гастраном, таго-сяго прыхаплю, рыхтуй на стол і думай, чым табе і мне, вядома, можа памагчы Бурчалкін. Глядзі, нічога не ўпусці. Не прамахніся. Ён чалавек слова. Ну, дзе грошы… Давай, давай, для такога сяброўскага уік-энда не шкада патраціцца.

Нінуля, ледзь стрымліваючы хваляванне, мітуслiва дастала з тайнічка грошы, адлічыла неабходную суму, працягнула мужу:

– Глядзі ж там, абавязкова каньяк купі. Самы лепшы. А то, можа, ён гарэлкай грэбуе? Паўлік, і далікатэсаў якіх-небудзь прыхапі. Усё ж – з парламенту… І не баўся. А то раптам заявіцца госць, а я і не ведаю, пра што з ім гаварыць. Яшчэ не тое ляпнеш…

– Куплю ўсё, што трэба! Ды ты не хвалюйся… Чалавек ён свойскі, просты, хоць і чын высокі мае. З ім можаш пра ўсё, што душы пажадаецца, гаварыць. І гавары! Размаўляй! Ну, глядзі тут, я пабег. І думай! Думай, што нам, Мамкіным, трэба яшчэ ў гэтым жыцці? А хочаш, ён нас запраста ў Мінск перацягне? Без

партфеля, вядома ж, не пакіне. Не, не такі ён, Бурчалкін, каб лепшых сяброў забываць. Ну, я пабег!

– Шчасліва,– усміхнулася ўслед Нінуля і пачала збіраць на стол.

... За вуглом дома Мамкіна чакаў Бурчалкін.

– Парадак! – перавёўшы дух, выцiснуў з сябе Мамкін.– Разыграна ўсё, як па нотах. Пабеглі ў гастраном. А потым – да мяне. Глядзі, вядзі ж сябе прыстойна... на ўзроўні дэпутата. Пра палітыку больш сып, пра палітыку... Мая Нінуля не вельмі ў ёй. Пра прэзідэнта не плявузгай. Я сказаў, што ты за руку з ім вітаешся. Чуў? Пазняка, Шарэцкага можан мацюкнуць. І абяцай! Залатыя горы і адпачынак на Маямі. Рабі ўсё, як дамаўляліся. Па распрацаваным сцэнарыі. Ну, а заўтра, Бурчалкін, я ў цябе буду госцем са сталіцы. З парламенту.

І дружбакі пашыбавалі ў гастраном.

ГАНАРАР

Празаік Сцёпкін атрымаў чарговы ганарар – за раман, які надрукаваў даволі салідны часопіс. Грошай атрымалася поўны «дыпламат». Сцёпкін прынёс дзяржзнакі дадому, стомлена плюхнуўся ў крэсла, выцер насоўкай лоб.

– Фу-у,– уздыхнуў ён,– ледзь датупаў. Кацюша, зірні, але лепш узважыць: кілаграмаў пятнаццаць, не менш. Во адхапіў, га? У касе, праўда, не лічыў – да раніцы не паспеў бы з маімі матэматычнымі здольнасцямі. Дый навошта? У нас жа не дураць. Пісьменнікаў паважаюць. Ну, на бутэлечку каньяку прэзентаваў, не без таго. Калі ў цябе радасць, то і іншым няхай трошкі весялей будзе.

Жонка была на сёмым небе. Убачыла грошы – у яе спярша адняло мову, яна толькі што і магла ківаць галавой, шчасліва ўсміхацца: нарэшце зажывём! Калі яна бачыла столькі грошай? Мо толькі ў кіно. Ці ў Якубовіча ў «Полі цудаў». А гэта ж – свае. Бяры. Размяркоўвай – куды падзець, якія дзіркі ў сямейным бюджэце зацыраваць.

– Яначка, мой родненькі, разумнічак ты ясненькі! – чмокнула ў шчаку. –Хай табе здароўечка Бог дае. Можаш нават выпіць сёння сто грамаў.

Сцёпкін задаволена крэкнуў.

Жонка перакуліла дыпламат, грошы раскінуліся на часопісным століку. Яна яшчэ пэўны час, нібы зачараваная, дзівілася на іх, а потым падхапіла мужа пад руку:

– Абедаць, абедаць, абедаць! Ты сёння зарабіў!..

Не паспелі Сцёпкіны сесці за стол, як пазваніў сын, перадаў прывітанне ад жонкі і ўнука, а потым, нібы між іншым, пацікавіўся:

– Тата ганарар атрымаў?

Паколькі ў гэтую хвіліну тата наліваў у чарку свае законныя сто грамаў, а маці размаўляла па тэлефоне, то яна крадком зірнула на мужа, паўшэптам сказала:

– Атрымаў…

Хутка ўспомніла пра бацькоў дачка. Патэлефанавала. Жывая, значыцца, і здаровая, у сям'і ўсё добра… Пра ганарар таксама пацікавілася. Паабяцала прыехаць – адведаць старых.

Шумна зрабілася неўзабаве ў кватэры Сцёпкіных –дачка, сын, зяць, нявестка і ўнукі заявіліся амаль адначасова, бы згаварыліся. Былі нават пацалункі, чаго раней – ніколі… Потым усе ўладкаваліся за сталом. Пад гэтую гамонку Сцёпкін прапусціў яшчэ чарачку. Жонка нават праслязілася: «Бедненькія мае, замораныя, як жа вам без таткі нашага?»

Сцёпкін маўчаў. Ён прапусціў яшчэ сто грамаў, на што жонка таксама не зрэагавала, узняўся з месца, папрасіў увагі:

– Грошай я вам падкіну. Але! Спярша скажыце, як называецца мой раман, за які я атрымаў ганарар?

Усталявалася хвіліна маўчання.

– Ну?

– Тата, якая розніца, як называецца? – прытулілася да пляча дачка, пяшчотна пагладзіла апошнія кудзеркі на ягонай галаве. – Галоўнае, ты – талент! Мы ганарымся табой!

Дарослыя запляскалі ў ладкі.

– Дзякуй! – узняў руку Сцёпкін. – Дзякуй. Прыемна пачуць, што вы мною ганарыцеся. Ну, але хто чытаў гэты раман? – Ён нетаропка агледзеў кожнага, хто сядзеў за сталом, і, відаць, пашкадаваў, што вытыркнуўся з такім недарэчным пытаннем: калі нават назвы ніхто не ведае, то дзе ж там пра чытанне заікацца. – Эх, ганарарныя вы дзеці! – Сцёпкін шмаргануў носам.

Ён вылез з-за стала, узяў на століку часопісы з надрукаваным раманам, паторкаў іх у рукі сыну, нявестцы, дачцэ, зяцю…

Адзін часопіс застаўся. Сцёпкін зірнуў на жонку, але, уздыхнуўшы, безнадзейна махнуў рукой і штурнуў яго на канапу.

– Яны прачытаюць, Яначка, прачытаюць, – зашчабятала жонка. – Табе, можа, яшчэ чарачку?

– Чарачка пачакае,– памяркоўна глянуў на жонку Сцёпкін: хай адчуе, што сёння ён можа сам пагаспадарыць за гэтым сталом

не горш, як яна. Потым скіраваў вочы ў бок дзяцей. – А вам, шаноўныя, во што скажу: калі прачытаеце раман – прыходзьце. Праз тыдзень не будзе вас – спозніцеся: у мяне пуцёўка ў дом адпачынку.

... Праз тры дні дзеці расказвалі Сцёпкіну змест яго новага рамана.

КАРАСІ НА ПЯСКУ

Усё пачалося з пісьма ад сына Міхася, які паведамляў, што прыедзе не адзін, а з дзяўчынай, будучай жонкай.

– Трэба сустракаць, – сказаў Матруне Лявон.– Запросім гасцей, сваякоў і суседзяў, каб з Міхасёвай маладзічкай пазнаёміліся, мо і вяселле справім. Рыхтавацца трэба. Паглядзі, колькі ў нас цукру, Матруна. Ці хопіць на гэтае... Ну, сама ведаеш... Гарэлка ў краме надта ж дарагая... Адным словам, будзем рыхтавацца...

Як толькі ў бочцы спынілася булькание, Лявон сказаў сам сабе: «Час».

Назаўтра раніцай, калі вёска яшчэ спала, Матруна на плоскадонцы адвязла Лявона на востраў, а сама вярнулася дахаты. Але ўсё ж сусед Понцік убачыў, што Канапелька павалокся праз агароды да возера з такімі-сякімі прычындаламі. Понцік меў на Лявона зуб, і таму вельмі ўзрадаваўся, падцягнуў штаны і адразу ж пашкандыбаў да ўчастковага, рашуча пагрукаў у акно. Неўзабаве паказаўся заспаны твар міліцыянера Кузоўкі.

– Ну, што здарылася? – праціраючы вочы, спытаў той.

–Ты во спіш, а Лявон на востраве чымергес цісне. Штрапуй! Усіх штрапуеш, а яго што – не бачыш? Ці мо ты праз аднаго штрапу даеш? Глядзі, хоць ты мне і радня, але магу і вышэй заявіць. За Понцікам не заржавее.

Участковы толькі ўздыхнуў. Задаволены Понцік вярнуўся дамоў, злосна пачэсваючы рукі: во,ты, Лявоне, цяпер запяеш мне Лазара. Будзеш ведаць, як лезці са сваёй прасцінай.

Лявон тым часам прыладкаваў апарат, расклаў цяпельца, і неўзабаве ў трохлітровы слоік капнула першая кропля...

Стары не адразу пачуў плёскат вёслаў па вадзе. Насцярожыўся – на бераг насоўвалася міліцэйская фуражка. Напалоханы Лявон адразу кінуў усё і схаваўся ў хмызняку, пачаў назіраць, што ж робіцца каля яго апарата...

– Лявон, выходзь! Твой агрэгат, адразу пазнаў,– пачуў стары голас Кузоўкі. – Не хавайся. Будзем акт складаць. Ад закону не схаваешся.

«Не, смалы… – разважаў Лявон. – Гэтак мяне не возьмеш. Яшчэ невядома, хто каго…»

Кузоўка пахадзіў-пахадзіў вакол апарата, паклікаў яшчэ Лявона, а потым заўважыў, што цяпельца прытухла, перастала капаць у слоік. Як чалавек гаспадарлівы, ён падкінуў дроў, і чымергес зноў пабег танюткім раўчуком.

«Што ён тут вырабляе? Мо зняць пробу?» – участковы падставіў шклянку, і калі нацадзілася грамаў сто, адламаў ад бохана добры кавалак хлеба, выняў жа з Лявонавай торбачкі сала, цыбуліну, зірнуў у той бок, дзе хутчэй за ўсё хаваўся самагоншчык, і зарагатаў:

– Сядзі, Лявон, мне і аднаму добра!

І кульнуў пітво ў рот. Зморшчыўся, першачок што трэба! Хораша закусіў.

– Сядзі, Лявон, мне і аднаму тут падабаецца, – паўтарыў Кузоўка і зноў падставіў шклянку.

Потым – другі раз, трэці…

Калі Лявон ускочыў у лодку ўчастковага, той гучна і прыгожа спяваў: «А я лягу- прылягу…»

Стары дабраўся да берага, пабег у кантору.

– Дзеўкі, тэрмінова пазваніць трэба,– папрасіў ён дазволу, набраў 02 і ажно зароў у трубку: – Алё! Міліцыя? Дакладваю, значыцца, сітуацыю… Участковы Кузоўка… у Борках… на востраве чымергес цісне… Сам бачыў…

Усе, хто быў у канторы, здзіўлена пераглянуліся.

Кузоўка спаў, падклаўшы пад галаву фуражку, калі прыехалі на востраў яго калегі.

… Лявон і былы ўчастковы Кузоўка часта цяпер разам ловяць карасёў. Толькі ніколі не сядзяць побач. І яшчэ: абодва не любяць глядзець на востраў. Лявон – з-за таго, што канфіскавалі ягоны апарат і ўляпілі штраф. А ўчастковы – таму, што пазбавілі міліцэйскага мундзіра.

А карасі скачуць на пяску, бы на патэльні. Ладныя такія карасі. І мужчынам карысны занятак…

ПРАМАХНУЎСЯ

Цюлькіна хлебам не кармі, а дай куды-небудзь запісацца. Ну, напрыклад, фарміруецца турыстычная група – вядома ж, за кошт прафсаюза або добрага спонсара,– Цюлькін тут як тут.

– Запішыце! Вы запісалі? Дайце глянуць на ўласныя вочы, бо каму і давяраю, то ім, шаноўным,– Цюлькін насоўваў на пераносіцу пукатыя акуляры, падносіў да іх паперку і, знайшоўшы сваё прозвішча, лагодна ўсміхаўся. – Во цяпер бачу. А куды, не падкажаце, заўтра будзе запіс?

Атрымаўшы інфармацыю, Цюлькін з'яўляўся ў патрэбны час якраз у тым кабінеце, дзе і трэба было быць.

– Запішыце! Я – Цюлькін! – пераступіўшы парог, заяўляў ён.

– Ведаем, ведаем, – раздражнёна адказвалі яму.

І запісвалі, бо не запішы – ляманту будзе на ўвесь белы свет. І на дэфіцытныя тавары (было і такое), і на гуманітарную дапамогу, і на культпаход у тэатр, і яшчэ шмат куды.

У той дзень таксама некуды запісвалі. Куды – Цюлькін не ведаў.

– Запішыце! Я – Цюлькін!

– Што, і вас запісаць? – здзівілася актывістка ў акулярах на прыгожым тварыку.

– Абавязкова, абавязкова!

– Дык вы ж... – дзяўчына папярхнулася, зняла акуляры, чамусьці доўга, не міргаючы, углядалася ў Цюлькіна.

– Ніякіх «вы ж»! Не запішыце – буду скардзіцца! Я – Цюлькін!

– Не магу я вас запісаць...

– Зможаце! Вы, бачу, новенькая?

– Ага.

– Таму запомніце прозвішча.

– Запомніла: Цюлькін.

– Вось-вось!

Дзяўчына ўстала, падышла да Цюлькіна:

– Дык вы ж жывы!

– Так, так, жывы, і пакуль жывы – павінен усюды пабываць, усяго паспытаць і паспрабаваць. Запісвайце, запісвайце! Не будзем псаваць адносін. Я вам таксама магу спатрэбіцца...

– Я хацела вам сказаць, што я толькі перапісваю на чыставік... – дзяўчына зусім, здаецца, разгубілася пад напорам Цюлькіна. – Спіс склалі без мяне...

Цюлькін хітра ўсміхнуўся, дакрануўся да пляча дзяўчыны, пазмоўніцку зашаптаў:

– А вы, шаноўная, упішыце. Няма такой паперы, каб на ёй не хапіла месца для маёй персоны.

– Ну, як хочаце! Запішу! – не вытрымала дзяўчына і рашуча вывела на паперы прозвішча – Цюлькін.

– Дзякуй, дзякуй, вось і цудоўна, вось і хараша, што з вамі знайшлі агульную мову,– і Цюлькін памахаў на развітанне дзяўчыне.

... Назаўтра быў з’езд творчага саюза, дэлегатам якога з’яўляўся і Цюлькін. Старшынствуючы папрасіў ушанаваць памяць тых, каго не стала за справаздачны перыяд, хвілінай маўчання. Калі ён назваў прозвішча Цюлькіна, а ў спісе яно было апошнім, па зале прайшоўся шумок – дэлегаты заварушыліся, пачалі шукаць вачамі Цюлькіна...

Цюлькін сядзеў і разгублена лыпаў вачамі. Першы раз так прамахнуўся: не туды запісаўся.

ЭХ, ЖАНЧЫНЫ, ЖАНЧЫНЫ!

Навагодні банкет быў у самым разгары, калі Сыраежкіна, як заўсёды, вытыркнулася наперад. Яна абвяла хітраватым позіркам усіх, хто сядзеў за святочным сталом, і прапанавала:

– Увага, спадары! Ад імя жанчын прапаную кожнаму шчыра прызнацца, хто здрадзіў сваёй жонцы ў адыходзячым годзе.

Мужчыны здзіўлена і разгублена пераглянуліся. Жанчыны запляскалі ў ладкі – падбадзёрвалі сваіх рыцараў, каб тыя выкладвалі ўсё.

– Ну, з каго пачнём? – сакатала Сыраежкіна. – Што, няма смелых?

Такіх спачатку не знаходзілася.

– Мужчыны, нешта вас не чуваць!..

– Ну, Дон Жуаны, чаму сцішыліся?

– Папаліся! – здзекаваліся над моцным полам жонкі.

Першым набраўся смеласці Трушкоў.

– Я, прыкладам, не здраджваў. Спі спакойна і ў новым годзе, Зінуля! – ён прыклаў руку да сэрца і сеў.

Амаль тое ж самае сказалі і ўсе астатнія. Акрамя Вавёркіна. Вавёркін жа ўзняўся з месца з келіхам у руцэ, трохі глынуў шампанскага, сур’ёзна, не міргнуўшы вокам, адчаканіў:

– Што было, тое і было. Хлусіць не буду. Даруй, Галінка. Здраджваў я. Былі ў мяне жанчыны. Адну з іх звалі Ларыскай, другую Наташкай, трэцюю Клаўкай, чацвёртую Верачкай, пятую...

Усе заўсміхаліся.

– Ну і жартаўнік ты, Вавёркін! – прамакаючы насоўкай вільгаць на вачах, перапыніла яго Сыраежкіна. – Так рассмяшыць не кожны!.. Артыст. Табе Дзедам Марозам быць! Галя, ну ў цябе і мужык!.. З ім, відаць, ніколі не сумна!

Вавёркін крыху сумеўся. Ён хацеў працягваць далей, але Сыраежкіну было ўжо не спыніць. Ён сеў на месца. «Во і скажы ім праўду!– абурана падумаў Вавёркін. – Эх, жанчыны, жанчыны! Збрэшаш – паверыць, праўду скажаш – не возьмуць на веру».

ПРАЕХАЎ!..

«Бачце вы, зайшлі ў аўтобус і каб хоць хны... і едуць безбілетнікамі... зайцамі... нават на кампосцер не глядзяць... А я што – лысы? Толькі і паспяваю цягаць з кішэні талончыкі, толькі і кляцаю кампосцерам, – разважаў Рудзькін, трымаючыся за поручань. – Не, і я лыкам не шыты. Усё. Хопіць. Кропка. Назад з інстытута таксама буду ехаць зайцам. Ці ж у мяне капейчына лішняя?»

Вяртаўся з працы Рудзькін у добрым настроі, ідэя пачаць ездзіць бясплатна ў грамадскім транспарце, што нарадзілася раніцай, сагравала пад апранашкай, і ён раз-пораз кідаў позіркі на тых, хто з'яўляўся ў салоне. Мала хто выцягваў талон на праезд. «Вось-вось, – разважаў Рудзькін,– і заўсёды так... Не, і мы не лапцем борш сярбаем. Глядзіш, тры разы праеду, і бохан хлеба будзе. Ці паўлітэрка малака. А гэта ўжо нешта значыць».

Як і водзіцца ў такім выпадку, на лініі з'явіўся кантралёр.

– Спадары, падрыхтуйце талончыкі для праверкі,– запатрабавала жанчына ў чырвоным берэціку, акінуўшы важным позіркам салон.

«Буду трымацца да апошняга,– цвёрда рашыў Рудзькін і дастаў на ўсялякі выпадак талон, заціснуў у кулаку. – Калі што – кампосцер побач, паспею кляцнуць... Жанчына ж далёка яшчэ...»

Заставалася ехаць няпоўных тры прыпынкі. Далекавата. Рудзькін адчуў, што ўзмакрэла лысіна, цяжэй зрабілася дыхаць, а пальцы на руцэ трымцяць. Ён не зводзіў вачэй з жанчыны-кантралёра, чырвоны берэцік якой быў усё бліжэй і бліжэй. Рудзькін бачыў, як хлопцы ўюнамі праслізгвалі паміж пасажыраў, хаваючыся ад кантралёра, умудрыліся праскочыць, а большасць паказвалі праязныя білеты...

«Усё, паспеў!»–з палёгкай уздыхнуў Рудзькін і саскочыў на асфальт, ён аддыхаўся, выцер насоўкай узмакрэлую лысіну. Талон усё яшчэ быў заціснуты ў кулаку. Рудзькін пакамечыў яго і звыкла шпурнуў у скрыню са смеццем...

ІМПАРТНЫЯ ЧАРАВІКІ

Лыжкіны абедалі, калі дзынкнуў званок.

– Васіль, пацікаўся, хто там, – падштурхнула мужа кабета.

– Зараз, – хуценка адрэагаваў і на званок, і на жаночы загад Васіль і зірнуў у вочка: па акулярах і па капялюшы пазнаў таварыша па рабоце Сіўчыка і адразу ўспомніў, што той павінен быў, як і дамаўляліся, прынесці яму імпартныя чаравікі. Хваліўся Сіўчык, што дужа модны, прывабны абутак, але трохі малаваты – цісне, таму, хочаш таго ці не, даводзіцца вось збываць. Шкада, але што паробіш – не дзівіцца ж на чаравікі, іх насіць трэба, а, бач, не атрымліваецца. «Ды і прадаваць абы-каму не хочацца,– гаварыў Сіўчык. – Гэта во каб хто з сяброў узяў, то іншая справа: доўга ўспамінаць мяне потым будуць добрым словам, а чужы адразу забудзе». Прымерыць імпартны абутак першым згадзіўся Лыжкін.

І вось Сіўчык стаіць з каробкай перад дзвярамі. Заходзіць, вітаецца.

– Танюша, – кліча Лыжкін жонку. – Паглядзі, што мой калега па брыгадзе прынёс – імпартныя чаравікі. Я ж і забыўся табе сказаць. Яму малыя, ну, а як яны будуць на маёй назе? – Неўзабаве Лыжкін тупаў па кватэры ў навюткіх чаравіках. – Самы раз. Як на мяне пашыты. Ну дык што, Танюша, возьмем?

– Канечне, любы, – Танюша павярцела ў руках чаравікі, задаволена прычмокнула языком. – Прыгожанькія – слоў няма. Ды і ноская, відаць, будуць, раз імпартныя... Цана таксама не вельмі каб кусалася. Бяры, бяры, Васілёк, і не задумвайся. А таварышу свайму дзякуй скажы.

– Так, так... Вось я, карыстаючыся момантам, адразу і кажу: дзякуй табе, дружа, за чаравікі,– Лыжкін паляпаў Сіўчыка па плячы.

– Ды няма за што,– прамырмытаў Сіўчык. – Не для каго ж пастараўся – для друга.

Запіхнуўшы ў кішэні грошы, Сіўчык пажадаў доўга насіць чаравікі, развітаўся і знік.

– Праўда ж, добрыя чаравікі? – зноў зірнуў на жонку шчаслівы Лыжкін, шырока ўсіхнуўся... і раптам усмешка вокамгненна прапала з ягонага твару. Перад ім стаяла зусім іншая жонка – твар насуплены, чырвоны, бы памідор. І позірк вачэй такі, быццам Лыжкін прынёс у дзень зарплаты ўсяго некалькі «зайцаў».

– Значыць, абутак купляеш? –затрэсла галавой Танюша. – І гэта ў той час, калі ў халадзільніку вецер гуляе... калі ў мяне панчохі ўсе дзіравыя... калі...

– Не разумею... – павёў плечуком Лыжкін. – Ты ж сама сказала: бяры, і не раздумвай, чаравікі вельмі добрыя... і цана не кусаецца.

– А што я пры чужым чалавеку павінна была гаварыць? Скажы мне, пень? Не магла ж я адправіць яго за парог са сваімі чаравікамі. Што б ён тады пра мяне падумаў? Ды і пра цябе, га? Эх, бядота ты, Лыжкін, а не мужчына. Навошта макацёр на плячах носіш?

Назаўтра Лыжкін панёс чаравікі былому аднакласніку Птушкіну, бо яму яны вельмі... ціснулі.

ПАВІНШАВАЎ!

Крыху не пашанцавала капітану Бярозкіну: уначы падраздзяленне, якім ён камандуе, было паднята па трывозе, потым – марш, раён вучэнняў, якія абяцалі зацягнуцца не на адны суткі. Іншы б раз Бярозкін не хваляваўся – ці ж упершыню яму калець разам з салдатамі на тых вучэннях? Хваляваўся ж з аднае прычыны – вось-вось павінна жонка нарадзіць першынца. А тут – трывога, і яна засталася сам-насам са сваімі клопатамі. Суседзі, праўда, памеліся панаглядаць за жонкай, выклікаць, калі спатрэбіцца, «хуткую дапамогу». Гэта трошкі суцяшала, супакойвала афіцэра. А яшчэ камбат прыкамандзіраваў часова да кватэры капітана Бярозкіна радавога Самардака, які толькі што выпісаўся са шпіталя і набіраўся моцы ў казарме. У абавязкі Самардака ўваходзіла: схадзіць, калі будзе патрэба, у краму па прадукты для жонкі камандзіра, вынесці смецце, прапаласосіць, пацікавіцца, патрэбна яшчэ ў чым дапамога ці не. Самардак – салдат паслухмяны, працавіты, дамавіты, і такая служба – прынесці-падаць – яму вельмі спадабалася. А паколькі раней ён жыў на Украіне, то аднаго разу нават прыгатаваў смачны наварысты борш і пачаставаў ім жонку капітана Бярозкіна.

Неўзабаве ў Бярозкіна нарадзіўся сын. Пад акном радзільні радавы Самардак доўга таптаўся з кветкамі, якіх наскуб на клумбе ў гарадку, павіншаваў парадзіху, а потым тая – з акна трэцяга паверха – прадыктавала яму змест тэлеграмы, якую павінен быў Самардак адправіць у Н-скі гарадок капітану Бярозкіну.

Капітан Бярозкін атрымаў тэлеграму наступнага зместу: «Мілы каханы віншую цябе сынам абдымаю цалую радавы Самардак».

ВЯРНІЦЕ БАРАБОЛЬКУ!

Што люблю, дык гэта тэатр. Скажаце, таксама тэатрал знайшоўся ў Беражках! На карце спярша пакажы, дзе жывеш, а потым пахваляйся. Яно праўда: нашы Беражкі не на кожнай карце адшукаеш, але ж адно аднаму не псуе – тэатр жа ў нас ёсць, свой, самадзейны, яму яшчэ да народнага клыпаць ды клыпаць, праўда, але, бывае, такі спектакль мужыкі ды бабы адчыбучаць, што і ў самім Мінску каму-небудзь ікнецца. Таму ж мо Раеўскаму. Таленты, адным словам, не звяліся, тэатралы – таксама, на «Марыях» не ўсе памяшаліся. Так што калі будзеце ў нашых Беражках ці паблізу дзе – заходзьце на спектакль. Не пашкадуеце. Адзін толькі нюансік: закончыў сваю тэатральную кар'еру трактарыст Мішка Барабалька, артыст характарны, хахмач яшчэ той, але не бяда – і астатнія, так сказаць, нешта ўмеюць, хоць да Мішкі ім і далекавата. Нездарма ж яму – у знак удзячнасці за вернае служэнне мясцовай сцэне і з лёгкага слоўца самога Барабалькі! – надалі землякі ганаровае званне «заслужаны артыст Беражкоў!» Ён першы пакуль і адзіны пры такім высокім чыне. І, трэба сказаць, атрымаў заслужана. Як гэта ён умудрыўся, пытаеце? А-а, і вам цікава. Таму раскажу.

Спектакль называўся «Сватаўся жаніх да нявесты». У галоўнай ролі, як вы і здагадаліся, Мішка Барабалька. Роля тым складаная, што маладога хлопца павінен быў іграць Барабалька, якому – каб не памыліцца – гадкоў пад пяцьдзесят. Але ж Мішка ўсё можа, любую ролю агорае, тым больш жаніха – сам ён гэтую школу ў сваім насычаным жыцці прайшоў з адзнакай: тры разы кляўся ў вернасці і вечным каханні жанчынам. Вопыт ёсць. Майстэрства – не пазычаць: артыст Мішка, як я ўжо сказаў, ад Бога. Праўда, да гэтага спектакля яшчэ не заслужаны, але... ці доўга там заставалася?

Спектакль пачаўся, як і чакалася, пры перапоўненай зале. Сабраўся люд не толькі з Беражкоў – з усіх навакольных вёсак прыкандыбаў стары і малы. Месцаў не ўсім хапіла, але з нагоды такой падзеі можна і пастаяць. Ды і не паны – ад зямлі тэатралы, свае. Мясцовае начальства крыху прыпазнілася, але яму, як і ў сапраўдным тэатры, прыберагі шостую лаўку спераду, а каб астатнія бачылі, для каго прызначаецца яна, заслалі абрусамі, таму і дурню зразумела: не займаць! Дзед Міхей на ўсялякі выпадак папярэджваў кожнага, хто касіў вачыма на прыгожыя абрусы:

– Ета, панове, не пад вашы штонікі пакладзена. Замурзаеце. Размяшчайцеся, размяшчайцеся, дзе хто можа. А другім разам і свой табурэцік не грэх прыхапіць – для пэўнасці: цопнешся ці не на дзяржаўную лаўку, а на сваё – факт, сядзеш. Майце на ўвазе. Спектакль смешны, пра нас з вамі, – я быў запрошаны на генеральную рэпетыцыю,– таму маецца быць заўсягды, як сказаў сам Мішка Баработька, аншлаг. Размяшчайцеся. Сядайце. Ну, стойце, стойце… Хто рана ўстае, таму і Бог дае. Так-так, вось і старшыня прыйшоў. Пачынай, Мішка, спектаклю! Можна!

Спярша зайграла музыка, потым рассунулася заслона, і на сцэне ўсе ўбачылі даярку Верку Цыганку і маладую бухгалтарку Волечку.

– Апраніся, сваты прыедуць, а ты – як лахудра! – строга сказала Волечцы Верка Цыганка.

Бухгалтарка змоўчала, але паслухалася – пачала ўпрыгожвацца перад люстэркам.

– На тое і спектакль, – шапнуў дзед Міхей сваёй Лёксе,– каб стрэльнуць па чалавеку, як з ружжа, што на сцяне вісіць… Мішка казаў… Тут, бачыш, нейкая задрыпаная даярка Верка Цыганка можа лахудрай ці іншым абы-якім словам абазваць бухгалтарку, чалавека з дыпломам. Тэатр – гэта табе, Лёкса..

– Глядзі! – варсанула ў бок старому жонка.

Пакуль бухгалтарка Волечка прыхарошвалася, у дзверы пастукалі. Заходзяць сваты. Наперадзе шнуруе вясковы каваль Сідаронак, крыху адстала ад яго арандатарка Маруся Бахцікава, а там ужо пасыпаліся – з-за сватоў не адразу і жаніха ўбачыш. Відаць, па ролі так. Мішка апошні заходзіць, крыху саромеецца, вочы то на падлогу скіруе, то на столь талопіць.

– Бач, колькі іх на дурніцу прыпёрлася выпіць,– шапнуў Лёксе дзед Міхей.–Толькі нас яшчэ там і няма…

– Добрым людзям наш добры паклон! – сказаў каваль Сідаронак, і ўсе, як па камандзе, схілілі галовы.

– Праходзьце, людцы добрыя! – зрабіла шырокі жэст рукой Верка Цыганка.

–У сваю хату яна б так дудкі запрасіла,– хехекнуў дзед Міхей. – Што значыць тэатр!.. На хаду чалавека іншым робіць. Га?

Лёкса не адказала.

– Дык, гавораць, у вас дзеўка занявесцілася,– каваль Сідаронак памкнуўся паставіць кошык, з якога вялікай грушай выпіраўся корак ад глячка, на стол, але Верка Цыганка трошкі, пэўна, разгубілася, а мо і словы раптам забылася, атрымалася

паўза, і ён не ведаў, прымуць іх у гэтай хаце ці не, таму ставіць кошык не асмельваўся.

– Ды стаў, стаў кош на стол, – падказаў дзед Міхей. – Прымуць, прымуць, куды яны дзенуцца. Гэтай бухгалтарцы і ўсамдзелі замуж пара. Ёй бы толькі жаніха маладзейшага. Але ж Мішка – артыст. Ён любую зацугляе.

Пакуль тое ды сёе, дзея ў спектаклі разгортвалася, Мішка Барабалька сарваў нават першыя апладысменты: ён ашчаперыў бухгалтарку Волечку і смачна пацалаваў.

– Лідка, ты глянь, глянь! – крутнуўся на лаўцы дзед Міхей. – Пад гэтую марку і нацалуецца Мішка. Няўжо і ў цексці ёсць цалаванне? Не можа быць… Ды і на генеральнай рэпетыцыі на гэтым месцы не цалаваліся. Я б запомніў… Не-не, гэта Іішка сам прыдумаў. На тое артыст!

Лідка запунсавелася, махнула рукой:

– Абы далей не пайшло!..

– Пры такім цемпі можа і пайсці,– зарагатаў дзед Міхей.

– Глядзі! – зноў варсанула старога ў бок Лёкса.

Стол на сцэне быў накрыты шыкоўна – нават бульбачка дымілася, а ў цэнтры стаяў глячок з гарэлкай, паабапал яго пляшкі з такім жа, відаць, пітвом. Сваты, жаніх, нявеста і Верка Цыганка п’юць, ядуць і гамоняць.

– Няўжо ваду жлукцяць ці канпот які? – спытаў у Лёксы дзед Міхей.

– Ты ж усё ведаеш, навошта ў мяне пытаешся? – адмахнулася Лёкса.

– Не, ты заўваж, заўваж: Мішка сам сабе налівае і, ліха яго матары, з адной і той жа бутэлькі,– засвяціўся маршчыністы – леташняй бульбінкай – тварык дзеда Міхея. – На рэпетыцыі з глячка цадзіў. Во, во, шосты раз прыкладваецца. Там недзе ў дне кропля мо якая засталася. Хіба ж вады ён столькі мог выпіць? Яе столькі не адужаеш. Пляшка, няйначай, літровая. Анціхрыст, навідавоку ў старшыні п’е гарэліцу… не, каб і яму прапанаваць-паднесці. Мішка не дасці. Скнара. Сам дабулькае. Закусвай, закусвай, Мішка, а то разбярэ, халера!..

– Ну, дык ты пойдзеш за мяне замуж? – нарэшце Мішка Барабалька выпрастаўся, абапёрся рукамі аб краёк стала. – Я да цябе звяртаюся, Вольга: пойдзеш ці не?

– Пайду, – крыху разгублена мовіла бухгалтарка Волечка.

– Усе чулі? – чамусьці паглядзеў не на сватоў, а ў залу Мішка Барабалька. – Усе. Лідка, а ты чула?

Лідка, старшыня, дзед Міхей і ўсе астатнія пачалі здзіўлена пераглядацца паміж сабой, паціскалі плячыма: нічога не разумелі, ды і чаму ён назваў артыстку-бухгалтарку Вольгай, калі яшчэ раней яна была Наташкай – як у п’есе.

– Казаў жа: закусвай! – першым змікіціў, што адбылося, дзед Міхей. – Неслух!

Мішка Барабулька, хістаючыся, паклыпаў на авансцэну:

– Лідка, ты чула? Я жанюся! На вучонай! Людзі, спектакль спектаклем, мы яго працягнем… без антракту дадзім, не хвалюйцеся, але ж я жанюся па-сапраўднаму, і вы засвідзецельствуйце гэта. Га?

– Я… я нічога такога вам не абяцала! – паружавела бухгалтарка, цыўнула вачамі. – Я ж думала… гэта ж па п’есе! – і яна, затуліўшы тварык далонямі, схавалася за кулісамі.

Нехта запляскаў у далоні, і ўсе – дзіва! – падтрымалі яго. Акрамя старшыні. Той узняўся, папрасіў, каб супакоіліся.

– Рэжысёра! – з годнасцю запатрабаваў старшыня.

– Я! – белы, як свежы снег, выбег на сцэну рэжысёр аграном Цыбулькін.

– Замяніць жаніха! Дублёр, ці як у вас там, ёсць?

– Не, няма, – заплюскаў вачамі рэжысёр аграном Цыбулькін.

– Як гэта мяне замяніць? – паківаў непаслухмяным пальцам Мішка. – Мяне? Можна сказаць, заслужанага… замяніць? А вы тэатр Янкі Купалы ўяўляеце без Станюты або Аўсяннікава? Не. Правільна. А вось знойдзецца які-небудзь дурань і скажа: замяніць! Старшыня, ты тута не распараджайся. Ты ў мастацтве – нуль. Без палачкі. Запомні. Кіруй пасяўной. Зразумела? А будзеш несці лухту, то я магу табе багата пра што напомніць. Магу расказаць вось усім гледачам, верным нашым патрыётам, заядлым нашым тэатралам, які ты ў горадзе маёнтак пабудаваў з васемнаццаці пакояў. За чые грошы? Га, маўчыш? Праглынуў? А сынам машыны пакупляў – за што? А мяса бярэш кожны дзень свежанькае, калі я, можна сказаць, заслужаны артыст Беражкоў, саланіну хрумстаю, ад чаго на сцэне іншы раз толькі салёным потам прэ… А выбары ўзяць. За Дубко не галасаваў…

– Заменіце яго! – старшыня прытупнуў нагой, выпяў грудзі.

Дзед Міхей паглядзеў на старшыню, усміхнуўся:

– Не, Мішку не заменіш. Ён адзін у нас такі. Артыст!

Першай сіганула з залы Лідка, за ёй, унурыўшы галаву ў плечы, пашоргаў старшыня.

– Спектакль працягваецца! – гукнуў Мішка Барабулька.

Але паплыла заслона, яна адгарадзіла яго ад гледачоў... І на ўсё, мусіць, астатняе жыццё. Толькі ён не вельмі, бачыцца мне, бядуе: усё ж стаў заслужаным артыстам Беражкоў пасля таго спектакля. А гэтага, браткі, не кожны можа дамагчыся. Трэба талент мець.

На спектаклях Мішка Барабалька сядзіць цяпер побач з дзедам Міхеем. Той, бывае, засумуе на прадстаўленні і шапне заслужанаму артысту:

– Скокні, Мішка, на сцэну, адмачы што... Бо жыццё такое, што пасмяяцца хочацца. Скокні, Мішка. Удружы.

А Мішка адмахваецца, як і Лёкса некалі:

– Глядзі!..

Збіраемся на днях, скажу вам па сакрэту, пайсці дэлегацыяй папрасіць старшыню, каб дазволіў усё ж Мішку выйсці на сцэну, бо ў нашых Беражках любяць тэатр. А які ж гэта тэатр – ну, праўда! – без заслужанага артыста?

Так і скажам старшыні: «Заслужаных паважаць трэба! Вярніце Барабальку!»

ПАДФАРЦІЛА

Пашчасціла нарэшце інжынеру Ціханчыку: цяжка ўспомніць, колькі ён ужо гуляе ў гэтае «Спортлато», а толькі нядаўна адхапіў кругленькую суму. Жонка, Капіталіна, з выпадку такой радаснай падзеі абвіла, бы ў маладыя гады, мужа вакол шыі, соладка чмокнула ў шчаку:

– Не зломак ты ў мяне, Ціханчык! Хай усе бачаць! Я ж, хоць і перцу падсыпала табе, калі ты купляў тыя карткі, але сама недзе ў глыбіні душы верыла: падфарціць калі-небудзь і нам, не ўсё ж – ім! Малайчына! Твае грошы – ты імі і распараджайся! У нас заўсёды, не мне табе казаць, справядлівасць была і застаецца на першым плане. Рашай, на што патраціш грошы. Бачу, задумаўся. Дарэмна. Тады я скажу: апрануць цябе трэба, Ціханчык. Абнасіўся ты зусім. Абшарпаўся. На людзі паказвацца сорамна. Купім, значыць, табе новае паліто, плашч, джэмпер і абавязкова андатравую шапку. Усё ж ты пры пасадзе, не апошні чалавек у сваім канструктарскім бюро. Ты на мяне не глядзі, Ціханчык. У мяне ўсё ёсць, здаецца...

Пайшлі купляць. Ціханчык прыхапіў самую пузатую сумку, запіхнуў у кішэню некалькі цэлафанавых пакетаў.

Людзей у краме – не падступіцца. Штурхаюцца, абражаюць адзін аднаго, дзе там з Ціханчыкавым характарам падабрацца да тавару, каб хоць вокам глянуць, што ён з сябе ўяўляе, за колькі

прадаецца. Не раўня яму Капіталіна: бы той вужэлак, прадзіраецца праз любую чаргу, а потым паведамляе мужу:

– Плашч – залюбуешся! Чысты кабардзін! Браць?

– Што, якраз мой памер?

– Твайго не бачу… Ах, дык гэта ж жаночы плашч! Але прыгожы. Вачэй не адарваць.

Неўзабаве Капіталіна вылазіць з новай пакупкай, аддае мужу: трымай! А сама зноў нырае ў чаргу. Не праходзіць і хвіліны, як чуваць яе шчаслівы голас:

– А шапкі, Ціханчык, ні пяром апісаць, ні ў казцы расказаць.

– Андатравыя?

– Гм, захацеў так адразу! З лебядзінага пуху. Каб узяць?

– Бяры, калі андатравых няма, – паціскае плячыма Ціханчык.

– Ціханчык, га, Ціханчык, падыдзі бліжэй, паглядзі, якое шыкоўнае паліто, – кліча Капіталіна мужа. – Возьмем? Пазней днём з агнём не знойдзеш. Ды і ўлічваць трэба – гіперінфляцыя. Каўнер, не, ты глянь, з чаго каўнер! Натуральны пясец.

– Гэта ж жаночае,– міргае вачамі Ціханчык.

– На цябе, даражэнькі, пашукаем яшчэ. Знойдзем. Павінны знайсці.

… З крамы Ціханчык нёс, ажно гнуўся, абновы для жонкі. Капіталіна забягала наперад, стараючыся зазірнуць яму ў вочы:

– Гэта ж трэба так гандляваць! – шчабятала яна. – Невукі! Як грошай няма – для мужчын рэчы выкідваюць, а калі ёсць – толькі жаночыя. Ніякага парадку ў гэтым гандлі.

Ціханчык, выціраючы насоўкай узмакрэлую лысіну, чыкільгаў за жонкай і думаў, што ён вельмі шчаслівы чалавек: няхай яшчэ хто выйграе для сваёй любай жонкі столькі трантаў!

ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ

Госці прабраліся за сталы. Сядзяць. Чакаюць. Маўчаць.

– Ну, дзе там наша імянінніца, шаноўная, паважаная Клавачка? – устаў Павел Сцяпанавіч, штатны тамада, абвёў прыдзірлівым позіркам стол, які быў густа застаўлены закускай і бутэлькамі з ліманадам і мінералкай, развёў рукамі. – Нешта… кхы-кхе-кхе… нічога не бачу…

А Клавачка трымала ў руках дзве бутэлькі гарэлкі – па адной у кожнай.

– Што ж, пачынайце, госці мае, застолле, – пявучым голасам падала каманду Клавачка. – Ліманад на стале. Мінералка. Налівайце. Ну, а хто хоча гарэлкі выпіць за маё здароўе, пажадаць

мне такога горкага, як і яна, жыцця, прашу ўзняць рукі. Ну, смялей, смялей, госцейкі дарагія!

Госці сядзелі моўчкі, баючыся варухнуцца. Нават тамада. Ён толькі разінуў ад пачутага рот.

– А я і ведала, што вы ўсе жадаеце мне толькі салодкага жыцця! Дзякуй вам, даражэнькія мае! – на Клаўчыным твары запалілася ўсмешка, і неўзабаве яна гарцанула на кухню з дзвюма бутэлькаімі гарэлкі.

Той-сёй цяжка ўздыхнуў, нехта запляскаў у далоні, а тамада сядзеў усё яшчэ з разяўленым ротам…

ПРЫЗ

Сцёпчыха заўсёды лютавала, калі размова заходзіла пра Шурку – прывабную адзінокую жанчыну са шматлікімі пярсцёнкамі на пухленькіх пальцах і арыгінальным залатым ланцужком на шыі. Гэтыя жоўценькія вырабы і псавалі ёй, Сцёпчысе, настрой.

– Бач, бач, ідзе як! Х-хы! Каза-а! – амаль штодня праводзіла яна Шурку, крыўляючыся. – Зноў, зноў сёння новую сукенку апранула. І пярсцёнкі новыя начапіла-а! Пачакай, пачакай, напорашся – адарвуць з пальцамі. А што ёй! Выгуляецца на рабоце – і круць-верць азадкам. Каб быў мужык, то пакруціла б. А то што ні дзень новыя транты, з іголкі. Канечне, палюбоўнікі стараюцца. Вунь, вунь іншамарка падкаціла прама да пад’езда. І паехала, і паехала… Цьфу!

Сцёпчыха, правёўшы з балкона сваю маладую суседку на працу, пачынала гатаваць ежу, тапталася на кухні і думала, як ёй насаліць. «Пад носам капіталізм расцвіў!»– не магла супакоіцца яна. А як ушчыпнуць Шурку – не магла даўмецца. Але галава працавала. Актыўна. Напружана. Таму, як толькі Шурка вярнулася з працы на той жа іншамарцы, Сцёпчыха адразу кінулася да тэлефона і набрала «04»:

– Свішча газ! Чакаю! Іначай дом узляціць пад аблокі! Будзе, як там!..

Яна назвала Шуркін адрас і шырокая ўсмешка расплылася па твары: а заўтра «хуткую дапамогу» выклічу, потым аб’явы на слупах расклею, што Шурка быццам прадае халадзільнік… Не будзе ў яе спакойнага жыцця!

Аварыйная брыгада прыбыла даволі хутка. На званок у дзверы выглянула Шурка, а Сцёпчыха прыадчыніла свае і навастрыла вуха.

– Вось вам наш прыз – тэлевізар! – сказаў вусаты дзядзька і паказаў на свайго калегу, які трымаў прыз. – Не здзіўляйцеся, не здзіўляйцеся – вы наш юбілейны, стотысячны, кліент.

Ад пачутага Сцёпчыха страціла прытомнасць і выкацілася на лесвічную пляцоўку…

ГУЛЬНЯ

– Ну, тата, пачалі, – гаворыць сын і робіць першы ход канём. – Толькі папярэджваю: будзеш хітраваць – не здабраваць…

Тата робіць ход у адказ: е-2 на е-4. І так далей: ход – сын, ход – тата. Нарэшце апошні падымае рукі ўгору, кісла моршчыцца – здаецца.

– Матэматыка за табой, – па-даросламу спакойна разважае сын. – Калі і наступную партыю прайграеш, заданне па мове выканаеш. Ідзе?

– Ідзе, – неахвотна пагаджаецца тата і займае пасля двух кароткіх зацяжак месца за сталом.

Ход – сын, ход – тата. Апошні нервуе: скрабе патыліцу, круціцца на табурэтцы, раз-пораз выхлізвае на кухню – курнуць.

– Прапаноўваю нічыю, – глядзіць тата на сына. – Згодны?

– Не, татачка, ні за што,– стаіць на сваім сын. – Як гэта – нічыю? Настаўніца ж адразу раскусіць. Ды і сам дзе ты бачыў, каб адно і тое ж заданне ў сшытку пісалася рознымі почыркамі? Не пойдзе так. Тут канкрэтна давай: ты ці я. Думай, думай, тата, можа яшчэ і выйграеш,– падбадзёрвае сын.

Праз два хады тата здаўся. Ён папрасіў секунданта – маму, каб падала ручнік. Выцер узмакрэлы твар, адпіў са шклянкі чаю.

– Так, што ў нас яшчэ засталося?

Сын глядзіць у дзённнік.

– Маляванне. Бураціна выходзіць з хаты, накіроўваецца ў школу з азбукай – тэма малюнка.

– Не, не, – пратэстуе тата, апантана махае рукамі. – Я – пас! Я – пас! Матэматыку, пісьмо яшчэ зраблю, а вось па маляванню – ні ў зуб нагой. Алоўка ў руках не трымаў. Ты, Ігарок, маму, маму… з ёй згуляй…

– Яна ж секундант, – паглядзеў сын у бок мамы.

– Я, я пабуду!

– Мама! – кліча сын. –Тата па маляванню – аловак незавостраны. Сядай.

Мама перадала павязку секунданта тату, садзіцца за шахматную дошку.

Пачатак зроблены. Сямейная гульня працягваецца…

ЯК КІНУЦЬ КУРЫЦЬ

У альтанцы мужыкі забівалі «казла». Савоська прычыкільгаў да іх, павітаўся і радасна паведаміў:

– Усё, мужыкі, нарэшце здзейснілася!

– Ты пра што, Савоська? – вытыркнуўся з гурту сусед Віцькін, бо не зразумеў, падобна на тое, што там у яго «нарэшце здзейснілася».

– Кінуў курыць! – з тым жа пафасам сказаў Савоська.

– Кінуць-та яно можна, а вось як не курыць? – пачуўся зноў голас суседа Віцькіна. – Я таксама толькі што кінуў… Насмуголіўся – і кінуў. Га?

– А я даўно кінуў,– з гонарам прызнаўся Савоська. – І, самае галоўнае, не цягне. Ні крапелькі. Вось вы курыце. Так? Так. А мне хоць бы хны. Мне здаецца, што вы атруту глытаеце. Бр-р-р! Агідна, аж на ваніты цягне.

– Дык ты што, у вуха ўкалоўся?

– Цікава! Навучы, Савоська, і нас, як ад атруты гэтай пазбавіцца?

Савоська памуляўся для прыліку, потым, калі ўсталявалася цішыня, пачаў:

– Канешне, дзе-небудзь на дзікім Захадзе мне б за мой метад адвалілі зялёненькімі, і нямала…

– Во, во, і ён, як усе,– толькі б абадраць мужыка, бы ліпку,– сказаў нехта незадаволена.

– Але, але, спадары! Я разумею, дзе мы жывём і як, таму дарэмна не хвалюйцеся – метад аддаю бясплатна.

Сёй-той паапладыраваў. А сусед Віцькін сказаў:

– Ды хіба вы Савоську не ведаеце? Ён сваё аддасць. Апошняе. Задарам. Абы іншым было добра. Давай, давай, расказвай!

– Запамінайце. Раніцай, як толькі прачнуліся, не думайце пра цыгарку. Думайце пра нешта сонечнае, светлае, пяшчотнае… Уявіце мора… Лепш – Чорнае… і хвалі, хвалі нагортваюцца на бераг, лашчацца да вашых ног… А вам курыць хочацца. Правільна?

– Яшчэ як!

– А вы: не… не… не… Я не дурань, каб на мора ехаць за такія грошы і курыць… Апошні сказ паўтарыце некалькі разоў… Усё, ад першай цыгаркі вы пазбавіліся. Вам хочацца выкурыць другую.

На гэты раз уявіце лес... Лета... Сухмень... І ўсюды шыльдачкі, якія напамінаюць, што той, хто прыйшоў у лес з запалкамі і цыгаркамі, будзе аштрафаваны, незалежна ад таго, карыстаўся ён імі ці не. Шапчыце: у мяне забралі мільён, мільён, мільён... Штраф, штраф, штраф... І другой цыгаркі вы не крануліся, вам проста перахацелася.

– Яшчэ як перахацелася!

– Здорава ты прыдумаў, Савоська!

– Галава-а!

– Вось метад гэта дык метад! Мне ўжо, можна сказаць, курыць не хочацца,– абрадаваўся сусед Віцькін. – Ну, ну, давай далей апавядай, Савоська! Цікава-а!

– Пасля таго, як вы прапусцілі дзве цыгаркі, вам рупіць вывудзіць з пачкі трэцюю. Так?

Тут Савоська ўбачыў сваю кабету. Тая прадзіралася паміж мужыкоў, расштурхоўваючы іх, бы снапы, і працягнула ў бок Савоські гаспадарчую сумку.

– Хопіць анекдоты расказваць! Імі сыты не будзеш! Трымай сумку і бяжы ў гастраном – па харч. Ды глядзі ж мне: калі зноў залямзіш сабе на курава – іх, цыгарэты свае, і есці будзеш. Як на тым тыдні. Помніш? Ці, можа, забыўся? Пры такой дарагавізне на ўсё ён яшчэ і курыць уздумаў! Глядзі мне: кішэні выверну, так што не рызыкуй!

Савоська стаяў, бы ў халодную ваду апушчаны. Мужыкі спярша знерухомелі, а калі да іх дайшло,– грымнуў рогат.

Аказваецца, курыць і сапраўды вельмі проста кінуць – трэба мець толькі такую жонку, як у Савоські.

ЯГОРКА АБ'ЯГОРЫЎ

Прыязджаю ў родную вёску. На лаўцы перад вокнамі сваёй хаты сядзіць цётка Дуня. Павіталіся. Хацеў было ісці далей, але яна, схамянуўшыся, сказала:

– Пачакай, Васіль. Гэта ж я памру скора, то і расказаць не паспею табе пра свайго Ягорку. Помніш яго, халеру? Гэта трэці мой мужык быў... Тыя першыя чарку любілі, а Ягорка – яшчэ больш. Але ж і галаву разумную меў, не галавешку, хоць і п'яніца.

Аднаго разу мяне так аб'ягорыў, што і людзям саромелася расказаць. Табе раскажу. А то на той свет панясу. Гэта ж самагон схаваю – знойдзе! Увесь агарод пераштыкуе-пералапаціць, сена пературсіць... І наліжацца. А тут шукае, шукае, а знайсці не можа. Тады што робіць, паразіт? Налівае ў трохлітровы слоік вады –

якраз столькі, колькі і самагонкі ў ім запрыкмеціў. На стол паставіў. Хлеба адрэзаў. Сала кусель ладны паклаў. Агурок. І ў акно глядзіць, калі з крамы я вяртацца буду. Пераступаю парог, а ён ляжыць на ложку і храпе, як п'яны. Глянула я на стол – і абамлела, рукамі адно ўспляснула: «А божа! Каб жа цябе, паразіт, мухі пакусалі! Каб жа ты спрах! У карчы схавала – і там знайшоў! Цьфу!» Хуценька за слоік са стала, і перахавала «самагон». Не, каб паспытаць, што ў ім было, і на агародзе корпаюся спакойна сабе. А ён карчы параскідаў, яны ж перад самым парогам ляжалі, знайшоў самагон і амаль увесь выжлукціў. Ну, і не абармот жа Ягорка, зямелька яму пухам, чорту…

Во, хоць прычына была сёння памянуць яго…

ПАДАЙЦЕ МНЕ ЯКАЎЛЕВА!

Маргарыта Сямёнаўна корпалася на кухні ля пліты, а Рыгор Паўлавіч, яе муж, праглядваў у зале на канапе свежыя газеты. Ён нешта мумкаў сабе пад нос, а калі да яго далятала аўтаматнай чаргой новая жменя колкіх і гарачых, бы вугельчыкі, жончыных слоў, адкідваў галаву, глыбока і гаротка ўздыхаў, злёгку стагнаў і прыкладваў да лба насоўку.

– І колькі будзе гэтая дружба працягвацца? – на гэты раз Маргарыта Сямёнаўна вынырнула з кухні, вытарачыла вочы на мужа. – Адкажы мне! Што дае табе гэтая нікому не патрэбная дружба? Ніяк зразумець не магу. Адны непрыемнасці – і толькі…

– Хопіць табе, – стараўся супакоіць жонку Рыгор Паўлавіч. – Чалавек як чалавек Якаўлеў, тым жа паветрам дыхае, што і мы.

– Ах, так! Ты, значыць, за яго! – зусім, здаецца, выходзіла з сябе жонка. – Гляньце толькі, людзі, каго я ў доме трымаю! Чужога чалавека! Іншароднае цела! Не, вы толькі паглядзіце, паглядзіце!..

– Паехала, – скрывіўся Рыгор Паўлавіч і адгарадзіўся ад жонкі газетай, але Маргарыта Сямёнаўна такірванула яе, што муж ад нечаканасці выпусціў акуляры, якія трымаў разам з газетай у руцэ, і шкельцы слязінкамі рассыпаліся па падлозе…

– Што, непрыемна слухаць? Але ты слухай, слухай, дарагі, можа, хоць нейкая карысць будзе. Кропля вады і тая камень точыць. Пытаюся: калі пакладзеш ты канец гэтай дружбе? Ты мужчына ці баба ў штанах? У цябе сумленне, гонар у рэшце рэшт ёсць?

– Ёсць, ёсць і сумленне, і гонар, – працягваў адбівацца Рыгор Паўлавіч.

– Ёсць, кажаш? Нешта я не бачу. Учора, значыць, сустракаю таго Якаўлева. На вуліцы, дзе ж яшчэ! Цёмна ўжо, усе нармальныя людзі «Марыю» глядзяць, гарбату п'юць ля экрана, а ён, як бяздомны, брындае. Напарніка шукае – такога ж, як сам…

– Ну-ну… і што далей?

– Вось і ну, вось і ну… Толькі пра сябе думаеш. Каб жывот натрамбаваць,на канапе паляжаць… Паразіт!

– Заладзіла: Якаўлеў, Якаўлеў… – паморшчыўся Рыгор Паўлавіч. – Не чапай ты яго, хай жыве спакойна. Ну, прыклаў аднойчы руку… не стрымаўся. Мужык жа. З кім не бывае? Ды і не цябе ж ён у рэшце рэшт крануў…

– Хм, яшчэ не хапала, каб мяне! – Маргарыта Сямёнаўна прыняла ваяўнічы выгляд і, здавалася, была гатова хоць зараз даць адпор любому супастату. – Я яму, іраду, ураз галаву адкруціла б! Ты паглядзі на яго толькі, га! Усё толькі і робіць, каб людзям нашкодзіць, нервы папсаваць. Адна ў яго думка, адна…

На кухні нешта засквірчэла, забулькала, і ўжо адтуль даносіўся энергічны, звонкі, поўны злосці і лютасці голас Маргарыты Сямёнаўны:

– Я гэта так не пакіну! Калі муж цюхця цюхцяй, то сама пастаю за гонар сям'і! Сама! Я пакажу гэтаму Якаўлеву, дзе ракі зімуюць! Папомніць! Што ж рабіць застаецца, калі мужчыны ў доме няма?

… Ранічкай наступнага дня Маргарыта Сямёнаўна прывяла чатырохгадовага сынулю Юрачку ў дзіцячы садзік і запатрабавала: «Падайце мне сюды Якаўлева!»

ПЕВЕНЬ

Прыгарадны дызель-поезд мерна адстукваў коламі, спыняўся амаль што праз кожныя пяць хвілін – высаджваў і падбіраў людзей, а потым, злёгку паднацяўшыся, набіраў хуткасць. Пасажыраў у кожным вагоне было – што селядцоў у бочцы: не кожнаму падфарціла зручна стаяць.

Звычайны ў такім выпадку малюнак: адны кімараць, другія ўперылі вочы ў дэтэктыў ці ў газету, трэція ж, каму пашчасціла на месца, panыла кідаюць позіркі на краявіды за акном. І раптам: «Ку-ка-рэ-ку-у!» Вагон грымнуў ад смеху. Певень унёс такое ажыўленне, што і пераказаць цяжка. Потым «ку-ка-рэ-ку-у!» паўтарылася. Смех быў ужо не такі дружны, як хвіліну ці дзве раней, але ўсё ж быў… Быццам артыст, адказваючы на апладысменты ўдзячных гледачоў, певень працягваў пацяшаць

людзей, пакуль тыя не насыціліся яго спевамі. А пазней і певень замоўк, і людзі прыціхлі. Зноў – дэтэктывы, газеты, абыякавыя позіркі за акно, на суседа. Дык вось жа цікава: ну, а каб певень загарлапаніў недзе на вясковай вуліцы? Спявай сабе, ніхто і брывом не павядзе. На гарадской жа – цікава, адкуль ён тут? У вагоне – таксама цікава. Усяму, кажуць, сваё месца. Так і з гэтым пеўнем атрымалася.

Можа б, я і не пісаў бы пра гэта, але ж дужа цікавым падаўся дзядок, што вёз крыкуна ў кошыку. Вясковы дзядок. Ён падсеў недзе пасярод дарогі, і праехаў усяго два прыпынкі.

– Гэта асаблівы певень, – зіркаў падслепавата стары па баках. – Яму цаны няма. Такім пеўням помнікі пры жыцці ставіць трэба, а мая баба – ды ну яе! – забі і забі. Бач ты, што надумалася зрабіць. Не, пеця, цябе я ў крыўду не дам. Ты мяне выручыў, і я цябе не пакрыўджу. Радзіма сваіх герояў помніць. А гэта ж, браткі, перабраў я надоечы, галава развальваецца па частках, а баба дулю замест апахмелкі дае. Ведаю, што ёсцека. Злы, вочы б мае яе на той час не бачылі. Я да яе і так, і сяк, а яна заўпарцілася – хоць ты ёй што рабі. Паміраю, можна сказаць, а не разумее. Дзе ж бабе мужыка зразумець? Ну! І медалі, што на фронце зарабіў чэсным пуцём, не ў залік. Сяджу на лаўцы, бядую. А тут, бачу, певень у гародчыку корпаецца… Зацікавіўся я, назіраю… І – верыце? – паказалася вечка… Я яшчэ больш зацікавіўся. «Давай, давай, пеця, ці не той скарб, які і для мяне інтарэс мае?»– падбадзёрваю. Так! Ён, трохлітровы слоік! Дзівосы! Ад радасці я ўзняцца з лаўкі не магу – хаду адняло. Падбягаю, дапамагаю пеўню… ён мне, як разумная істота, саступае: калі ласка, далей сам капай. І стаіць, цікуе за мной. Выцягваю. Фу-у-у! Вось тут я, дзякуючы пеўню, і паправіў і без таго гіблае сваё здароўе. Так што, гэты певень – герой. А баба: забі, у чыгунок яму пара. Гэта каму? Пеўню гэтаму? А смалы ты не ела, старая? Нізашто. Пакуль сам жывы – і пеўня не дам ў крыўду. Вось і ратую яго, бедалагу. Да дружка свайго вязу, няхай у яго пажыве… далей ад варожага вока… А жонцы скажу: дык адкуль жа ведаю, куды ён, пеця, падзеўся? Не бачыў, скажу. А Сцяпан у крыўду не дасць. Ён мяне зразумее. Прадоўжым жыццё пеўню. А то, бач ты яе, у чыгунок… Багата чаго вы хочаце-прагнеце ад нас, бабы? Скажы, пеця?

Пеўня ж, пакуль і не выйшаў дзядок, не было чуваць: спаў. Як усё роўна ведаў, што няма чаго хвалявацца, мужчыны выручаць, як некалі і ён іх…

АЛЕРГІЯ

У алергічнае аддзяленне звярнуўся хворы – мужчына сярэдніх гадоў, крышачку атлусцелы твар у чырвоных плямах, быццам яго хто фарбай размаляваў.

– Задыхаюся, доктар, – паскардзіўся ён.

– Гэта я бачу. Як і бачу, што ў вас алергія. Цікава, ад чаго яна магла паявіцца?

– Сам не ведаю. Гарэлку не п'ю. Піва таксама. Што вы, што вы! І блізка не падношу... Адэкалонам не карыстаюся. Сусед вунь, Таранкін, ад яго задыхаўся. Кветкі не нюхаю. А што ем? Ды што цяпер мы ядзім, вядомая справа: бульба і сала. Раней у мяне – вы адзначце, таварыш доктар – ніколі яе, халера, не было, алергіі гэтай. Спярша думаў, на жонку яна... Дык не – кабету адпусціў на курорт, а хвароба гэтая яшчэ больш прагрэсіраваць пачала.

– А калі жонка на курорт паехала, вы чым займаліся? – асцярожна пацікавіўся ўрач.

– Ды не, налева не хадзіў, – адразу чамусьці пачаў апраўдвацца хворы.

Доктар усміхнуўся.

– Мяне гэта, дарэчы, не датычыць. Чым вы займаліся, што елі, пілі, дзе былі...

– Га-га, – з палёгкай уздыхнуў хворы, – адкажу, адкажу. Так, значыць. Пра ежу я сказаў, а піў квас, гарбату і тэлевізар глядзеў. І ўсё, здаецца? Ну, там на работу збегаю – справа вядомая: грошы ж трэба зарабляць.

– Дык, кажаце, як жонка паехала на курорт, адразу хвароба пачала прагрэсіраваць?

– Ісцінная праўда!

– А вы «Санту-Барбару», «Проста Марыю», «Дзікую ружу» глядзелі разам з жонкай?

– Не, гэта выключна яе фільмы. Я толькі футбол калі, навіны... І яшчэ там розныя іншыя перадачы паважаю, якія ідуць у перапынку паміж рэкламай.

– Што ж, дыягназ вядомы: у вас алергія на рэкламу. Гэтая хвароба не толькі да вас прыляпілася – яна распаўзаецца ў апошні час яшчэ хутчэй, чым вірус грыпу. Бачыце, як жонка паехала на курорт, вы пачалі больш сядзець перад тэлевізарам...

– Гэта так, гэта правільна, – згодна заківаў хворы.

– Адсюль і хвароба пачала прагрэсіраваць.

– Вось у чым справа, аказваецца! – павесялеў хворы. – А я ўжо чаго толькі не перадумаў! Во дзякуй вам, доктар, за дыягназ. Дык есці, кажаце, можна ўсё? І нюхаць?

– Усё рабіце, што і раней рабілі: ешце, нюхайце, кахайцеся, а вось ад прагляду тэлеперадач пакуль устрымайцеся. Цалкам. А потым паціху ўключайце, а як толькі на экране з'явіцца рэклама – уцякайце падалей ад яго! Запомніце: рэклама – вораг вашаму здароўю! Майце на ўвазе. Так што шпіталізаваць вас няма патрэбы.

– Яно ж і праўда, доктар, цярпець я не магу рэкламу, – шчасліва ўсміхаўся хворы. – А яна, гадаўка, і давяла. Ледзьве не да магілы. Але нічога, я ад яе цяпер вылечуся хутка – учора, калі рэклама мо цэлыя паўгадзіны была, дык я не вытрымаў і гвазданув шклянкай па экране. Так што няма тэлевізара. Пакуль на новы цяпер збяру-у-у! Баюся толькі, што ў жонкі можа з'явіцца алергія, калі даведаецца, што сталася з тэлевізарам. На мяне. Ну, дык я пайду? Лячыцца!

Доктар паціснуў бедалазе руку і пажадаў хутчэйшай папраўкі.

ЗАБАСТОЎКА

Хмыкін, прытупаўшы позні́м вечарам дахаты, плюхнуўся ў крэсла, выцер насоўкай твар і мовіў урачыста-стомленым голасам да жонкі, якая выглянула з кухні з перакінутым цераз плячо ручніком:

– Бастуем, Маша!

– Ды ведаю, ведаю, – без асаблівай радасці чамусьці зрэагавала жонка, што крыху насцярожыла Хмыкіна. – Сёння, даражэнькі, будзеш усухамятку есці – пакуль пехам датэпала з работы, дык гатаваць няма ні сіл, ні часу. І заўтра, кажаш, вашы тралейбуснікі не выедуць на маршруты?

– І заўтра, і заўтра, Маша! Баставаць дык баставаць! «Наш паравоз вперёд летит…» Уяўляеш, калі даб'емся свайго – больш за нейкіх там міністраў атрымліваць будзем, га?! Гульня вартая свечак.

– І ты зноў, канешне, у сваёй дыспетчарскай увесь дзень кіснуць будзеш? – падазрона глянула на Хмыкіна жонка. – І на дачы – усё прападае. Так?

– Памідоры, кабачкі – потым, Маша. Гэта на закусь. А пакуль на першым плане – справы дзяржаўнай важнасці, можна сказаць. Бастуем! А штаб павінен працаваць. Я абраны ў штаб забастоўкі.

– Сядзі ў штабе, клопат такі! Але заўтра трэба мне на гадзіну раней устаць, каб на работу не спазніцца. Так што сняданкам цябе накарміць не магу. Варыце самі ў сваім штабе крупнік.

– Дык як-небудзь… – пазяхнуў Хмыкін. – Пераб’ёмся. Ахвяруем, так сказаць, сняданкам дзеля будучага…

Раптам патухла святло.

– Што яшчэ за жартачкі? – незадаволена хмыкнуў Хмыкін.

Святла не было мо з паўгадзіны – і не толькі ў Хмыкіных, – не свяціліся вокны ва ўсіх дамах мікрараёна. І Хмыкін не вытрымаў, запаліў свечку, паднёс да тэлефона, каб пазваніць дзяжурным электрыкам і падсыпаць перцу, але апарат маўчаў.

– Ды каб вам тлумна зрабілася! – вылаяўся Хмыкін і патупаў да суседа Цёмкіна.

Цёмкін адчыніў на стук дзверы, паднёс запалку да твару Хмыкіна, буркнуў:

– А, гэта ты, забастоўшчык!

– Я. Пазваніць дай. Футбол пачынаецца, а яны там нешта доўга чухаюцца, электрыкі.

– Не працуе тэлефон. Усе, відаць, бастуюць. Як і ты. Заўтра і радыё слухаць не будзм. Зяць мой сказаў. Таксама збіраюцца баставаць. А няго ж! Два дыпломы мае, мазгі паўжыццця сушыў, не тое што ты, невук, а зарабляе ўсяго восемсот тысяч рублёў, хоць і галоўным рэдактарам працуе. Парадачкі, га-а! Каму і баставаць, дык такім неталентам, як мой зяць. Усё ў цябе?

– Ага, – ацаніўшы сітуацыю, Хмыкін задумліва пашкроб за вухам. – Спаць пайду, раз такое дзела.

Назаўтра Хмыкін таксама вярнуўся позна. Жонка была ў ложку.

– Пасунься, – загадаў ён.

– Сёння нельга, – колкім голасам адказала жонка. – Наша «Ліга жанчын» таксама аб’явіла забастоўку. Хопіць пехам хадзіць і без «Трапіканкі» сядзець.

– Дык каб вам!.. – вылаяўся Хмыкін і пацёгся да лежака ў зале.

КАМПРАМІС

Рабочы Хапун украў на заводзе нейкую рэч. У апошні час ён нярэдка так робіць – валачэ ўсё, што прывабіць вока, і, па яго меркаваннях, цягне на добрую капейчыну. Потым у суботу і нядзелю сядзіць на аўтарынку – гандлюе. Аднойчы нешта нават прадаў самому начальніку цэха. Той зрабіў выгляд, што не пазнаў Хапуна.

Як і заўсёды, Хапун данёс тую рэч да паркана, перакінуў на другі бок, яна гэхнула так, быццам упаў з неба метэарыт, а тады пералез і сам.

– Вось і папаўся! – шчасліва глядзеў на Хапуна міліцыянер і ўсміхаўся, яго ж напарнік трымаў рукі напярэймы – каб не даў лататы злодзей. – Што ж, пайшлі ў аддзел. Бяры сваю рэч і тупай за намі.

– Цяпер нясіце вы, – спакойна сказаў Хапун. – Я сваё пранёс.

Міліцыянеры пераглянуліся, і малодшы сяржант кіўнуў радавому:

– Нясі, Мамонька.

Мамонька абхапіў тую рэч рукамі, нібы абцугі цвік, але і з месца не скрануў. Бездапаможна глянуў на малодшага сяржанта. Той зразумеў яго з паўслова: яны абхапілі рэч удваіх, але таксама не маглі падняць.

– Дык што, не панясеш? – зноў паглядзеў на Хапуна сяржант.

– Не панясу. Я сваё пранёс. Вам трэба – нясіце.

Міліцыянеры пераглянуліся.

– Добра, – сказаў малодшы сяржант, – давай пойдзем на кампраміс. Ты нясі сваю рэч, куды і нёс, а мы пойдзем, куды ішлі. Згодны?

– А як жа! – усміхнуўся Хапун, падхапіў адной рукой тую рэч і пакандыбаў дадому.

ЯК ПАХОМ САМАГОН ХАВАЎ

Ажно трохлітровы слоік самагону зрабіў пахом. Зрабіў – і спалохаўся: а што, калі міліцыя зазірне? Тады, ясная справа, не мінаваць бяды, набярэшся непрыемнасцей: і штраф улупяць, і на работу паведамяць. А там рады будуць старацца – пачнуць прымаць меры на поўную шпулю: пазбавяць усяго, чаго толькі можна, і самагон той пракляты, калі падлічыш потым панесеныя страты, таго каштаваць і блізка не будзе.

Што ж, што ж рабіць? Ён ужо і сам баяўся глядзець на той слоік з самаробнай гарэлкай. «Трэба схаваць яго так, каб ніякая міліцыя потым не знайшла!» – вырашыў Пахом і пачаў дзейнічаць рашуча, энергічна. Сказана – зроблена: схаваў самагон. Выглянуў у калідор. Ціха. Нікога. Утапіў кнопку званка, хуценька забег у кватэру, строга спытаў:

– Хто там?

І адказаў сам сабе:

– Міліцыя! Паступіў сігнал, што ў вас ёсць самагон. Адчыніце!

– Шукайце! – дазволіў сам сабе Пахом і пачаў шукаць.

Знайшоў. На антрэсолях.

– Што гэта? – спытаў ён сам у сябе.

– Дыстыляваная вада, – адказаў.

– Дазвольце паспытаць?

– Дазваляю.

Пахом напоўніў шклянку ледзь не да беражкоў і залпам выпіў. Закусваў і думаў: «Кепска схаваў. Зусім. Знойдуць, і гаварыць няма чаго. Зараз, зараз я так заканапачу гэты самагон, што хай трэснуць міліцыянты, але дудкі знойдуць».

Пахом хаваў самагон яшчэ некалькі разоў, тапіў кнопку званка, пытаўся сам у сябе, хто гэта, дазваляў рабіць вобыск і пакаштаваць дыстыляванай вады. Хаваў у шафу, пад ложак, у канапу, у мех з бульбай… і ўсюды знаходзіў. Зусім разачараваўся старэча. А калі ўжо не было чаго хаваць, у дзверы і сапраўды пазванілі.

– Х…хто та-а-ам? – ікнуў Пахом і падняў асалавелыя вочы на дзверы.

– Міліцыя! Паступіў сігнал, што ў вас ёсць самагон. Адчыніце!

– Ды пайшлі вы!..–Пахом паспрабаваў узняцца, але не змог, і ён пагрозліва памахаў пальцам на дзверы.–Колькі можна, пытаюся? Колькі можна мяне, старога чалавека, турбаваць? Я ж вам сёння адчыняў ужо сем разоў! Сумленне мець трэба-а!..

ВЕРШАПАД

У самадзейнай паэтэсы Пацярухінай дачка жыве ў сталіцы, а сама яна – правінцыялка: некалі працавала ў раённай газеце, цяпер ужо на пенсіі. Жыве адна. І не тое ад суму, не тое па патрэбе душы нырнула, бы ў вір, у паэзію. Усмактала. Нават кнігу вершаў выдала.

У чарговы прыезд у сталіцу Пацярухіна асмелілася прачытаць свае вершы каля помніка класіку, дзе таўкліся літаратары на любы густ. А пасля – во шчасце!– да яе падышоў барадач, лёгенька ўзяў паэтку пад локаць і адвёў убок.

– Я магу дапамагчы вам выдаць кніжку вершаў, – сказаў ўпэўнена і пераканаўча. – Слухайце мяне ўважліва і запамінайце. Я выдаю вашы вершы, вы прадаяце кніжку і вяртаеце патрачаныя мною грошы. Вядома, з наварам. Выступаць вы, я бачу, умееце, аўдыторыяй валодаеце, таму праблем аніякіх не бачу. Я заключаю з вамі дагавор. Прыносьце вершы. Чым хутчэй, тым лепш. Вось адрас…

Кнігу выдалі. Засталося збыць. Гэта аказалася не такой і лёгкай справай, хоць Пацярухіна круцілася, як вавёрка ў коле. Інтэрнаты, электрычкі, плошчы, помнікі – усюды там можна было сустрэць паэтэсу. Гучалі вершы! Пацярухіна, пакрысе сабраўшы значную частку грошай, адносіла іх барадачу. А выдавец часта званіў і цікавіўся:

– Ну, як у нас ідуць справы?

– Так сабе. Стараюся. Засталося ўсяго сто даляраў…

– Даю вам, так і быць, яшчэ тры месяцы. Дзейнічайце.

Пацярухіна абрадавалася і прыемнай навіной пахвалілася дома. Дачка і зяць якраз вячэралі. Пачуўшы такое, у зяця выслізнуў з рук кубачак з кавай, ён шырока разінуў рот, а потым, крыху апрытомнеўшы, перапытаў:

– Дык што… і ўсе тры месяцы вы будзеце жыць у нас?

– Так. Буду. А дзе ж?

– Сто, кажаце, даляраў яшчэ трэба сабраць таму барадачу?

– Так, так : сто!

Зяць нічога больш не сказаў, а назаўтра недзе раздабыў неабходную колькасць грошай і ўручыў іх цешчы-паэтэсе: разлічыца з выдаўцом.

Цяпер яна сядзіць у сябе дома і піша новую кніжку.

ЮБІЛЕЙ

Пятру Селівонавічу споўнілася пяцьдзесят. Круглая дата. Юбілей. З гэтае нагоды сябры-калегі сабраліся разам у актавай зале, каб павіншаваць свайго кіраўніка. Гучалі палкія прамовы, уручаліся каштоўныя падарункі і прыгожыя кветкі. Браў слова нават сам міністр. А потым, злёгку крэкнуўшы, папрасіўся павіншаваць юбіляра інжынер Ціханчык, мяккі, інтэлігентны з выгляду і сапраўды ціхі чалавек, які раней ніколі на такіх урачыстасцях не падаваў голасу. Ён пэўны час глядзеў у залу, колькі разоў папраўляў на носе акуляры, крактаў і соп, а тады, кінуўшы кароткі позірк на юбіляра, прамовіў:

– Тут шмат гаварылася самых розных слоў. Слоў добрых і шчырых. А як жа – юбілей… самі разумееце… ага. Трэба. Кіраўнік жа ён наш, Пятро Селівонавіч. Бацька. Таму даруйце, што і я буду хваліць юбіляра. А чым я горшы за іншых? Да ўсяго пачутага тут дадам, што і мужчына ён добры… на вышыні, як кажуць. Арол. Тут вось сядзіць яго палавіна, Генрыета Сяргееўна… яна пацвердзіць. Бачу, бачу: мае словы ў яблычка. Так-так. За ім, нашым шаноўным Пятром Селівонавічам, бегаюць усе нашы

жанчыны, а з асобнымі ён заводзіць нават раманы... Службовыя, так сказаць... Як у кіно...

Па зале пракаціўся шумок, людзі павярнуліся да жонкі юбіляра: і трэба ж такое пачуць ёй, гаротніцы, ад нейкага там інжынера Ціханчыка! Выбраў момант, блазнюк. А той, не звяртаючы ні на што ўвагі, сыпаў далей:

– І калі б яму, здавалася, паспець усюды? Работы шмат. Рэканструкцыя. З планам запарка. Новыя тэхналогіі ўкараняем. Аднак – паспявае. Малайчына. Мая жонка, дарэчы, таксама прызналася, што дырэктар наш–сапраўдны мужчына. А жонцы сваёй я веру, яна ніколі не хлусіць. Яна мяне, дарэчы, колькі разоў Пецькам назвала, хоць я ж – усе вы добра ведаеце – па пашпарту Ягор. Так што, шаноўны Пятро Селівонавіч, жадаю вам і надалей карыстацца такой жа павагай у жанчын...

І Ціханчык сеў.

Сядзеў і юбіляр.

У вялікай, як падалося ўсім, лужы.

БЯСПЛАТНА НЕ ЕЗДЗІМ

–Кантралёры, кантралёры ідуць!–хвалькай пранеслася ў прыгарадным цягніку, і Цюлькін пацягнуўся да торбы, якую незадоўга да гэтага акуратненька паставіў на верхнюю палічку. Сцягнуў, развязаў матузкі.

– Няхай ідуць,– сказаў ён упэўнена і паляпаў па торбе.– Бясплатна не прывык ездзіць. На карку ў дзяржавы не сяджу.

А кантралёры людзі шустрыя –тут як тут.

–Ваш білецік,– вырасла перад Цюлькіным жанчына з бліскучым кампосцерам у руцэ.

– А, прабачце, колькі каштуе цяпер праезд да Церахоўкі? Як і раней?– натапырыў вушы Цюлькін.

– Шэсць тысяч!

– Зразумела! З мяне – сто пяцьдзесят!– Цюлькін хуценька дастаў шклянку і забулькаў у яе з пляшкі.

– Што вы робіце, грамадзянін!–занервавалася жанчына-кантралёр.–Паказвайце білет, альбо плаціце штраф. А ён, гляньце толькі, піць уздумаў у грамадскім транспарце. Хутчэй,хутчэй!

– Гатова!– і Цюлькін, усміхаючыся, падаў шклянку кантралёру.–Цюцелька ў цюцельку.

– Я... я не п’ю !– запунсавелася жанчына.

– А піць і нельга,– сур’ёзна адказаў Цюлькін.–Яна, гэтая гарэлка,– не ваша, ян – дзяржаўная. З гэтага часу – уласнасць

чыгункі. Аднясіце яе ў сваю касу. Ці на склад. Замест тых грошай, якія я павінен быў заплаціць за праезд.

Жанчына нязграбна паціснула плячыма, нічога не разумеючы, бездапаможна паглядзела на пасажыраў, чакаючы ад іх спачування: што мне рабіць, скажыце толькі, з гэтым дзіваком?

А Цюлькін працягваў трымаць шклянку ў выцягнутай руцэ:

– Бярыце, бярыце! Не бойцеся, гарэлка якасная. Самі ж робім. Ведаем, што нам будуць зарплату выдаваць пляшкамі з моцным напоем, то абы-што не вырабляем. А як жа! Так што не хвалюйцеся. Бачыце колькі ў мяне тут пляшак? Аванс, аванс атрымаў. Паўмесяца буду ездзіць у грамадскім транспарце і плаціць розныя штрафы…

Жанчына-кантралёр зрабіла выгляд, што Цюлькін больш не існуе з ягонай гарэлкай, і павярнулася да бабулькі, якая трымала нагатове перад ёй паўкачана капусты.

– Я, дзетачка, пенсіянарка, то з мяне палавінка… Пенсію затрымліваюць… Бярыце, бярыце… Капуста добранькая… Свая…

Жанчына з кампосцерам пачала раптам губляць прытомнасць, і яе не было каму падтрымаць – рукі ў пасажыраў аказаліся заняты сасіскамі, сардэлькамі, курынымі яйкамі, падшыпнікамі, гайкамі…

Бясплатна нашы людзі ездзіць не прывыклі!

СЕАНС КАХАННЯ

Рыжыкаў, як толькі выйшаў на пенсію па інваліднасці, то ў гарадской кватэры бывае рэдка – больш жыве на дачы. Рачкуе там. Развёў трусоў, курэй, нешта вырошчвае на градках. У горад прыязджае толькі атрымаць пенсію і даведацца, ці жывыя яго хатнія. Жывыя. Працуюць і вучацца.

І ў той дзень ён, стомлены і шчаслівы, прыехаў з поўнай торбай, паставіў за парогам:

– Ешце!

А сам пасядзеў крыху перад тэлевізарам на канапе і заснуў.

Пад ранне агледзеў, што побач пасопвае жонка. Неўзабаве кабета заварушылася, пачала лапаць Рыжыкава рукамі, інтымна, пяшчотна. А вусны шапталі:

– Мілы… каханы… любы… Як я чакала цябе!..

Рыжыкаў апамятаўся толькі, калі жонка сцягнула з яго сарочку, штаны, майку і трусы. Ляжаў ён у чым маці нарадзіла. І раптам жонка ўскочыла з ложка і шмыганула з адзеннем мужа ў ванны пакой:

– Вось калі я цябе злавіла, нямыцік ты мой!

Рыжыкаў мацюкнуўся, плюнуў і нацягнуў на сябе коўдру.

КРУТЫЯ ХЛОПЦЫ

Жменькін, як толькі кульне горкай, успамінае сваю палескую вёсачку Чамяроўку. Да таго расчуліцца іншы раз, што сляза вялікай гарошынай выпырхне з вока. І тады ён уяўляе, як падрульвае да матулінай хаты на самай шыкоўнай і прэстыжнай іншамарцы, піпікне, на ганак выходзіць матуля, выцірае похапкам аб фартук кашчавыя рукі - спяшаецца да яго, Жменькіна, каб расцалаваць.

– Ніяк ты, Колька? – уся засвеціцца ад шчасця матуля, нясмела спытае.

– А то хто ж! Хопіць, што бацька кабылам хвасты круціў! Я! Я, матуля! – І Жменькін пачне выносіць сваё цела з салона прэстыжнага легкавіка. – Купіў. Ну, як калымага?

– То добрая! – усплясне рукамі матуля. – То лепшая нават, чым у старшынёвых сыноў і дачок! Малайчына!

– Ведай нашых! – падміргне Жменькін.

Эх мары, мары! За што ён, Жменькін, купіць той легкавік? За інтэрнат ўжо паўгода на плаціць – абяцаюць, калі не ліквідуе ў бліжэйшы час запазычанасць, вытурыць на вуліцу. Штаны працёрліся – хоць бы на каленках, а то якраз на тым месцы, на якім сядзіш. Пантофлі есці просяць. Ды і сам даўно сытна не еў.

А падруліць да матчынай хаты, каб землякі таксама вочы працёрлі і ахнулі ад здзіўлення, ой як хацелася. Асабліва пасля чарговых келіхаў горкай.

– Чакай, матуля! – сказаў сам сабе Жменькін. – Еду! Зачакалася ты, родная!

Легкавушак каля універмага стаяла багата, адна за другую прыгажэйшыя. Паколькі разявак таксама не менш, неўзабаве Жменькін газаваў па шырокай вуліцы, спрытна абмінаючы грузавікі і розныя там «Запарожцы».

– Еду! – радасна ляпнуў па абаранцы рукамі Жменькін, і ад пачуцця, што нарэшце ён абрадуе сваю матулю, зноў на брыво ўселася сляза. – На «Фордзе»! Страчай, матуля!

Не паспеў Жменькін зацягнуць песню – настрой такі, што без яе аніяк! – калі недзе паблізу зарыпелі-завішчэлі тармазы, пачуўся піск гумы, трэск... і ён адчуў, што прыехаў. «Форд» стаяў, як укапаны. Заглох. А перад ім, падставіўшы «вока», знерухомеў «Мерседэс», з якога нетаропка вылезлі тры хлопцы – крутыя,

адразу змікіціў Жменькін і спалохаўся – і накіраваліся да яго. Адзін з іх моўчкі, перамінаючы на губах доўгую, як аловак, цыгарку, працягнуў Жменькіну ключы і абыякава, але цвёрда, непахісна сказаў:

– Трымай. Ага. Праз тры дні на гэтым месцы... Ты ўсё зразумеў, мікроб? Не адрамантуеш нашу тачку – твая справа. А цяпер вылазь. Вылазь, вылазь!

Жменькін пэўны час стаяў на ватных нагах, нават адчуў, што хістаецца, хоць ветру не было. Крутыя хлопцы селі ў «Форд», пакіравалі, не азіраючыся, сваёй дарогай. Жменькін жа сеў у «Мерседэс», той лёгка завёўся. Жменькін абрадаваўся: «Фару разбіў... Падумаеш! І бок трошкі памяў. Было б з чаго сыр-бор пачынаць. Дробязі. Едзе – і добра. Ага, так я вам і адрамантую. Чакайце!»

Ад’ехаўшы крыху ад месца аварыі, Жменькін убачыў, што крутых хлопцаў затрымалі даішнікі. «Аператыўна працуюць. Малайцы!» – пахваліў ён міліцыянераў, а сам звярнуў у завулак – адсюль бліжэй да Чамяроўкі.

Праспаўшыся, Жменькін ляжаў на мяккім матуліным ложку і думаў, што рабіць яму з гэтым «Мерседэсам».

ХАПІЛА Б ШНУРА

У кватэры пісьменніка Барханава позні́м вечарам затрэнькаў тэлефон.

– Калі Шапкін – мяне няма! – шалёна замахаў на апарат пісьменнік. – Зноў, як і раніцай, вершамі замучыць! Чуеш, кабета? Няма, няма!

Але ж Шапкін прадугледзеў, што пісьменнік Барханаў можа замахаць рукамі на тэлефон і папрасіць жонку, каб тая сказала, што гаспадара няма, таму падрабіў голас. Жонка Барханава, нічога не падазраючы, паклікала мужа, які ўжо зашыўся недзе на ўсялікі выпадак у куток:

– Ды не Шапкін. Падыходзь, падыходзь, не бойся.

Барханаў ажно прысеў, калі з ім загаварыў Шапкін.

– Сёння, пасля таго, як чытаў вам тыя пятнаццаць вершаў раніцай, напісаў яшчэ сем! – падкрэсліваючы, што ён не абы-хто, а самы што ні на ёсць перадавік у паэтычным цэху, любога, нават прафесіянала за пояс заткне, затрубіў Шапкін. – Слухаеце, Юр’евіч? «Касіў сёння я на лузе, поўз жучок на мокрым пузе...»

– Пачакайце, – сабраўшыся, нарэшце, крыху апрытомнеў Барханаў. – А вершы колькі старонак займаюць?

– Колькі? Зараз, зараз… Амаль дваццаць!

– Вы іх мне, калі ласка, усе адразу прачытайце, без антрактаў і каментарыяў, – папрасіў Барханаў. – Я іх тады лепш успрымаю…

– Згода! – кіўнуў недзе на другім баку провада задаволены Шапкін і пачаў чытаць…

Барханаў асцярожна паклаў трубку каля тэлефоннага апарата і моўчкі падсеў да тэлевізара – якраз пачыналіся «Навіны», яго любімая перадача. Як і кожнага, дарэчы, нармальнага чалавека.

Праз некалькі хвілін ён падышоў да тэлефона, паднёс да вуха трубку. Шапкін усё яшчэ чытаў, і рабіў гэта ён надзвычай эмацыянальна, узнёсла, быццам стаяў на сцэне перад шматлікай аўдыторыяй і тая натхняла яго.

У гэты вечар у Барханава нарадзілася ідэя: набыць у краме доўгі шнур. Тады не страшна будзе – няхай чытаюць яму па тэлефоне хоць і раманы, ад слухання якіх ён пакуль адбіваецца, але вось-вось, адчувае, дрогне, зломіцца. Іх, як і вершы, апавяданні, п’есы можна будзе слухаць тады на кухні, перад тэлевізарам, на балконе, у ложку і нават у туалеце. Усюды. Хапіла б шнура.

ПЕРАБРАЎ!..

Усё часцей і часцей Пятрунчык думаў-гадаў, як падлабуніцца да начальніка аддзела Сідорчыка. Трэба. І неадкладна. Прычына на тое была самая што ні ёсць важная і надзённая – пачаў заўважаць падначалены, што той у апошні час быццам бы чамусьці глядзіць на яго ваўчанём, укусіць гатовы. Таму Пятрунчык скроб за вухам, разважаючы: «Што ж магло здарыцца? Якая муха яго цапнула? Няйначай яны, непажаданыя, замаячылі на гарызонце, то ўжо і пачаў патроху сартаваць людзей… мяне, значыць, адрынуў… на сметнік… Бач, бач, касавурыцца, быццам я яму калі дулю паказаў. З’есці гатовы. І сажрэ, чаго добрага!»

Але як падкаціцца да Сідорчыка, як падтачыць кантакты – Пятрунчык не ведаў. Абручы, здаецца, вось-вось на галаве палопаюцца, а прыдумаць што вартае – ну ніяк! Хоць плач. Існуе ж гэтая чортава субардынацыя, не скажаш, змахнуўшы капялюш: «А вось ён і я! Прывітанне, стары! Як нашае нічога?»

Не, што не кажыце, а для такога важнага візіту патрэбна і важная прычына. Пятрунчык торгаўся, мітусіўся, лыпаў вачыма: «Думай, думай, Пятрунчык! Іначай загрыміш ты, адчуваю, на біржу працы, усучаць табе мятлу».

І ён, здаецца, дадумаўся.

Якраз жа ўчора Пятрунчык выпадкова сутыкнуўся на гарадской вуліцы з шэфам – той не ішоў, а плыў: шэф быў пад добрым шафэ. Недзе, бачыце, добранька клюнуў, няйначай на дурніцу, і Пятрунчык задаволена пацёр далонямі: што, калі гэта скарыстаць, га-а? Прыдумаў! А ён і помніць не будзе…

Назаўтра раніцай Пятрунчык асцярожна паляпаў у дзверы начальніка аддзела.

– Заходзьце! – пачуў ён добразычлівы голас Сідорчыка. – Заходзьце, заходзьце! Калі ласка!

Ад такой ветлівасці Пятрунчык ажно разгубіўся. Ён пацёрся яшчэ трохі ў парозе і патупаў да стала Сідорчыка, які свяціўся, бы лямпачка. Не скажаш, што ўчора піў горкую. Але ж было…

– Слухаю вас, таварыш Пятрунчык, – ступіў насустрач Сідорчык, моцна пацісднуў падначаленаму далонь, што таго зноў здзівіла і ўразіла. – З чым, так сказаць, да мяне? Што хвалюе? Што турбуе-непакоіць? Слухаю!

– Я… я… – зашамкаў ротам, бы рыбіна на беразе, Пятрунчык, – вам доўг прынёс. Доўг… гэта самае… так-так… капейка ў капейку… роўна пяцьдзесят тысяч…

І Пятрунчык паклаў на стол грошы адной паперкай.

– Доўг? Які? – насцярожана і здзіўлена паглядзеў на падначаленага Сідорчык. – Прабач, нешта не прыгадаю…

– Учора… ага… мне пазычылі… можа і не помніце… усялякае можа быць… стаміліся, можа, на працы… Ага… Дзякуй вам, Павел Яўменавіч, – затрос рэдзенькай бародкай Пятрунчык. – Вы мяне і маю сям'ю, можа, ад смерці ўратавалі… На хлеб далі… Дзеці есці хацелі… ага… Есці хацелі… дзеці…

– А я не помню.

– Было, было! – апантана замахаў на Сідорчыка Пятрунчык. – Было! Каб не вы … дзеці б з голаду… ага.

– Дзіўна ўсё гэта, – развёў рукамі Сідорчык, сумна ўсміхнуўся. – У мяне ж быццам і грошай не было. Піць, таварыш Сідорчык, трэба паменей. Што скажаш, Пятрунчык? Харош я быў?

Пятрунчык вінавата, быццам гэта ён учора быў п'яны, апусціў галаву і кіўнуў.

– Вось і я так гавару, – пагадзіўся Сідорчык. – Д'ябал паблытаў. – Ён дужа ўжо неяк па-сяброўску мякка паклаў яму руку на плячо, выдыхнуў: – Пакідаю я вас, Пятрунчык. Учора вось банкецік быў… новую пасаду, так сказаць, абмылі трошкі. Пераходжу ў іншае бюро, на іншае прадпрыемства. А калі… калі грошы зноў табе спатрэбяцца, то заходзь… пазычу. Тым больш,

што аддаеш ты акуратна, вельмі хутка. Заходзь, Пятрунчык. Звяртайся.

Пятрунчык жа стаяў, нібы праглынуўшы мячык, баючыся паварушыцца. А вочы свідравалі касцюм Сідорчыка, тое месца, дзе ён схаваў апошнія ягоныя грошы.

«Эх, перабраў!..» – нарэшце выдыхнуў Пятрунчык і паглядзеў на дзверы.

МАНЁЎР

Каля маці з раніцы муляўся старэйшы сын Косцік. Ён працуе на заводзе токарам, а заработную плату затрымліваюць.

– Мама, родненькая, грошы патрэбны,– вінавата ўсміхнуўшыся, папрасіў ён.–Хоць колькі... Па магчымасці... Ты ж ведаеш, я нават курыць кінуў... улічваючы эканамічную сітуацыю ў нашай сям'і.

– Што ж з вамі паробіш?– маці пацягнулася за кашальком, адлічыла сыну некалькі паперак, той узяў, падзякаваў.

А потым наступіла чарга прасіць грошы ў дачкі.

– І мне...– апусціла яна долу галаву і сарамліва працягнула руку.– Колькі можаш. На марожанае. І ў тэатр, магчыма, пойдзем усім класам.

Неўзабаве і на далоньку дачкі ляглі дзяржзнакі.

Сашка, самы малодшы, ён яшчэ ў садзік ходзіць, таксама паскардзіўся картавым ротам, што і ў яго няма грошай, а сёння яны яму вельмі патрэбны.

– Давай, давай і яму,– заступіўся за карапуза бацька.– Чалавек расце! Грамадзянін! Куды ні кінь – усюды грошы. А як ты хацела? Калі Светка сама пойдзе ў тэатр, то да іх той сам прыедзе. З казкай.

– Ага,– пацвердзіў Сашка і шморгнуў носам.

Маці дала колькі паперак і Сашку.

– Ну, а цяпер мая чарга,– працягнуў руку і бацька.–Адлічвай. Ды хутчэй, хутчэй, а то на працу спазнюся.

Маці нічога не заставалася, як паціснуць плячыма і аддаць апошнія грошы яму.

– Вось цяпер поўны парадак! – бацька па-змоўніцку падміргнуў дзецям і ўсе яны дружна высыпалі з кватэры – хто куды.

Назаўтра дзеці разам з бацькам віншавалі маму з днём нараджэння. І прыпаднеслі ёй падарунак. За тыя грошы, што вымалілі ў яе.

Маці праслязілася: падарунак ёй вельмі спадабаўся.

АБМЫЛІ

Цюлькін атрымаў спадчыну – падворак з усімі забудовамі ў сваёй роднай вёсцы.

– Нам засталася спадчына-а!– словамі вядомай песні выпляснуў ён радасць і растлумачыў сябрам.–Цётка Маруся, пухам ёй зямелька, бачыце, не забылася пра мяне. Памірала, а помніла... Помніла, што ёсць у яе пляменнік Колька Цюлькін. Ну, і хіба ж я пасля ўсяго гэтага, пасля такіх шчадрот, магу яе забыць, га?

І ён праслязіўся, хлюпнуў носам.

– Нічога, нічога,– тармаснуў Цюлькіна за плячо сусед і сабутэльнік Грыбкоў.– Хвалявацца не трэба, няма падстаў. А памянуць цётку Марусю – варта. І спадчыну абмыць заадно трэба...

– Ды я!..–Цюлькін згроб сарочку на грудзях, тая ажно трэснула недзе на спіне.– Ды я апошнюю капейчыну патрачу дзеля такога!.. Не забуду цётку Марусю! Ніколі! А цяпер – за мной! У гастраном! Нам засталася спадчына-а-а!

Пасля першай чаркі Цюлькін успомніў родную вёску, у якой не быў даўнавата і шчыра прызнаўся, што нават крышачку і забыўся, якая яна з твару была, ягоная цётка Маруся. Быццам бы паўнаватая? І сівая, здаецца? Ці не?

– А якая розніца? – супакоіў Цюлькіна Грыбкоў. – Галоўнае, што яна была добрым чалавекам. Давайце і вып’ем за цётку.

Выпілі і на гэты раз, і назаўтра, і паслязаўтра. Цюлькін расшчодрыўся –нават зняў апошнія грошы з ашчаднай кніжкі. «Дзеля такой падзеі не шкада. Прадам хату – і ўсё вернецца з гакам!» А калі Цюлькін выбраўся нарэшце ў вёску, каб глянуць, што ж там засталося яму ў спадчыну, то аслупянеў: ні хаты, ні пуні, ні лазні на месцы не аказалася. Агарод ды сад. І рыдлёўка пасярод пляца тырчыць. Цюлькін узняў лямант. Аднак у канторы калгаса яго супакоілі–паказалі завяшчанне цёткі Марусі, дзе чорным па беламу было напісана: «Калі пляменнік Колька Цюлькін не з’явіцца пасля маёй смерці праз месяц, каб аформіць спадчыну, ахвярую свой падворак калгасу. На дровы».

... Цюлькін бачыў, як з трубы калгаснай кацельнай валіў густы дым. І яму нічога не заставалася, як пацягнуцца на аўтобусны прыпынак.

ПРАЦЯГУ НЕ БУДЗЕ

У вясковага гарманіста Мішкі ёсць прывычка забываць гармонік на гулянцы, куды яго запрасілі павесяліць публіку. Адыграе, як і належыць, Мішка старанна, добра вып'е і патупае да хаты, а гармонік будзе ляжаць недзе на лаўцы або на ложку. Назаўтра, ледзь певень прагарлапаніць, Мішка пераступае парог той хаты, дзе яшчэ на сталах і не даедзена, і не дапіта.

– Гармонь забыўся, – скажа Мішка.

– Гармонь пачакае, – скажа гаспадар. – Садзіся бліжэй к сталу, палячы галаву.

– Гэта трэба.

Палячыўшы галаву, Мішка расцягвае мяхі, і гармонік далёка чуваць, а на яго кліч, глядзіш, той-сёй яшчэ завітае. Паступова набярэцца кампанія, і баляванне ідзе гарой. А Мішка зноў вяртаецца дадому без гармоніка. Назаўтра ўсё паўтараецца. І так можа быць некалькі дзён запар.

Нядаўна ў Грышачкі таксама нешта адзначалі. Граў, вядома ж, Мішка. Было лета, таму цямнела позна і вечарына закончылася засветла. Многія бачылі, як Мішка вярнуўся з пагулянкі на добрым падпітку, а ззаду вяроўчынай быў прывязаны да ягонай спіны гармонік. Што азначала – заўтра працягу не будзе. У Грышачкі больш аднаго дня ніколі не гуляюць.

УСЁ Ж АБДУРЫЎ...

Да суседа Піліпа наведаўся зяць з ваеннага гарадка – авіяцыі там служыць, то без спірта не прыязджае. Андрэю ж вельмі хацелася апахмяліцца. І ён заходзіць да суседа.

– Я вам там у гародчык пару мяхоў камбікорму перакінуў,– схлусіў, не міргнуўшы і вокам, Андрэй.

Сусед паверыў – Андрэй якраз і мае справу з камбікормам: на ферме даглядчыкам працуе. Піліп пачаставаў яго, пасля шукаў-шукаў той камбікорм– з ног збіўся. Ну дзе ты яго знойдзеш, калі ім і не пахла? «Абдурыў, нягоднік!»– злаваўся Піліп.

Андрэй жа вечарам апраўдваўся:

– А я прычым? Трэба было адразу забіраць. Можа хто ногі прырабіў?

А спірт жа перад вачыма стаіць. Назаўтра зноў заходзіць Андрэй да Піліпа, ківае на гародчык:

– Там два мяхі ляжаць, забірай.

– Зноў абурыць рашыў?– насцярожыўся Піліп. – Не атрымаецца. Паказвай камбікорм.

– От, людзі,– быццам бы пакрыўдзіўся за недавер Андрэй.– Не верацьь. Пайшлі, пайшлі, пакажу.

Піліп і сапраўды ўбачыў у гародчыку два мяхі, нават памацаў іх пальцамі.

– На гэты раз бачу, што камбікорм.

Зноў пачаставаў Андрэя.

Але ж Андрэй усё роўна абдурыў суседа – у мяхах была звычайная драўляная тырса з калгаснай пілaрамы.

ПІШЫЦЕ: АДЗІН НЕДАХОП...

Васіль Мікітаў любіць расказваць розныя салдацкія прыгоды, што некалі, калі верыць, надараліся менавіта з ім. У крайнім выпадку – ён недзе быў паблізу...

– А пра лапатку я не расказваў? Не? Г-гы. Прыязджае праверка. Пастроілі нас пры ўсёй амуніцыі. Пад шнурок. Я на правым фланзе. Першы. З мяне і пачынаюць. А я ж, ведаеце, у сапёрах служыў. Падыходзіць падпалкоўнік, бярэ маю сапёрную лапатку, круціць-верціць...прыдрацца, хіба ж не відна, рашыў. І на таго капітана глядзіць, які блакнот падрыхтаваў нешта запісваць. « Так,– кажа капітану падпалкоўнік,– у радавога Мікітава лапатка брудная, тупая, чаранок трэснуў...». Налічыў такім чынам пятнаццаць недахопаў. Тады я бяру сваю лапатку ў падпалкоўніка – дайце сюды! – і шубаю за паркан. Пішыце, гавару, адзін недахоп: няма лапаткі ! .. Г-гы...

ПАШКАДАВАЛА

Бабка Маруся выйшла на ганак. Быў позні вечар. З неба ліло, як з вядра. Да таго ж халодны вецер. Старая падзівілася, што робіцца наўсцяж, і сама сабе ўголас сказала:

– І як у такое надвор'е злодзеі крадуць, бедненькія? Халаднеча ж. Золь. Цемра. Ай-яй-яй, гаротнічкі, і пашкадаваць вас няма каму.

І тут з цемры да старой рушыла даволі ладная постаць у вайсковай плашч-накідцы.

– Не бойся мяне, бабуля,– сказала постаць басам.–Мы ўжо вывелі тваю карову з хлява, але забіраць не будзем. Ты пашкадавала нас, а мы цябе. Дзякуй, цётка, што хоць адна ты

такая знайшлася. Забірай, забірай карову. Няхай пад дажджом не мокне…

Цётка Маруся, як стаяла, так і грымнулася вобзем.

ПРАЧУХАНЕЦ

У гарпасялковай сталоўцы выступаў надоечы пісьменнік Пісулькін з вобласці – апавядаў пра сябе, дзяліўся творчымі планамі, цікава расказваў пра сваіх герояў. Жанкі, а гэта ж яны сядзелі ў час абедзеннага перапынку за столікамі ў зале ў бялюткіх халаціках, жыва рэагавалі амаль што на кожнае слова літаратара, а калі той пачаў расказваць пра Пятра, шалапута і п’яніцу, смяяліся да слёз. Пісьменнік адно толькі дзівіўся: «Быццам і смешнага нічога не баю, а яны, кабеты, бач ты, ажно заходзяцца. А можа ў мяне што на адзежцы не так?» І ён крадком скіраваў позірк уніз, упэўніўся: не, там усё так.

– Дык вось, – працягваў гаворку госць, – аднойчы прыходзіць герой майго апавядання «Закончаны Пятрок» дахаты, а жонка яго і блізка на парог не пускае. Дзе, кажа, нажлукціўся, там і жыві, абармот! Кыш! На твае рэчы, забірай, п’янтос ты гэтакі! Каб вочы мае цябе больш не бачылі! І на ганак паляцеў загадзя падрыхтаваны чамаданчык. І дзверы на кручок.

Жанчыны ажно кіснуць ад смеху. А дзяцюк, які сядзіць якраз пасярод іх у навюткім халаціку, – упершыню, відаць, з нагоды сустрэчы з пісьменнікам на яго нацягнулі накрахмаленую апранашку, – ёрзае, чырванее і бялее, месца сабе не знаходзіць.

Пісьменнік жа працягвае:

– Куды ж падацца майму герою апавядання «Закончаны Пятрок»? Вакзала ў пасёлку няма. Ёсць толькі аўтакаса. На вуліцы золка, справа пад восень. Сваякі і знаёмыя таксама Петраку не адчыняюць – абрыд ім яго п’яны твар. Дык што ж тады робіць наш герой? Нядоўга думаючы, ён накінуў на рогі карове вяроўчыну і выводзіць з хлеўчука…

Смех такі ў зале, што пісьменніка не чуваць. Калі трохі жанчынкі ўгаманіліся, прамакнулі хто насоўкай, хто ражком халаціка слёзы на вейках і шчоках, пісьменнік Пісулькін у заключэнне сказаў:

– Бачу, мой герой вам дужа спадабаўся. Дзякуй. Скажу больш…

Але адна дробненькая жанчынка перапыніла яго:

– Дык, цікава, куды ж карову ён завёў, Пятрок ваш?

– А нікуды. Папужаў жонку. Убачыла яна ў акенца, што пацёгся ён з рагуляй, кумельгам кінулася ўслед, учапілася за хвост: не пушчу-у! А Пятрок сваё трындзіць: «Гэць адсюль! Табе дом застаецца, парсюк, куры, агарод… А нам з Марусяй і карова добра будзе». Бачыць жонка: справа прымае сур’ёзны абарот, Маруся з каровай каго хочаш возьме, любога п’янтоса, бо сама такая – міма роту не пранясе. Прап’юць, канечне ж, карову разам, а тады яна выспятка Петраку: кацiся, ты мне больш не трэба такі… без каровы. Падумала жонка, павагалася, ды і саступіла – пусціла ў хату. Дамоў нават сама несла чамадан з трантамі мужа і з высока ўзнятай галавой вяла за ражок вяроўчыны карову.

Ніколі яшчэ ў сваім жыцці не меў Пісулькін такога поспеху на сустрэчах з чытачамі. Апладысменты, словы ўдзячнасці, поціск рук. Толькі адзін дзяцюк не дасядзеў да канца – даў цягу.

… Вечарам Пісулькін завітаў у тую ж сталоўку – падсілкавацца. Жанчына, што стаяла на раздачы, прыветна ўсміхнулася – як старому знаёмаму – і ціха, быццам саромеючыся, спыталася:

– Прабачце… Вы заўсёды так робіце?

Пісулькін крышачку здзівіўся, павёў плечуком: не разумею.

– Спярша разведаеце ўсё, а потым пішаце і нам пра нас чытаеце?

– Не разумею, – цяпер ужо ўслых дзівіўся Пісулькін. – А што, прабачце, здарылася?

– Як што? Вы ж пра нашага Петрака напісалі. Пра грузчыка. Цюцелька ў цюцельку. Чамадан таксама жонка выкідвала за парог. І карову вёў за вяроўку да другой жанчыны. Яе, дарэчы, таксама Марусяй зваць. І п’яніца яна…

– Вось як! – шчыра ўсміхнуўся пісьменнік. – Бывае, бывае… Супадзенне… Павінны зразумець… Так, так…

Сама ж жанчына і выручыла зусім разгубіўшагася пісьменніка:

– Хоць вы ж сёння да нас прыехалі… Калі б маглі паспець? Супадзенне, відаць, і сапраўды. Гэтыя Петракі ўсюды ёсць. Але за тое, што яму добры прачуханец адпісалі, я вам крышачку больш мясца пакладу. Ешце на здароўе. А за прачуханец яшчэ раз дзякуй. Мо паразумнее, паразіт? Я ж, таварыш пісьменнік, жонка Петрака, каб яму безікі павылазілі, булькачу акаяннаму!

РАСТЛУМАЧЫЎ

–Дзядуля, мне сказала бабулька, што раней сто рублеў былі вялікія грошы. Не тое, што цяпер.

Дзед з унукам ідуць па горадзе.

– Баба не хлусіць.

– А я не ўяўляю, якія гэта былі грошы. Ты мне не растлумачыш?

– Ну, на сто рублёў раней можна было купіць амаль трыццаць… пачакай… так, так…. Не, правільна: на сто рублёў раней можна было купіць трыццаць бутэлек гарэлкі.

– А колькі гэта? Багата?

– Канешне! То ж – сто рублёў!

– Не разумею.

– Малы яшчэ. Тады вось табе другі прыклад, жэўжык. Запамінай. Ці, унучак, за тыя грошы можна было купіць двесце банак кількі ў тамаце. Як? Га?

– Дзядуля, а чаму – гарэлка, а чаму –ількі?

– Дык час жа ідзе, унучак… тавараў шмат розных было і раней… Людзі ж не сядзелі склаўшы рукі, нешта выраблялі. Горы тавараў былі. Горы. То хіба ж запомніш усе?

КОТ

Халасцяк Міцькін позна вярнуўся дахаты. Сабраў на стол сціплую вячэру, толькі наважыўся падсілкавацца, як каля ног, матляючы пушыстым хвастом, пачаў церціся мурлаты чорны кот.

– Мяў-ў,– папрасіў кот у Міцькіна чаго-небудзь.

– Бач, чаго захацеў! Сам са скарынкі на скарынку перабіваюся. Пра цэны чуў?– адказаў Міцькін і адсунуў ката нагой падалей ад сябе. – Гуляй!

Кот паслухмяна адышоў. Паляжаў на халоднай падлозе, сквапна паглядаючы на свайго новага гаспадара, потым усё ж не вытрымаў, пацёгся да стала.

– Мяў-ў,– ціха нагадаў пра сябе кот.

Халасцяк Міцькін схапіў ката за карак і выкінуў у адчыненую фортку. Жывая істота паляцела з трэцяга паверха.

На наступны дзень Міцькін вярнуўся дадому таксама позна. Вырашыў даканаць рэшткі халасцяцкай ежы, усеўся за стол.

– Мяў-ў,– пачаў церціся аб нагу кот.

Міцькін падумаў: «Жывы. Зараз я табе пакажу, як аб’ядаць!»

І кот зноў мільгануў хвастом у фортцы.

Праз тыдзень Міцькін вярнуўся з камандзіроўкі. Адчыніў дзверы ў кватэру і на падлозе ўбачыў ката. Чамусьці Міцькін на гэты раз быў рады яго з'яўленню. Нават усміхнуўся кату. Толькі халасцяк Міцькін сабраўся пагладзіць жывую істоту, працягнуў руку, як кот, апісаўшы хвастом дугу ў паветры, сам зрабіў скачок у фортку…

ЗНАЙШЛІ ВЫЙСЦЕ

Сінічкін у апошні час дужа налёг на чарку. Жонка не магла ніяк даць яму рады. Прачуханцы і іншыя метады перавыхавання не дапамагалі. Што ж рабіць? Як быць? Гіне чалавек! Жанчына паскардзілася бацькам. Тыя параілі: трэба купіць аўтамашыну. Глядзіш, і паразумнее Сінічкін. За руль жа не сядзеш пасля чаркі. Сінічкіна ўхапілася за ідэю, пададзеную бацькамі, тым больш, што тыя паабяцалі дапамагчы грашыма. Грошай наскрэблі ўсяго на «Запарожац». Хоць так. На курсы Сінічкіны рашылі пайсці разам. Гэта ж добра, разважалі, калі ў сям'і два шафёры. Ці мала што? Тым больш, што будавалі планы ў перспектыве набыць іншамарку і падарожнічаць па краіне і нават замежжы.

Атрымалі вадзіцельскія пасведчанні. Набылі «Запарожац». Назаўтра Сінічкін, як і планавалася, накіраваўся на працу ў салоне «Запарожца». Жонка, праводзячы яго, памахала рукой і праслязілася:

– Нарэшце ты стаў чалавекам, Сінічкін!

З работы Сінічкін затрымліваўся. Здавалася б, раней, чым заўсёды, павінен быць дома, а яго, небаракі, няма. Кабета пачала хвалявацца. І калі затрэнькаў тэлефон, яна апантана ўхапілася за трубку:

– Алё! Слухаю! Хто гэта?

Званіў муж. Ён бадзёра прасіў жонку, каб тая тэрмінова прыехала да яго. І растлумачыў – чаму:

– Тут, разумееш, выпілі патрошкі. Ну, у Сідорчыка дзень нараджэння ў цёшчы. А за руль жа, галуба, у нецвярозым стане я сесці не магу. Прыедзь, забяры мяне разам з «Запарожцам».

Сінічкінай нічога не заставалася, як паспяшацца на выручку.

КІНО

Казюткіны глядзяць кіно. Па тэлевізары. Стужка пра наша з вамі жыццё, у ролях – вядомыя акцёры, таму да экрана прыліплі ўсе – ад старога да малога.

– А Кручкоў-та піў гарэлку! – калі на экране паказаўся славуты артыст, заўважыла, хмыкнуўшы, маці. – Усе вы, мужчыны, аднолькавыя. Вам бы толькі глытаць, толькі б булькаць!..

Муж агрызнуўся:

– А Шукшына колькі разоў замужам была? Падказаць?

– То ж Шукшына, а не я, дурніца, – уздыхнула, шкадуючы аб пражытым жыцці, жонка. Між іншым, а ты не скажаш, колькі разоў гойсаў у ЗАГС той жа Кручкоў?

– Ну, тры... – ціха мовіў муж. – Для артыста – нармальна.

– Дык яму можна, а Шукшыной – не? – вырачыла вочы на мужа кабета.

– Мама, тата! – папрасілі дзеці. – Цішэй вы, нічога ж не чуваць!

Маўчанне трымалася нядоўга. Неўзабаве старэйшая дачка Казюткіных заўважыла:

– Крамараў, дарэчы, у Амерыцы... Яму там вочы выпрамілі.

Маці хмыкнула:

– Вочы? Яму звіліны ў галаве трэба было выпраміць. Гэта ж трэба – уцёк адзін, а сям'ю ў Маскве кінуў. І як хапіла сумлення на такое? Ці каля яго ўвесь час сямейнікі павінны былі з косамі стаяць?

Муж заступіўся:

– Не можа быць, каб сям'ю кінуў, не узяў.

– Можа! Можа! Ад вас усяго чакаць даводзіцца! – жонка запунсавелася, торгалася ў крэсле. – Што, адвярнуўся, паразіт? За вамі вока ды вока трэба! Больш у камандзіроўку не паедзеш! І не мылься!

– Ды прычым тут я? Крамараў Саўка ўцёк... у свой час... а мне што – адказваць за яго, так? Вунь Мардзюкова... Глянь на яе. Падзівіся. Ціханава Шцірліцам назвала.

– Яна, дарэчы, яго першая жонка, – падказала сярэдняя дачка.

– Хіба? – здзівіўся бацька.

– Алёна праўду гаворыць! – энергічна заступілася за дачку маці. – Ды і хто з ёй ужывецца? Які дурань? Газеты чытаць трэба. Як толькі ў гасцініцу зойдзе ў якім-небудзь горадзе ваша Мардзю-

кова, там увесь абслугоўваючы персанал губляе прытомнасць: зноў Нона прыехала. Заганяе. Замардуе. То тое ёй не так, то гэтае…

… Кіно скончылася, ідуць навіны, а Казюткіны – ад малога да старога – усё яшчэ сядзяць перад экранам тэлевізара і ўспамінаюць, пра што ж яно было.

РАДАСЦЬ

Дадому стары Зюлеў вярнуўся надзвычай узрушаны і ўсхваляваны. Свяціўся, бы лямпачка. Хуценька скінуў плашчык, павесіў на цвік капялюш, а потым перавёў позірк на жонку, якая выйшла нарэшце яму насустрач з залы.

– Цікава, чаму такі радасны?– апярэдзіў кабету стары Зюлеў.

Жонка шчыра прызналася:

– Ты не памыліўся.

– Адгадай. Што, слабо?

–Паспрабую. Прэмію ветэранам выдалі, можа, як удзельнікам вайны?

– А вось і не! А вось і не!

– Кашалёк з грашыма знайшоў?

– Дробязі! Думай лепш, думай лепш!

Але жонка, колькі не называла прычыны радасці старэнькага свайго Зюлева, ніяк не магла патрапіць, што гаворыцца, у яблычка. Здаўся сам дзядуля.

– Мне месца сёння ў тралейбусе ўступілі!– пляснуў ён у аладкі. – Падзея! Запомні гэты дзень. Запішы дзе-небудзь… Будзем святкаваць. А ты – прэмію, кашалёк… Пазвані сыну, абрадуй і яго. Суседзям скажы. Няхай і яны парадуюцца…

ШЧЫРАЯ ЛЁКСА

Прыехала Лёкса ў горад. Пасля пенсіі. Грошай быццам бы шмат, а на цэннік гляне – псуецца настрой: божухны, столькі нулёў! Прымяралася да рэчаў, бо і боты трэба, і кухвайка, і панчохі, і яшчэ шмат якая трасца, але ж… нулі, каб ім тлумна стала!

Нічога не купіла старая. Рашыла не спяшацца і падумаць: набываць тыя рэчы ці пачакаць? Шкада, па праўдзе кажучы, грошай.

Пакуль хадзіла-блукала па крамах і гарадскім рынку, дужа прагаладалася. Пацікавілася, колькі каштуе бяляш. Адказалі. Ого! У Лёксы вочы палезлі на лоб. Але голад – не цётка. Старая махнула рукой і ўголас сказала:

– Давайце бяляш! Як успомню, колькі мужык мой прапівае, дык і нядорага.

Пахадзіла, пахадзіла – зноў есці захацелася. Спынілася каля латка з чабурэкамі. Адзін каштуе?.. Ого! Але ўспомніла Лёкса, колькі прапівае яе муж, і папрасіла чабурэк. Хоць і шкада было грошай.

З’ела – як языком лізнула: было б што там есці!

«Мо і марожанага пакаштаваць?– падумала старая і доўга глядзела-дзівілася, як людзі набывалі апетытны ласунак. – Вазьму. Няхай сабе і восемдзесят тысяч каштуе. Як успомню, колькі мужык прапівае…»

І падала прадаўшчыцы грошы.

Будзе што ўспомніць беднай Лёксе…

ЕЗДЗІЦЕ СТОЯЧЫ, СТАРЫЯ!

Маналог студэнта

Ну, і што ты скажаш ім, старым!? Сёння ж, далёка хадзіць не трэба, тузае мяне за плячо дзядуля. У тралейбусе. Я сяджу, як і мае быць, слухаю музыку і еду да сябе… ва універсітэт… на другую пару. А ён тармосіць. Паварочваюся. Што табе, выкапень дваццатага веку, патрэбна, га-а? А ён пальцам торкае на сваю бабулю… такую, даруйце, выкапнёвую статую, як і сам: «Малады чалавек, а не маглі б вы саступіць месца бабулі?» Чулі? Бачылі? А чаму – я? Чаму, пытаюся, я? Крайняга знайшлі? Ды і хіба я вінаваты, што ў мяне бацькі сумленныя і я езджу ў грамадскім транспарце на лекцыі? Вам, можа, захочацца заўтра на «Опелі» праехаць… Што, будзеце спыняць іншамарку, карабкацца ў салон легкавіка насуперак волі гаспадара? Не? А тут, у тралейбусе, што – можна? Я, дарэчы, заплаціў… як і належыць. Сам. Без пратэкцыі прэзідэнта. Ды і паглядзіце вакол, старыя, хіба я адзін, малады, сяджу? Усе маладыя сядзяць, бо яны лаўчэйшыя, гэта і зразумела, таму і захапілі месцы, калі на канчатковым прыпынку штурмам бралі тралейбус. Яшчэ не хапала, каб вы і тут наперад вырваліся. Хе!

Не, я нічога не сказаў крыўднага старому, адвярнуўся, у шыбу гляджу, музыку слухаю. Еду. А ён зноў: «Малады чалавек…» І на бабульку паказвае. На каго там глядзець? Шапка з норкі, значна старэйшай, чым сама, і маршчыны…узаранае поле. Божухны! «Не маглі б вы саступіць?» Блін, дастаў! Ну сказаў жа я табе…хіба па вачах не бачыш, павук стары, што месца занята. Ды і хто сказаў, што вы, старыя, павінны ездзіць седзячы. Дзе

запісана? У якой Канстытуцыі? Можа вам яшчэ і ложак у тралейбусе паставіць? Дык і так спіце багата... Пенсія... сон... сон... пенсія... А што яшчэ вы бачыце, пра што яшчэ гамоніце?!

А я так лічу: усе старыя, усе пенсіянеры павінны ездзіць стоячы! Так і толькі так. Зразумейце мяне, будучага спецыяліста з вышэйшай адукацыяй. Бо калі сядзіш, што ўбачыш? Нічога. Шыш. Пшык. А вам, старым, трэба выкарыстоўваць кожную хвіліну, каб жыццём надыхацца, каб больш паспець убачыць, каб больш ухапіць у гэтым жыцці. А калі стаіш, калі за поручань трымаешся, то можна яшчэ і шыю выцягнуць... каб убачыць, што недзе за акном тралейбуса віруе жыццё: хтосьці камусьці дае па карку, недзе спіць на лаўцы п’яны, а побач стаіць яго напарнік з працягнутай рукой і просіць грошай на аперацыю сыну, якога не бачыў і ў вочы, а зараз вунь праехалі паркан, за якім нешта будуюць вельмі даўно... Ці не тое, што абяцалі? Ці не камунізьм? Даруйце, трэба вымаўляць без мяккага знака, так-так. А каб сядзелі, то ўбачылі б вы толькі пліты, якімі загароджана будоўля.Так што далей можна ўбачыць усё, шаноўныя выкапні, толькі стоячы. Стойце і не кірхайце. А то праедзеце тое, што будавалі.

А вунь, паглядзіце, навастрыце зрок: маладыя абдымаюцца. Цалуюцца? Усяго?! Гэтым сёння, відаць, і вас, выкапняў старых, не здзівіш. Але калі будзеце больш стаяць у грамадскім транспарце, паверце мне, і секс убачыце... гарантую... праз акно тралейбуса. Што, што вы гаворыце – навошта ў акно глядзець, калі ўсё гэта ёсць тут, у салоне? Дзе, дзе? Пакажыце! Пакуль сам не гляну на свае вочы – не паверу. На заднім сядзенні, кажаце? Га-а, ідэя: вось іх, дзядуля, і праганіце! Гляньце вы на іх – разлягліся, і праўда, столькі месца займаюць, а старыя стаяць! Ну, блін, даюць! Хаця пачакайце: калі б яны, старыя, сядзелі, ніколі б не ўбачылі, што адбываецца за іхнім каўняром.

Так што ездзіце, насамрэч, стоячы,старыя! Больш убачыце!

БУЛАЧКА

Муж вярнуўся дадому пасля палучкі. З бутэлькай гарэлкі. Жонка ў яго зусім не п’е, нават не прыгубляе. На стале была добрая вячэра: катлеты, салат, селядзец... Муж напоўніў шклянку – як не да беражкоў – і залпам апаражніў яе, а закусваць не стаў. Нават не дакрануўся да ежы.

– Ты ж закусвай, закусвай, – мітусілася перад мужам жонка. – Я ж старался, гатавала. Вось катлеты... Вось селядзец...

Муж пахваліў жонку, зноў напоўніў шклянку, зноў выпіў, кракtануў, а да стравы нават не дакрануўся.

Жонка зноў паказала рукой на катлеты, на салат, на селядзец…

Муж выліў у шклянку ўсё, што заставалася ў бутэльцы.

– Хоць булачкай закусі, – жонка падсунула булачку бліжэй да яго.

Муж адламіў кавалачак булачкі, пасля таго, як дапіў гарэлку, праглынуў яго. І… пасунуўся на падлогу з табурэта. Але паспеў папракнуць жонку:

– Бачыш, што твая булачка нарабіла?!

МОДНІЦА

Кім працуе ў нас Пятроўна? Ніколі не здагадаецеся. Ніколі. Паглядзіце на яе, падзівіцеся – апранаецца заўсёды з шыкам, з іголачкі, нават, відаць, і дырэктрыса Сцяпанаўна зайдросціць ёй. Модніца! А чаму і не? Я ж і кажу, усё на Пятроўне блішчыць і ззяе, а перапранаецца яна, мусіць жа, па некалькі разоў на дні. І дзе толькі грошы бярэ, спытаць бы? Хто спансуе? Быццам бы і палюбоўніка не мае. А бярэ ж недзе! Венікам іх не намяцеш асабліва, швабрай не швабрыш. Цяпер, спадзяюся, вы здагадаліся, што Пятроўна – прыбіральшчыца. Самая звычайная, самая радавая. Хоць, пэўна ж, і не: за ёй замацаваны і кабінет дырэктрысы, што не кожнаму давераць.

Аднаго разу Пятроўна зрабіла, як заўсёды старанна, уборку ў кабінеце дырэктрысы і прыхарошваецца сабе перад люстэркам. А тут нехта нясмела паляпаў у дзверы.

– Заходзьце, калі ласка!– ветліва запрасіла Пятроўна.

У кабінет прасунуў галаву нечым усхваляваны малады рабочы Аленчык. Спярша здзівіўся, што дырэктрыса так рана і сапраўды прыходзіць на працу, хлопцы не хлусілі, затым адразу ж ціха, нясмела сказаў:

– Мне на тры дні… трэба… ага… адлучыцца. Па сямейных справах. Адпусціце?

Пятроўна ўважліва паглядзела на Аленчыка, пацiснула плячыма і са спачуваннем прамовіла:

– Калі трэба… то трэба… што ж… асабіста я не супраць. Бываюць жа сітуацыі, калі неабходна… так-так… я разумею.

– Бываюць,– пагадзіўся Аленчык, падзякаваў за паразуменне і дабрыню… дырэктрысе і, адвесіўшы паклон, знік за дзвярыма. А

потым і за прахадной фабрыкі. На тры дні. Як і дазволіла яму прыбіральшчыца Пятроўна.

Праз тры дні за прагулы Аленчык атрымаў першую ў сваім жыцці вымову, але з апошнім папярэджваннем, а Пятроўну прымусілі апранаць на рабоце халат і параілі прыхарошвацца перад люстэркам дома – каб ніхто не прымаў яе больш за Сцяпанаўну.

І, вядома ж, паўшчувала Пятроўну сама ... дырэктрыса: ведай сваё месца, модніца!

ПРЫЕХАЛІ МІЛІЦЫЯНЕРЫ

Сонька заявіла ў райаддзел міліцыі, што яе мужа Сямёна напаіла бабка Маруся – так аддзячыла яна, маўляў, за тое, што ён разагнаў некалькі баразнаў бульбы. Прасіла прыняць меры, бо муж зусім співаецца. Прыехалі міліцыянеры, пытаюць у бабкі Марусі:

– Самагон ёсць? Толькі чэсна!

– Дык... яно ж... ага,– разгубілася старая.

– Даставай сама, а то будзем шукаць!

Бабка Маруся паставіла на стол пачаты трохлітровы слоік.

– І гэта ўся, – сказала.

– Паверым. Ну, а цяпер давай апарат.

– Дык... я ж, дзетухны, сама ўжо не адужу, дык... ага... суседа Цімку папрасіла, каб і для мяне, калі сам гнаў, заадно выціснуў. Ён часта выручае.

Міліцыянеры пайшлі да Цімкі. Той таксама не паспеў апрыходваць самагон – выставіў і ён усе банкі-шклянкі. І яшчэ апарат.

– Эх, людзі! – лаяўся Цімка. – Ведаю, ведаю, хто мяне заклажыў. А больш і няма каму, як Лявону: дражджэй яму не пазычыў, дык цяпер во помсціць, паразіт! Ён, таварышы міліцыянеры, шапну я вам, так і быць, учора п'яны быў, сам бачыў. Дзе ўзяў? Пытанне законнае, бо ў краме нічога выпіць няма – пасяўная. Га?

У Лявона міліцыянеры забралі апарат і ўвесь самагон.

– Каб знаў, што такая штукенцыя атрымаецца, і сёння б напіўся, – гаротна ўздыхнуў Лявон. – А гэты Пахом, мушу вам сказаць, гнілы чалавек, ён адзін толькі ведаў, што я гнаў самагон. І данёс, га? У мяне з ім свае рахункі. Даўнія. Нічога, нічога, разбярэмся. Дык вось, таварышы міліцыянеры, мушу сказаць вам: учора Пахом паўдня ваду насіў – бы ў лазню, а тае ў яго няма. Што гэта значыць?

У Пахома ў вялікай бочцы стаяла брага – літраў 200, не менш.

– Брагу выліць, а бочку разламаць! – загадаў старшы з міліцыянераў.

– Э-э, не-не, бочку не ламайце! – узмаліўся Пахом. – Мяне ж тады ўсёй вёскай павесяць. Раздзяруць! А як жа! Калі якая ў каго вялікая гулянка намячаецца, то яе, бочку, і бяруць у арэнду ў Кандрата – за літру першаку. Так што, таварышы міліцыянеры, зразумейце мяне: што хочаце рабіце, любы штраф вытрымаю-перажыву, а ёмістасць гэтую нярушце...

Бочку міліцыянеры пакінулі, пашкадавалі – усё ж рэч добрая, дзе цяпер такую знойдзеш, а штраф далі ўсім.

– Во нарабіла дзялоў наша Сонька! – круцілі галовамі вяскоўцы, уздыхалі, ахалі-охалі, аднак у вочы той не выказваліся: ёй і так гора, калі муж п'яніца.

ІГНАТ ЗАСТАЕЦЦА!

Перасялілі жыхароў вёскі пасля чарнобыльскай аварыі. Жывуць-абжываюцца людзі на новым месцы, не адразу і пра Ігната ўспомнілі: а дзе ж ён і сапраўды, старэча, згубіўся, нешта не відаць? Кінуліся туды-сюды – няма. Старшыня калгаса і парторг вяртаюцца назад у вёску, заходзяць у Ігнатаву хату, а дзед, як ні ў чым, сядзіць за сталом у дружным акружэнні поўных і парожэніх бутэлек, жалобную песню спявае. Сам жа на добрым падпітку. Глядзіць ён асалавелымі вачыма на прыехаўшае начальства, непаслухмяным пальцам паграджае:

– За мной прыехалі, значыць? Не, не паеду. І не ўпрошвайце. Тут нарадзіўся, тут і загавею. Ды і хіба ж я дурань які ? Мне і тут добра, яй-бо. Курорт! А цяпер, я ж ведаю, куды землякі самагонку пахавалі, то мне піць-папіваць яе хопіць да канца свайго жыцця. Вяртайцеся. Ігнат застаецца!

Праз тыдзень за Ігнатам зноў прыехалі – на гэты раз старшыня сельсавета і парторг. Палохаюць Ігната:

– Памрэш жа!.. Радыяцыя вельмі высокая! Збірайся! Ды і мы даклалі вышэй, што ўся вёска эвакуіравана, а ты нас падводзіш, Ігнат. Калі дазнаюцца наверсе – мала не будзе. Нам. Не табе. Так што давай, давай! Ну!

– Х-хе, знайшлі чым палохаць – рацыяй,– заплюскаў вачыма Ігнат. – Нам жа, чуйце, на фронце таблеткі ў кацялок падсыпалі, каб да дзевак не карцела, дык яны, таблеткі тыя, ядры іх у корань, толькі праз трыццаць пяць гадоў пачалі дзейнічаць. Га?

ПРА ЕЎРОПУ

Заспрачаліся неяк мужыкі, якая частка свету большая. Адзін кажа, што Азія, другі называе Амерыку, а Платон – Еўропу. А каб глянуць у які падручнік ці на карту – не глянеш: хто з іх, вяскоўцаў, трымае ўсё гэта? Настаўнікі і вучні жывуць на цэнтральнай сядзібе, а ў Заліп'і – адны старыя.

– Ты вось кажаш, Платон, што Ёўропа большая, – счакаўшы, пакуль угамоняцца землякі, памяркоўна сказаў Іван Прылепа. – Няпраўду кажаш. Маленькая яна. Па тым мяркую, што ў вайну напіўся я ў цягніку, а пакуль праспаўся – то ўсю Еўропу і праехалі…

ВАЖНЫ ДОКАЗ

Неяк у нас забаранялі шафёрам падвозіць у кабіне пасажыраў. Яшчэ пры Гарбачове. Ведаў, канечне, пра гэта і Сідаронак – вадзіцель мясакамбіната. А яму якраз камандзіроўка – у самую Маскву: каўбасы адвезці.

– Збірайся,– сказаў Сідаронак жонцы. – Па магазінах пабегаеш, можа што з вопраткі купіш – там, у сталіцы, выбар лепшы.

Паехалі. Перад самой Масквой спыняе даішнік. Казырнуў. Папрасіў дакументы, а тады строга пытае:

– А чаму ў вас у кабіне пасажыр?!

– Дык гэта ж жонка!

– Розніцы няма – жонка ці хто. Нельга. Прыйдзецца вас наказаць.

– А ёлкі ж палкі!– развёў рукамі Сідаронак. – Як Гарбачоў сваю Раю катае па ўсім белым свеце, а мне родную жонку нельга на гэтым вось задрыпаным тарантасе раз за ўсё жыццё ў Маскву звазіць, Крэмль паказаць!

Міліцыянер засмяяўся, вярнуў дакументы: едзьце, так і быць. Доказ важны.

ЧЫЙ САЛДАТ?

Васіль зноў успамінае армію.

– Генерал адзін у нас быў… Грузін. Мужык, скажу я вам, цікавы. Балакае – вушы растапырыш. З акцэнтам. З гумарам.

Адзін раз сабраў ён усіх камандзіраў палкоў, па гарадку ходзяць, спыняцца, нешта глядзяць, пастаяць- пастаяць, далей ідуць. А тут прама перад імі на дарозе куча ляжыць… Не буду

гаварыць, вы здагадаліся – чаго. І ўсе, як па камандзе, спыніліся, глядзяць на кучу. А генерал пытае:

– Чый салдат нарабіў?

Палкоўнікі і падпалкоўнікі паціскаюць плячыма, пераглядаюцца: хто яго ведае, чый, але не мой, здаецца. Мой на такое не здатны. Тут камандзір палка, па тэрыторыі якога ідуць, дапяў нарэшце, што раз куча на ягонай тэрыторыі, то і салдат, значыць, яго.

– Мой… – сказаў разгублена.

– Малайчына! Дай руку! – і генерал моцна паціснуў разгубленаму камандзіру палка далонь. – Карашо сальдат корміш! Глядзі, какой балшой куча!

ХІТРЫ СВАТ

У Сямёна два сваты, Пятрок і Рыгор. Жывуць яны ў суседняй вёсцы, не-не ды і прыедуць да яго ў госці. Сямён, можна сказаць, непітушчы, хоць і дабру прапасці не дазволіць, ды і хітраваты ён, а яшчэ больш – скнара. Што ж да сватоў Пятра і Рыгора, то яны мужыкі прасцецкія і чарку дужа паважаюць.

– Сядайце, сваточкі, да стала бліжэй, – запрашае Сямён, рэжа хлеб, скрыліць сала, агурок і ставіць на стол бутэльку і дзве шклянкі.– Добра, што прыехалі. Ну, як там дзеці нашы? Не лаяцца? Мірна, кажаце, жывуць? То і добра. Давайце за гэта вып’ем.

Сямён налівае ў дзве шклянкі, адну бярэ сам, другую падае Петраку, яны абодва выпіваюць, а Рыгор назірае. Закусваюць. Потым Сямён зноў налівае ў дзве шклянкі. Адну бярэ сам, другую падае Рыгору.

– Ну, а цяпер давай, сваток, з табой вып’ем.

Выпіваюць. Паўбутэлькі Сямён, паўбутэлькі Пятрок з Рыгорам.

І заўсёды так.

АРТЫСТ

Міронччык працуе акцёрам. Ролі, праўда, яму адводзяць не галоўныя, але заняты ў спектаклях даволі часта. На афішах у пераліку прозвішчаў пасля « у спектаклі таксама заняты» – фігурыруе і ён. Больш за ўсіх ганарыцца Лізавета, што яе зяць не пастух-абібок які-небудзь там зачуханы, а артыст! Тэлевізар з гэтае нагоды не выключаецца – усё меціць Лізавета зяцька на экране ўбачыць у спектаклі альбо кінафільме, але нешта не відаць. І яшчэ ў старой склалася ўражанне, што калі яе зяць артыст, то, значыць, усё можа рабіць. Нават хляўчук згарбузаваць. У кіно ж артысты тыя чым толькі не займаюцца. Таму, калі на чарговыя выхадныя зяць наведаўся да цёшчы (за бульбай і салам), атрымаў нарад:

– Зрабі, зяцёк, хлеў. Карову даюць у калгасе, а ставіць няма куды.

– Як двойчы два! – упэўнена сказаў Міронччык.–Тут справы тае! У нас, у тэатры, гэтыя хлявы вылятаюць з майстэрні, бы аладкі з печы. Не кажучы ўжо пра Палацы розныя. Матэрыял... будаўнічы, маецца на ўвазе, мне. Плюс цвікі, малаток, сякеру, нажоўку. І можаце прыводзіць сваю карову, матуля, хоць заўтра!

Міронччык забіў на агародзе чатыры калы, абцягнуў іх рубероідам, на рубероідзе належнай фарбай намаляваў бярвенні, на дах накідаў рознага ламачча, а пад дзверы прысобіў старую шафу.

–Прымай, матуля, работу!– шырока ўсміхаўся зяць.

– Во дзякуй табе. А я і знала, што калі арціст, то ён на ўсе рукі масцір. Суседзі вунь дзівяцца: дзе ты, Лізавета, лесу на хлеў набрала столькі багата, быццам бы і не ляжаў каля двара? Так я ім і скажу – дзе. Хай самі здагадаюцца.

З нагоды пабудовы хлява Лізавета добра пачаставала зяця чаркай, а пакуль ён еў-піў, прывяла карову з калгаснай фермы, зачыніла: няхай прывыкае да новага месца. Яна б, можа, і прывыкла, але якраз побач з хлеўчуком па вясковай вуліцы гналі з пашы статак, карова пачула знаёмае мыканне і кінулася да сваіх, несучы на рагах і спіне ўвесь той хлеў...

Добра, што зяць яшчэ не паспеў у горад паехаць – няхай пабачыць, які ён хлеў зрабіў.

– Цьфу!– плюнула Лізавета.

– А вось для курэй самы раз было б, – памяркоўна сказаў Міронччык і паскроб за вухам цвіком: гэта ўсё, што засталося ад хлева.– Матэрыял, панімаеце, слабаваты... Для бутафорскага хлява

– так, падыходзіць, а вось на большае… прабачце. Прабачце – не цягне. Гэта і рагуля даказала. Купляйце курэй.

– А калі куры ўзляцяць, зяцёк, раптам з тваім хлевам, што тады?– сумна ўсміхнулася Лізавета і ўзяла пад руку зяця, павяла з агарода…

НЕ ДАНЁС

Прыехалі ў вёску артысты. На сцэне людзей пацяшаюць, ажно ў тых слёзы на шчоках блішчаць. І старшыня калгаса, звычайна строгі і насуплены, бы індык, на гэты раз не хаваецца – прамакае і прамакае насоўкай вільгаць на твары, а жывот трасецца ў яго, нібы баксёрская груша ад моцных udaraў.

У антракце старшыня паманіў да сябе пальцам загадчыка клуба Мамоньку. Падзяліліся ўражаннямі. Спектакль жа, вядома, падабецца. Камедыю ўсе любяць. Тым больш вясковую.

– Гэта добра, – сказаў старшыня. – А вось пра кветкі мы забыліся. Артысты заслугоўваюць, каб ім прыпаднесці букет. Трэба арганізаваць.

– Будуць, будуць кветкі! – запэўніў Мамонька. – Гэта мы ў момант! Прасцей простага! – і ён паклікаў маладога кінамеханіка Кольку Цярэшку: – Дзе хочаш, там і даставай, але каб к канцу спектакля кветкі былі!

– Нарву, – ляніва паабяцаў кінамеханік.

Ён і нарваў цэлае бярэмя кветак. Пад акном сваёй хаты растуць – праблемы вялікай няма. Нясе Колька Цярэшка кветкі, удыхае прыемны іх пах, а насустрач якраз ягоная каханка, дачка старшыні Кацька, яна ў горадзе вучыцца, і вось прыехала апошнім аўтобусам.

– Ой! – успляснула рукамі Кацька, заірдзелася ўся. – Што гэта з табой, Колька, зрабілася? Не пазнаю. Праўда. Ты і не ты. Першы раз мяне сустракаеш і з такім прыгожым букетам. Кветкі… гэта мне?

– Ну а каму ж! – праз сілу ўсміхнуўся Колька і працягнуў Кацьцы букет, за што атрымаў кароценькі пацалунак у шчаку.

А ў клубе ўжо закончыўся спектакль. Старшыня, стоячы на авансцэне і стрымліваючы хваляванне, пагрозліва глядзеў на загадчыка клуба Мамоньку, той шукаў вачыма кінамеханіка Кольку Цярэшку, уяўляючы, што з ім ён зробіць, калі сустрэне…

Цяпер у вёсцы, калі хто з мужчын пойдзе за чым-небудзь і вернецца з пустымі рукамі, жанчыны не прамінуць ушчыпнуць:

«Цябе, ёлуп стары, пасылаць усё адно, што Кольку- кіншчыка за букетам!»

НЕ ПАЖАРНІК!

На курорт Прымак ездзіў яшчэ пры Хрушчове, « у дзеўках», як любіць ён казаць. Збіраюцца, бывае, вясковыя мужыкі на прызбе дзе, просяць Прымака:

– Раскажы, Васіль, як ты на курорт ездзіў.

– А што расказваць?– Прымак крыху ўпарціцца, а потым зрывае з галавы кепку, кладзе яе на калена, прылізвае далоняй растапыраныя валасы. – Што было, тое было. Ездзіў. Ага. Добра там. Дрэвы такія прыгожыя растуць… во забыўся, як называюцца… але іголкі доўгія і не коляцца, халера.

– Ты нам не пра іголкі,– хто-небудзь з мужыкоў перапыняе Прымака.–Ты нам лепш пра баб… Не адну, пэўна, ашчаперыў?

Прымак усміхаецца:

– Было… Хлусіць не стану. Іх там, мужыкі, любога каліберу. Адна за мной увязалася– праходу не давала. А я за дрэва схаваўся, рукамі махаю: кыш, кыш, не падыходзь, а то крычаць буду! Дзе тут участковы? Мо заразу якую хоча перадаць з таго курорту? І не даўся. А яна: « У мяне пуцёўка гарыць!» А я што табе–пажарнік?

Мужыкі дружна смяюцца. Мо дзесяты раз слухаюць яны Прымака, і кожны раз слёзы на вачах…

УИК-ЭНД С ДЕПУТАТОМ

Мамкин вернулся с работы в приподнятом настроении. Едва переступив порог, поцеловал в щёчку жену, что ту откровенно удивило, когда ещё такое было, а потом, хлопнув в ладоши, бодро сообщил:

– Нинуля, у нас гости! Из самой столицы! Однокурсник! Он сейчас–ого-о! Шишка! В парламенте восседает. Да ты его, конечно же, не раз по телевизору видела, только внимания не обращала. Человек с портфелем. Голова-а! Сам президент с ним здоровается. Фамилия–Бурчалкин. Как, она говорит тебе о чём?

Жена, держась за то место, куда её поцеловал муж, неуверенно повела головой:

– Нет, первый раз слышу.

– Ничего, ничего, всё поправимо-через часок, а, может, и того раньше, будешь иметь возможность познакомиться с ним лично. Бурчалкин пообещал заглянуть к нам, так сказать, на огонёк. Приехал в командировку и сразу мне звонок на работу: Мамкин, привет! Мамкин, какие у тебя проблемы? И так дальше. Обмозгуй, говорит, чем могу тебе помочь-сегодня буду, перед отъездом есть пару часиков, встретимся. Тут, говорит, тянут в рестораны со всех сторон, на пикники разные, но я всё же отбился: однокурсник на уик-энд пригласил, так что… извольте, господа. Мамкин ждёт. А? Ты вот что, Нинуля, пока я отвернусь в гастроном, кое-чего прихвачу, собери на стол и думай, чем тебе и мне, конечно же, может помочь Бурчалкин. Смотри, ничего не упусти. Не промахнись. Он человек слова. Ну, где деньги?.. Давай, давай, не скромничай… для такого дружеского уик-энда не жаль потратиться.

Нинуля, еле сдерживая волнение, суетливо извлекла из семейного тайничка деньги, отсчитала необходимую сумму, протянула мужу:

– Смотри же там, обязательно коньяк возьми. Который получше. А то, может, он водку не пьёт? А? Павлик, и деликатесов каких-нибудь прихвати. Всё же-из парламента… И не задерживайся. А то вдруг заявится гость, а я и не буду знать, о чём мне с ним говорить. Ещё не то ляпнешь…

– Не волнуйся, дорогая, всё будет проделано наилучшим образом!– Потёр ладонями Мамкин.– Куплю всё, что нужно! Да ты не волнуйся… Человек он свой, простецкий, хотя и чин большой имеет. С ним можешь обо всём, чего душе пожелается, балакать. И говори! Ну, смотри тут, а я побежал. И думай! Думай, что нам,

Мамкиным, нужно ещё в этой жизни? А хочешь, он нас запросто в Минск перетянет? Без портфеля, конечно же, не оставит. Не такой он, Бурчалкин, чтобы лучших друзей забывать!

– Счастливо,– улыбнулась Нинуля и начала собирать на стол.

... За углом Мамкина дожидался Бурчалкин.

– Порядок!– переведя дыхание, вскинул большой палец Мамкин.–Разыграно всё, как по нотам. Побежали в гастроном. А потом-ко мне. Смотри же, веди себя пристойно... на уровне депутата. И обещай! И квартиру, и работу! Понял? Как и договаривались. По разработанному сценарию. Ну, а завтра, Бурчалкин, я у тебя буду гостем из столицы. Из парламента!

И собутыльники потопали в гастроном.

ГОНОРАР

Писатель Стёпкин получил очередной гонорар – за роман, который напечатал довольно солидный журнал. Денег получилось – полный дипломат. Стёпкин принёс госзнаки домой, устало шлепнулся в кресло, вытер носовым платком лоб.

– Фу-у, – вздохнул он, – чуть дотянул. Катюша, глянь, но сначала взвесь: килограммов пятнадцать, не менее. Во отхватил, а? В кассе, правда, не пересчитывал – к утру не управился бы с моими математическими способностями. Да и зачем? У нас же не обманывают. Писателей уважают. Ну, на бутылочку коньяку презентовал, не без этого. Когда у тебя радость, то и другим пусть хоть немножко веселее будет.

Жена была на седьмом небе. Увидела деньги – и у нее сначала отняло язык, она только и могла кивать головой, счастливо улыбаться: наконец-то заживем! Когда она видела еще столько денег? Где? Может только в кино. Или у Якубовича в «Поле чудес». Но это же – свои. Бери. Распределяй – куда их девать, какие дырки в семейном бюджете заштопать.

– Иваночка, мой родненький, умничек ты ясненький! – поцеловала в щеку. – Пусть тебе здоровьечка Бог даст. Можешь даже выпить сегодня сто граммов.

Степкин удовлетворенно крякнул.

Жена перевернула дипломат, пачки денег расплылись на журнальном столике. Еще определенное время, словно заворожен-ная, она смотрела на них, а потом энергично подхватила мужа под руку:

– Обедать, обедать, обедать! Ты сегодня заработал!..

Не успели Степкины сесть за стол, как позвонил сын, передал привет от жены и внука, а потом, как бы между прочим, поинтересовался:

– Папа гонорар получил?

Поскольку в эту минуту папа наполнял в рюмку свои законные сто граммов, а мать разговаривала по телефону, то она, воровато оглядываясь на мужа, прошептала:

– Получил…

Вскоре вспомнила про родителей и дочь. Позвонила. Жива, значится, и здорова, в семье все хорошо… Тоже поинтересовалась гонораром. Пообещала приехать – навестить стариков.

Шумно сделалось вскоре в квартире Степкиных – дочь, сын, зять, невестка и внуки появились почти одновременно, как будто сговорились. Были даже поцелуи, чего раньше не замечалось. Потом все устроились за праздничным столом. Используя ситуацию, Степкин пропустил еще рюмочку. Жена даже прослезилась: «Бедненькие мои, как же вам без нашего папочки?»

Степкин молчал. Он пропустил еще сто граммов, на что жена также не среагировала, встал с места, попросил внимания.

– Денег я вам подброшу. Так и быть. Но! Сначала скажите, как называется мой роман, за который я получил гонорар?

Минута молчания. Пошла вторая…

– Ну?

– Папа, какая разница, как называется? – прижалась к его плечу дочь, нежно погладила последние завитушки на его голове. – Главное, ты – талант! Мы гордимся тобой!

Взрослые не пожалели аплодисментов.

– Спасибо! – поднял руку Степкин.– Спасибо. Приятно услышать, что вы мною гордитесь. Ну, а кто читал этот роман? – Он неторопливо обвел взглядом каждого, кто сидел за столом, и, видимо, пожалел, что вылез с этим глупым вопросом: если даже названия никто не знает, то где же там про то чтение заикаться. – Эх, гонорарные вы дети! – Степкин дернул носом.

Он выбрался из-за стола, взял на столике журналы с напечатанным романом, протянул по экземпляру сыну, невестке, дочке, зятю…

– Они прочитают, Иваночка, прочитают, – защебетала жена.– Тебе, может, еще рюмочку?

– Рюмочка подождет, – спокойно и уверенно посмотрел на жену Степкин: пусть почувствует, что сегодня он может сам покомандовать за этим столом не хуже, чем она. Потом направил взгляд в сторону двери. – А вам, уважаемые, вот что скажу: когда

прочитаете роман – приходите. Через недельку не будет вас – опоздаете: у меня путевка в дом отдыха.

… Через три дня дети рассказывали Степкину содержание его нового романа.

КАРАСИ НА ПЕСКЕ

Все началось с письма от сына Михаила, который сообщал, что приедет не один, а с девушкой, будущей женой.

– Надо встречать…– сказал Леон Матрене.– Пригласим гостей, родственников и соседей, чтобы они, понятное дело, с Михайловой девчушкой познакомились, может, и свадьбу попросят. Готовиться надо. Погляди, сколько у нас сахара, Матрена. Хватит на это самое… Ну, сама знаешь… Тебе ли говорить… Водка в сельмаге больно уж дорогая… Одним словом, будем готовиться…

Как только в бочке прекратился процесс, Леон сказал сам себе: «Пора».

Утречком, когда деревня еще спала, Матрена на плоскодонке отвезла Леона на остров, а сама вернулась домой. Однако ж шило в мешке не спрячешь: сосед Понтик заметил, что Конопелька потянулся через огороды к озеру с немудреными и хорошо ему знакомыми приспособлениями. Понтик имел на Леона зуб, и поэтому даже очень возрадовался, подтянул штаны и сразу же взял направление к дому участкового, решительно постучал в окно. Вскоре в нем показалось заспанное лицо милиционера Кузовки.

– Ну, чего у тебя? – протирая глаза, лениво спросил тот.

– Ты вот спишь, дрыхнешь, а Леон уже на острове самогон тиснет. Штрапуй! Всех штрапуешь, а его что … не видишь? Или может ты через одного штрапу даешь? Гляди, хоть ты мне и родственник, но могу и повыше заявить. Бумага есть. И ручка. За мной не заржавеет…

Участковый только вздохнул. Удовлетворенный Понтик вернулся домой, бодро почесал руки: вот так, Леонтий, теперь запоешь у меня Лазаря! Будешь знать, как лезть со своей простыней.

Леон тем временем приспособил аппарат, разложил огонек, и вскоре в трехлитровую банку со звоном упала первая капля…

Старик не сразу услышал плеск весел по воде. Насторожился – на берег надвигалась милицейская фуражка. Испугавшись, Леон сразу же бросил все и спрятался в зарослях, начал наблюдать, что ж делается возле его аппарата…

Участковый тем временем важно направился к очагу. Осмотрелся по сторонам.

– Леон, выходи! Твой агрегат, сразу узнал, – услышал старик требовательный голос Кузовки.– Не прячься. Будем акт составлять. От закона не спрячешься.

«Нет, смолы…– рассуждал Леон. – Этак меня не возьмешь. Еще неизвестно, кто кого…»

Кузовка походил-повздыхал возле агрегата, позвал еще раз Леона, а потом заметил, что огонек притух, перестало капать в банку. Непорядок. Как человек хозяйственный, он подбросил дровишек, и самодельный напиток снова побежал тоненьким ручейком.

«Что он хоть тут производит? Может, снять пробу?» – участковый подставил стакан, и когда нацедилось граммов сто, отломал от буханки хороший ломоть хлеба, достал в Леоновой торбочке сало, луковицу, глянул в ту сторону, где скорее всего спрятался самогонщик, и засмеялся:

– Сиди, Леон, мне и одному хорошо!

И вылил содержимое стакана в рот. Одним махом. Передернуло: первачок что надо! Хорошо закусил.

– Сиди, Леон, мне и одному тут нравится, – повторил Кузовка и снова подставил стакан.

Потом – второй раз, третий…

Когда Леон вскочил в лодку участкового, тот громко и красиво напевал: «А я лягу- прилягу…»

Старик добрался до берега, помчался в контору.

– Девчата, срочно позвонить надо, – попросил он разрешения, набрал 02 и аж заревел в трубку: – Алле! Милиция? Докладываю, значит, ситуацию… Участковый Кузовка… в Борках… на острове чимергес тиснет… Сам видел…

Все, кто был в конторе, удивленно переглянулись…

Кузовка спал, подложив под голову фуражку, когда приплыли на остров его коллеги.

… Леон и бывший участковый Кузовка часто сейчас вместе ловят карасей. Только никогда не сидят рядом. И еще: оба не любят поглядывать на остров. Леон – потому, что конфисковали его самогонный аппарат и вклеили штраф. А участковый – из- за того, что лишили милицейского мундира.

А караси прыгают на песке, как на сковородке. Приличные такие караси. И мужикам полезное занятие…

ПРОМАХНУЛСЯ

Тюлькина хлебом не корми, а дай куда-нибудь записаться. Ну, например, формируется туристическая группа – конечно же, за счет профсоюза или хорошего спонсора, – Тюлькин тут как тут:

– Запишите! Вы записали? Дайте убедиться на собственные глаза, поскольку кому и доверяю, то им, уважаемым, – Тюлькин напяливает на переносицу выпуклые очки, подносил к ним бумажку и, заметив свою фамилию, удовлетворенно улыбался.– Вот сейчас вижу. А куда, не подскажете, завтра будете записывать?

Получив информацию, Тюлькин появлялся в необходимое время как раз в том кабинете, где и надо было быть.

– Запишите! Я – Тюлькин! – перешагнув порог, заявлял он.

– Знаем, знаем, – раздраженно отвечали ему.

И записывали, поскольку не запиши – крику будет на весь белый свет. И на дефицитные товары (было и такое), и на гуманитарную помощь, и на культпоход в театр, и еще много куда.

В тот день тоже куда-то записывали. Куда - Тюлькин не знал.

– Запишите! Я – Тюлькин!

– Что, и вас записать? – удивилась активистка в очках на симпатичном личике.

– Обязательно, обязательно!

– Так вы же… – девушка поперхнулась, сняла очки, почему-то долго, не моргая, всматривалась в Тюлькина.

– Никаких «вы же»! Не запишете – буду жаловаться! Я– Тюлькин!

– Не могу я вас записать…

– Сможете! Вы, я вижу, новенькая?

– Да.

– Поэтому запомните фамилию.

– Запомнила: Тюлькин.

– Вот-вот!

Девушка встала, подошла к Тюлькину:

– Так вы же живой!

– Да, да, живой, и пока живой – должен везде побывать, всего попробовать. Записывайте, записывайте! Не будем портить отношений. Я вам тоже могу пригодиться…

– Я хотела сказать, что я только переписываю на чистовик…- девушка совсем, кажется, растерялась под напором Тюлькина. – Список составили без меня…

Тюлькин хитро улыбнулся, дотронулся до плеча девушки, прошептал:

– А вы, уважаемая, впишите. И всего делов-то. Нет такой бумаги, чтобы на ней не хватило места для моей персоны.

– Ну, как желаете! Запишу! – не выдержала девушка и решительно вывела на листке фамилию – Тюлькин.

– Спасибо, спасибо, вот и прекрасно, вот и хорошо, что нашел с вами общий язык, – Тюлькин помахал на прощание девушке ручкой.

... На следующий день был съезд творческого союза, делегатом которого являлся и Тюлькин. Председательствующий попросил почтить память тех, кого не стало за отчетный период, минутой молчания. Когда он назвал фамилию Тюлькина, а в списке она была последней, по залу прокатился шумок – делегаты оживились, начали искать глазами Тюлькина...

Тюлькин сидел и растерянно моргал глазами. Первый раз так промахнулся: не туда записался.

ЭХ, ЖЕНЩИНЫ, ЖЕНЩИНЫ!

Новогодний банкет был в самом разгаре, когда Сыроежкина, как всегда, вылезла вперед. Она окинула хитроватым взглядом всех, кто сидел за праздничным столом, и предложила:

– Внимание, товарищи! От имени женщин предлагаю каждому откровенно, не виляя хвостиком, признаться... да-да... кто изменял своей жене в уходящем году. И сколько раз.

Мужчины удивленно и растерянно переглянулись. Женщины застучали в ладошки – подбадривали своих рыцарей, чтобы те поскорее выкладывали все.

– Ну, с кого начнем? – стрекотала Сыроежкина. – Что, нету смелых?

Таких сначала не находилось.

– Мужики, что-то вас не слыхать!..

– Ну, Дон Жуаны, почему притихли?

– Попались! – издевались над сильным полом жены.

Первым набрался смелости Трушков:

– Я, например, не изменял. Спи спокойно и в новом году, Зинуля!– он приложил руку к сердцу и сел.

Почти то же самое сказали и все остальные. Кроме Белкина. Белкин же не спеша поднялся со своего места с бокалом в руке, немножко отпил шампанского, серьезно, не моргнув глазом, отчеканил:

– Что было, то было. Врать не буду. Прости, Галя. Изменял я. Были у меня женщины. Одну из них звали Лариской, другую Наташкой, третью Клавкой, четвертую Верочкой, пятую…

Все засмеялись.

– Ну и шутник ты, Белкин! – промокая влажность носовым платочком на глазах, перебила его Сыроежкина. – Так рассмешит не каждый!.. Артист. Тебе только Дедом Морозом быть! Галя, ну у тебя и муж!.. С ним, видать, никогда не скучно!

Белкин немного замялся. Он хотел продолжать, но Сыроежкину было уже не остановить. Он сел на место. «Вот и скажи им правду!– сокрушался Белкин.–Эх, женщины, женщины! Сбрешешь – поверят, а правду скажешь – никогда…»

ПРОЕХАЛ!..

«Гляньте вы, зашли в автобус и хоть бы хны…и едут безбилетниками… зайцами… даже на компостер не поглядывают… А я что – лысый? Только успеваю вытягивать из кармана билетики, только и щелкаю компостером, – рассуждал Рудькин, держась за поручень. – Нет, и я не лыком скроен. Или у меня копейка лишняя?»

Возвращался с работы Рудькин в приподнятом настроении, идея ездить бесплатно в общественном транспорте, что пришла к нему сегодня утром, согревала под одеждой, и он время от времени бросал короткие взгляды на тех, кто входил в салон. Мало кто вытягивал талончик на проезд. «Вот-вот, – рассуждал Рудькин, – и всегда так… Нет, и мы не лаптем борщ хлебаем. Смотришь, раза три проеду, и буханка хлеба будет. Или поллитровка молока. А это уже что-то значит…»

Как и водится в таких случаях, на линии появился контролер.

– Товарищи, подготовьте талончики для проверки, – потребовала женщина в черном беретике, окинув строгим взглядом салон.

«Буду держаться да последнего, – твердо решил Рудькин и достал на всякий случай талон, зажал в кулаке. – Если что – компостер рядом, успею… Женщина же далеко еще…»

Оставалось ехать неполных три остановки. Далековато. Рудькин почувствовал, что взмок лоб, труднее сделалось дышать, а пальцы на руке подрагивают. Он не сводил глаз с женщины-контролера, черный беретик которой был все ближе и ближе. Рудькин видел, как верткие парни вьюнами проскальзывали между пассажиров, прячась от контролера, ухитрялись проскочить, а большинство предъявляли проездные билеты…

«Все, успел!» – с облегчением вздохнул Рудькин и соскочил на асфальт, он отдышался, вытер взмокший лоб. Талон все еще был зажат в кулаке. Рудькин смял его и по привычке швырнул в урну для мусора…

ИМПОРТНЫЕ ТУФЛИ

Ложкины обедали, когда тявкнул звонок.

–Вася, поинтересуйся, кто там, – подтолкнула мужа супруга.

– Сейчас, – быстро среагировал и на звонок, и на требовательно-приказной взгляд Вася и заглянул в глазок: по очкам и шляпе узнал товарища по работе Сивчика и сразу вспомнил, что тот должен был, как и договаривались, принести ему импортные туфли. Хвалился Сивчик, что больно уж модная, симпатичная обувь, только ему немножко маловата – жмут туфли, поэтому, хочешь того или нет, приходится вот сбывать. Жалко, но что поделаешь - не любоваться же на обувь, ее носить надо, а, вишь, не получается. «Да и продавать лишь бы кому не хочется, – говорил Сивчик.–Это вот если бы кто из друзей взял, другое дело: долго вспоминать меня потом будут хорошим словом, а чужак сразу и забудет». Примерить импортную обувь первым согласился Ложкин.

И вот Сивчик стоит с коробкой перед дверью. Заходит, здоровается.

– Танюша, – зовет Ложкин жену. –Посмотри, что мой коллега по бригаде принес – импортные туфли. Я же забыл тебя предупредить. Ему малы, ну, а как они будут на моей ноге? – вскоре Ложкин топал по квартире в новеньких туфлях.–Самый раз. Как на меня сшиты. Ну так что, Танюша, возьмем?

– Конечно, любимый, – Танюша покрутила в руках туфли, удовлетворенно причмокнула языком.– Красивенькие – слов нету. Да и ноские, видать, будут, раз импортные… Надолго хватит. Цена тоже не сильно чтобы кусалась. Бери, бери, Василек, и не задумывайся. А товарищу своему спасибо скажи.

– Да, да… Вот я, пользуясь моментом, сразу и говорю: спасибо тебе, друг, за обувь. – Ложкин похлопал Сивчика по плечу.

– Да не за что, – промямлил Сивчик. – Не лишь бы для кого старался – для тебя, Вася.

Затолкав в карман деньги, Сивчик пожелал долго носить обувь и сразу исчез.

– Правда же, хорошенькие туфельки? – опять посмотрел на жену счастливый Ложкин, широко улыбнулся… И вдруг улыбка

молниеносно исчезла с его лица. Перед ним стояла совсем другая жена – лицо надутое, красное, похожее на перезрелый помидор. И взгляд такой, будто бы Ложкин принес в день зарплаты всего несколько «зайчиков».

– Значит, обувь покупаешь? – затрясла головой Танюша. – И это в то время, когда в холодильнике ветер гуляет... когда у меня колготки все прохудились... когда... когда...

– Не понимаю... – передернул плечами Ложкин. – Ты же сама сказала: бери и не раздумывай, туфли очень хорошие... и цена не кусается.

– А что я при чужом человеке должна была говорить? Скажи мне, пень? Не могла же я отправить его за порог со своими туфлями. Чтобы он тогда про меня подумал? Да и про тебя, а? Эх, недотепа ты, Ложкин, а не мужчина. Зачем голову на плечах носишь? И голову ли?

Утром следующего дня Ложкин понес туфли бывшему однокласснику Птичкину, так как ему они очень... тиснули.

ПОЗДРАВИЛ!

Немножко не повезло капитану Берёзкину: ночью подразделение, которым он командовал, было поднято по тревоге, потом-марш, район учений, которые обещали затянуться не на одни сутки. Иной раз Берёзкин не волновался бы-впервые ли ему вместе с солдатами быть на тех учениях? Волновался же по одной причине - вот-вот его жена должна родить первенца. А здесь-тревога, и она, жена, осталась одна. Соседи, правда, пообещали присмотреть за женой, вызвать, если понадобится, «скорую помощь». Это немножко успокаивало офицера. А ещё командир полка прикомандировал временно к квартире капитана Берёзкина рядового Самардака, который только что выписался из госпиталя и набирался сил в казарме. В обязанности Самардака входило: сходить, если понадобится, в магазин за продуктами для жены командира, вынести мусор, пропылесосить, поинтересоваться, нужна ещё в чём помощь или нет. А поскольку раньше он жил на Украине, то однажды даже приготовил вкусный наваристый борщ и угостил им жену капитана Бёрёзкина.

Вскоре у капитана Берёзкина родился сын. Под окном роддома рядовой Самардак долго топтался с цветами, которых надёргал на клумбе в городке, поздравил молодую маму, а потом та – из окна третьего этажа – продиктовала ему содержание

телеграммы, которую рядовой Самардак должен был отправить в Н-ский городок капитану Берёзкину.

Капитан Берёзкин получил телеграмму следующего содержания: «Милый любимый поздравляю тебя сыном целую обнимаю рядовой Самардак».

ВЕРНИТЕ БАРАБОЛЬКУ!

Что люблю, так это театр. Скажете, тоже театрал нашёлся в Бережках ! На карте сначала покажи, где живёшь, а тогда хвались. Оно правда: наши Бережки не на каждой карте отыщешь, но одно другому не помеха – театр же у нас есть, свой, самодеятельный, до народного ему ещё шагать да шагать, правда, но, случается, такой спектакль мужики да бабы состряпают, что и в самом Минске кое-кому икнётся. Тому же Раевскому. Таланты, одним словом, не перевелись, театралы - тоже, на «Мариях» не все зациклились. Так что если будете в наших Бережках или поблизости где – приходите на спектакль. Не пожалеете. Один только нюансик: закончил свою театральную карьеру тракторист Мишка Барабoлька, артист характерный, хохмач ещё тот, но не беда – и остальные, так сказать, не лыком шиты, что-то умеют, хотя до Мишки им далековато. Недаром же ему – в знак признательности за верное служение местной сцене и с лёгкого словечка самого Барабольки! – присвоили земляки почётное звание «заслуженный артист Бережков!» Он первый и пока единственный при таком высоком чине. И, надо заметить, получил его не зря. Как это он ухитрился, спрашиваете? А-а, и вам интересно. Тогда расскажу. Спектакль назывался «Сватался жених к невесте». В главной роли, как вы догадались, Мишка Баболька. Роль тем сложна, что молодого парня должен был играть Баболька, которому – чтобы не ошибиться – годков так под пятьдесят. Но Мишка же всё может, любую роль осилит, тем более жениха – сам он эту школу в своёй насыщенной жизни прошёл блестяще: три раз клялся в верности и вечной любви женщинам. Опыт есть. Мастерства – не занимать: артист Мишка, как я уже сказал, от Бога. Правда, до этого спектакля был ещё не заслуженный, но… долго ли там оставалось?

Спектакль начался, как и ожидалось, в битком набитом клубе. Собрался народ не только из Бережков – со всех окрестных сёл прибыл стар и млад. Мест не всем хватило, но по такому случаю можно и постоять, не то чтобы! Да и не паны – от земли театралы, свои. Местное начальство немножко запоздало, но ему, как и в

настоящем театре, приберегли шестой ряд впереди, а чтобы остальные видели, для кого предназначается он, тот ряд, застелили скатертью, поэтому и дураку понятно: не занимать! Дед Михей на всякий случай предупреждал каждого, кто косил глазами на скатерть:

– Ето, паночки, не под ваши штоники подложено. Загрязните. Располагайтесь, располагайтесь, кто где может. А в следующий раз и свою табуретку нелишне прихватить – для надёжности: шлёпнешься или нет на государственную лавку, а на своё – факт, сядешь. Имейте в виду. Спектакль смешной, про нас с вами, – я был официально приглашён на генеральную репетицию,– поэтому ожидается быть всегда, как сказал сам Мишка Бараболька, аншлаг. Располагайтесь. Садитесь. Ну, стойте, стойте… Кто рано встаёт, тому и Бог даёт. Да-да, вот и председатель пришёл. Начинай, Мишка, спектакль! Можно!

Сначала заиграла музыка, потом раздвинулся занавес, и на сцене все увидели доярку Верку Цыганку и молодую бухгалтерку Оленьку.

– Оденься, сваты приедут, а ты – как лахудра кака!..– строго сказала Оленьке Верка Цыганка.

Бухгалтерка промолчала, но послушалась – начала прихорашиваться перед зеркалом.

– На то и спектакль, – шепнул дед Михей своей Лёксе,– чтобы пальнуть по человеку, как из ружья, что на стене висит… Мишка сказывал… Тут, видишь, какая-нибудь задрипаная доярка Верка Цыганка может лахудрой или другим лишь бы каким словом назвать бухгалтерку, человека с дипломом. Театр – это тебе, Лёкса…

– Смотри! – ворсанула в бок старому жена.

Пока бухгалтерка Оленька прихорашивалась перед зеркалом, в дверь постучали. Входят сваты. Впереди чешет местный кузнец Сидоронок, немного поотстала от него арендаторка Маруся Бахтикова, а там уже и посыпались – из-за сватов не сразу и жениха увидишь. Видимо, по роли так. Мишка последний входит, немножко стесняется, глаза то под ноги себе, то на потолок направит.

– Вишь, сколько их на холяву припёрлось выпить,– шепнул Лёксе дед Михей.

– Добрым людям наш поклон! – сказал кузнец Сидоронок, и все, как по команде, склонили головы.

– Проходите, люди добрые! – сделала широкий жест рукой Верка Цыганка.

– В свою хату она бы хрена с два пригласила, – заметил дед Михей.– Что значит театр!.. На ходу человека другим делает. А?

Лёкса не ответила.

– Так, говорите, у вас девка заневестилась, – кузнец Сидоронок примерялся поставить лукошко, из которого большой грушей выпирала пробка от глечика, на стол, но Верка Цыганка немного даже, показалось, растерялась, а может и слова подзабыла, получилась неловкая пауза, и он не знал, примут их в этом доме или нет, поэтому лукошко ставить не решался.

– Да ставь, ставь кош на стол,– подсказал дед Михей.– Примут, примут, куда они денутся. Этой бухгалтерше и всамделе замуж пора. Ей бы только жениха помоложе. Однако Мишка – артист. Он любую окрутит.

Пока то да это, действие в спектакле разворачивалось, Мишка Баболька сорвал даже первые аплодисменты: он прижал бухгалтершу Оленьку и вкусно поцеловал.

– Лидка, ты глянь, глянь! – крутнулся на лавке дед Михей.– Под эту марку и налабызается Мишка. Неужто в тексте есть целование? Не может быть. Да и на генеральной репетиции на этом месте не лобызались. Я бы запомнил… Нет-нет, это Мишка сам выдумал. На то и артист!

Лидка закраснелась, махнула рукой:

– Лишь бы дальше не пошло!..

– При таком темпе может и пойти,– засмеялся дед Михей.

– Смотри! – снова ткнула старому в бок Лёкса.

Стол на сцене был накрыт шикарно – даже картошечка дымилась, а в центре стоял тот глечик с водкой, вокруг его бутылка с таким же, видать, напитком. Сваты, жених, невеста и Верка Цыганка пьют, едят и болтают.

– Неужто воду хлещут или компот какой? – спросил у Лёксы дед Михей.

– Ты же всё знаешь, зачем у меня спрашиваешь? – отмахнулась Лёкса.

– Нет, нет, ты заметь: Мишка сам себе наливает и, лихо его матери, из одной и той же бутылки, – заблестело морщинистое – прошлогодней картошкой – лицо деда Михея. – На репетиции из глечика потягивал. Вот, вот, шестой раз прикладывается. Там где-то на дне капля какая и осталась. Разве же он воды столько мог бы выпить? Ни в жисть! Её столько не осилишь. Бутылка, конечно же, литровая. Антихрист, на виду у председателя наяривает… нет, чтобы и ему приподнести-предложить. Где там! Мишка не даст.

Жадина. Сам добулькает. Закусывай, закусывай, Мишка, а то развезёт, холера!..

– Ну, так ты пойдёшь за меня замуж? – наконец-то Мишка Баработька выпрямился, аперся о краешек стола. – Я к тебе обращаюсь, Ольга: пойдёшь или нет?

– Пойду,– немного растерянно проговорила бухгалтерша Оленька.

– Все слышали? – почему-то посмотрел не на сватов, а в зал Мишка Баработька.– Все. Лидка, а ты слышала?

Лидка, председатель, дед Михей и все остальные удивлённо переглядываются между собой, пожимают плечами: ничего не поймут, да и почему он назвал артистку-бухгалтершу Оленькой, когда ещё раньше она была Наташкой – как в пьесе.

– Говорил же: закусывай! – первым сообразил, что произошло, дед Михей.–Непослушник!

Мишка Баработька, пошатываясь,выдвинулся на авансцену:

– Лидка, ты всё слышала? Я женюсь! На учёной! Так и быть! Люди, земляки... спектакль спектаклем, мы его продолжим... без антракта дадим, не волнуйтесь, однако я женюсь по-настоящему. И вы засвидетельствуете это. А?

– Я... я ничего такого вам не обещала! – покраснела бухгалтерша, заморгала глазками. – Я думала... это же по пьесе так! – и она, спрятав лицо в ладонях, убежала со сцены.

Кто-то зааплодировал, и все – о, чудеса! – поддержали его. Кроме председателя. Тот встал, попросил тишины.

– Режиссёра! – строго потребовал председатель.

– Я! – белый, как свежий снег, выбежал на сцену режиссёр агроном Цыбулькин.

– Заменить жениха! Дублёр, или как у вас там, есть?

– Нет, нету, – часто заморгал глазками режиссёр агроном Цыбулькин.

– Как это меня заменить? – закивал непослушным пальцем Мишка.– Меня? Можно сказать, заслуженного... заменить? А вы театр Янки Купалы представляете без Станюты или Овсянникова? Нет. Правильно. А вот найдётся один дурак и скажет: заменить! Председатель, ты здесь не распоряжайся. Ты в искусстве – ноль. Без палочки. Запомни. Руководи посевной. Понятно? А будешь нести охинею, то я много о чём могу тебе напомнить. Могу, к примеру, рассказать всем зрителям, верным нашим патриотам, заядлым нашим театралам, как ты в городе коттедж соорудил под небеса из восемнадцати комнат. За чьи деньги? А-а, молчишь! Проглотил? А сыновьям машины приобрёл – за что? А мясо берёшь

каждый день свеженькое, когда я, можно сказать, заслуженный артист Бережков, с хрустом поедаю солёное, от чего на сцене иной раз солёным – а каким же! – потом прёт… А выборы взять. За Дубко не голосовал…

– Замените его! – председатель притопнул ногой, вынес колесом грудь вперёд. –Немедленно!

Дед Михей посмотрел на председателя, улыбнулся:

– Нет, Мишку не заменишь. Он один у нас такой. Артист!

Первой дёрнула из клуба Лидка, за ней, втянув голову в плечи, почесал председатель.

– Спектакль продолжается! – сообщил Мишка Бараболька.

Но не там-то было: поплыл занавес, он отгородил его от зрителей… и на всю, кажется, оставшуюся жизнь. Только он не очень, видится мне, переживает: всё же стал заслуженным артистом Бережков после того спектакля. А такого, согласитесь, не каждый достичь может.

На спектаклях Мишка Бараболька сидит теперь рядом с дедом Михеем. Тот, бывает, заскучает на представлении и шепнёт заслуженному артисту:

– Взберись, Мишка, на сцену, отмочи чего… Потому как жизнь такая, что потешиться охота. Взберись, Мишка. Удружи.

А Мишка отмахивается, как когда-то Лёкса:

– Смотри!..

Собираемся днями, скажу вам по секрету, пойти делегацией просить председателя, чтобы всё же разрешил Мишке снова выйти на сцену, потому как в наших Бережках любят театр. А какой же это театр – ну, правда! – без заслуженного артиста?

Так и скажем председателю: «Заслуженных уважать надо! Верните Барабольку!»

ПОДФАРТИЛО

Повезло наконец-то инженеру Тиханчику: трудно вспомнить, сколько он уже играет в это «Спортлото», а только недавно отхватил кругленькую сумму. Жена, Капитолина, по случаю такого радостного события обвила, словно в молодые годы, мужа вокруг шеи, сладко чмокнула в щечку:

– Не оболтус ты у меня, Тиханчик! Пусть все видят! Я же, хоть и перца подсыпала тебе, когда ты покупал те карточки, но сама где-то в глубине души верила: подфартит когда-нибудь и нам, не все же – им! Молодчина! Твои деньги – ты ими и распоряжайся! У нас всегда, не мне тебе говорить, справедливость была и остается

на первом плане. Решай, на что потратишь свои деньги. Вижу, задумался. Зря. Тогда я скажу: одеть тебя надо, Тиханчик. Обносился ты совсем. Обшарпался. На люди показаться стыдно. Купим, значит, тебе новое пальто, плащ, джемпер и обязательно ондатровую шапку. Ты все же при должности, не последний человек в своем конструкторском бюро. Ты на меня не гляди, Тиханчик. У меня все есть, кажется...

Пошли покупать. Тиханчик прихватил самую пузатую сумку, затолкал в карман несколько полиэтиленовых пакетов.

Людей в магазине – не подступиться. Толкаются, оскорбляют друг друга, где там с Тиханчиковым характером подобраться к товару, чтобы хоть одним глазом глянуть, что он из себя представляет, товар тот, по какой цене продается. Не чета ему Капитолина: проберется к любому товару, очереди для нее не существует, и сразу сообщает мужу:

– Плащ – залюбуешься! Чистый габардин! Брать?

– Что, как раз мой размер?

– Твоего не вижу...Ах, так это ж женский плащ! Но красивый. Глаз не оторвать.

Вскоре Капитолина выбирается с новой покупкой, передает мужу: держи! А сама снова ныряет в очередь. Не проходит и минуты, как слышен ее счастливый голос:

– А шапки, Тиханчик, ни пером описать, ни в сказке рассказать.

– Ондатровые?

– Гм, захотел так сразу! Из лебяжьего пуха. Что бы взять?

– Бери, если ондатровой нету, – пожимает плечами Тиханчик.

– Тиханчик, а, Тиханчик, подойди поближе, посмотри, какое шикарное пальто, – зовет Капитолина мужа. – Возьмем? Позднее днем с огнем не найдем. Да и учитывать надо – гиперинфляция. Воротник, нет, ты только глянь, из чего воротник! Натуральный песец.

– Это же женское, – моргает глазами Тиханчик.

– На тебя, дорогой, поищем еще. Найдем. Должны найти.

... Из магазина Тиханчик нес, аж пригнулся к земле, обновки для жены. Капитолина забегала вперед, стараясь заглянуть ему в глаза:

– Это ж надо так торговать! – щебетала она. – Неучи! Денег нет – для мужчин вещи выбрасывают, а когда есть – только для женщин. Никакого порядка в этой торговле.

Тиханчик, на ходу промокая носовым платком лицо, тянулся за женой и думал, что он очень счастливый человек: пусть еще кто выиграет для своей любимой жены столько вещей!

ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ

Гости пробрались за столы. Сидят. Ждут. Молчат.

– Ну, где там наша именинница, уважаемая, несравненная Клавочка? – встал Павел Степанович, штатный тамада, окинул придирчивым взглядом стол, который был густо заставлен закуской и бутылками с лимонадом и минералкой, развел руками. – Что-то… кхи-кхи… кхе-кхе… ничего не вижу…

А Клавочка держала в руках две бутылки водки – по одной в каждой.

– Что ж, начинайте, гости мои дорогие, застолье, – нараспев подала она команду.– Лимонад на столе. Минералка. Наливайте. Ну, а кто хочет водки выпить за мое здоровье, пожелать мне такой же горькой, как и она, жизни, прошу поднять руки. Ну, ну, смелее, смелее, гости дорогие!

Гости сидели молча, боясь пошевелиться. Даже тамада. Он только разинул от услышанного рот.

– А я и знала, что вы все желаете мне только сладкой жизни! Спасибо вам, уважаемые! – на лице Клавочки засветилась улыбка, и вскоре она скрылась на кухне с двумя бутылками водки.

Кое-кто тяжело и горестно вздохнул, кто-то застучал в ладоши, а тамада все еще сидел с широко разинутым ртом…

ПРИЗ

Степчиха всегда бесилась, когда разговор заходил про Шурку – привлекательную одинокую женщину с многочисленными перстнями на пухленьких пальчиках и оригинальной золотой цепочкой на шее. Эти желтенькие изделия и портили ей, Степчихе, настроение.

– Вишь, вишь, идет как! Х-ха! Коза-а! – почти каждый день провожала она Шурочку, кривляясь. – Опять, опять сегодня новое платье напялила. И перстни новые нацепила-а! Подожди, подожди, нарвешься – оторвут с пальцами. А что ей! Выгуляется на работе – и круть-верть задом. Если был бы мужик, то покрутила бы. А то что ни день, то новые шмотки, с иголочки. Конечно, любовники стараются. Вон, вон иномарка подкатила прямо к подъезду. И поехала, и поехала… Тьфу!

Степчиха, проведя взглядом с балкона свою молодую соседку на работу, начинала готовить еду, топталась на кухне и думала, как бы ей насолить. «Под носом капитализм расцвел!» – не могла успокоиться она. А как ущипнуть Шурку – не могла додуматься. Но голова работала. Активно. Напряженно. Поэтому, как только Шурка вернулась с работы на той же иномарке, Степчиха сразу же кинулась к телефону и набрала «04»:

– Свищет газ! Жду! Иначе дом взлетит под облака! Будет, как там!..

Она назвала Шуркин адрес и широкая улыбка расплылась по ее лицу: а завтра «скорую помощь» вызову, потом объявления на столбах расклею, что Шурка вроде бы продает холодильник... Не будет у тебя спокойной жизни! Не дам!

Аварийная бригада прибыла довольно быстро. На звонок в дверь вышла Шурка, а Степчиха приоткрыла свою и навострила ухо.

– Вот вам наш приз – телевизор! – сказал усатый дядька и показал на своего коллегу, который держал приз. – Не удивляйтесь, не удивляйтесь – вы наш юбилейный, стотысячный клиент.

От услышанного Степчиха потеряла сознание и выкатилась на лестничную площадку...

ИГРА

– Ну, папочка, начали, – говорит сын и делает первый ход конем.–Только предупреждаю: будешь хитрить – пеняй на себя...

Папа делает ход в ответ: е-2 на е-4. И так далее: ход – сын, ход – отец. Наконец-то последний поднимает руки вверх, морщит лицо – сдается.

– Математика за тобой, – по-взрослому рассудительно говорит сын.– Когда следующую партию проиграешь, задание по языку выполнишь. Идет?

– Идет, – неохотно соглашается папа и занимает после двух коротких затяжек место за столом.

Ход – сын, ход – отец. Последний нервничает: чешет затылок, крутится на табуретке, время от времени выскакивает на кухню – курнуть.

– Предлагаю ничью, – смотрит отец на сына. – Согласен?

– Нет, папочка, ни за что, – стоит на своем сын. – Как это – ничью? Учительница же сразу раскусит. Да и сам где ты видел, чтобы одно и то же задание в тетрадке писалось разными

почерками? Не пойдет так. Тут конкретно давай: ты или я. Думай, думай, папочка, может еще и выиграешь, – подбадривает сын.

Через два хода отец сдался. Он попросил секунданта – маму, чтобы подала ручник. Вытер мокрый лоб, отпил из стакана чаю.

– Так что у нас еще осталось?

Сын заглядывает в дневник.

– Рисование. Буратино выходит из дома, направляется в школу с азбукой – тема рисунка.

– Нет, нет, – протестует папа, решительно машет руками. – Я – пас! Я – пас! Математику, письмо еще сделаю, а вот по рисованию – ни в зуб ногой. Карандаша в руках не держал. Ты, Игорек, маму, маму… с ней сыграй…

– Она же секундант, – посмотрел сын в сторону мамы.

– Я, я побуду!

– Мама! – зовет сын. –Папа по рисованию – карандаш незаостренный. Садись.

Мама передает повязку секунданта папе, садится за шахматную доску.

Семейная игра продолжается…

КАК БРОСИТЬ КУРИТЬ

В беседке мужики забивали «козла». Савоська притопал к ним, поздоровался и радостно сообщил:

– Все, мужики, наконец-то осуществилось!

– Ты о чем это, Савоська? – глянул на него сосед Витькин, потому как не понял, похоже на то, что там у него «наконец-то осуществилось».

– Бросил курить! – с тем же пафосом сказал Савоська.

– Бросить-то оно можно, а вот как не курить? – снова послышался голос соседа Витькина. – Я тоже только что бросил… Насосался – и бросил. А?

– А я давно бросил, – подчеркнуто гордо признался Савоська. – И, самое главное, не тянет. Ни капли. Вот вы курите. Так? А мне хоть бы хны. Мне кажется, что вы отраву глотаете. Бр-р-р! Жутко-о!..

– Так ты что, в ухо укололся?

– Интересно! Научи, Савоська, и нас, как от отравы этой избавиться?

Савоська помялся для приличия, поупрямился, потом, когда установилась тишина, начал:

– Конечно, где-нибудь на диком западе мне бы за мой метод отвалили бы зелененькими, и немало…

– Вот, вот, и он, как все, –только бы ободрать мужика, как липку, – сказал кто-то недовольно.

– Но, но, товарищи! Я понимаю, где и как мы живем, поэтому зря не волнуйтесь – метод продаю вам бесплатно…

Кто-то зааплодировал. А сосед Витькин сказал:

– Да разве вы Савоську не знаете? Он свое отдаст. Последнее. Даром. Лишь бы другим было хорошо. Давай, давай, рассказывай!

– Запоминайте. Утром, как только проснулись, не думайте про сигарету. Думайте о чем-нибудь солнечном, светлом, ласковом… Представьте море… Лучше –Черное… оно ближе… и волны, волны навертываются на берег, трутся у ваших ног… а вам курить хочется. Правильно?

– Еще как!

– А вы: нет…нет…нет… Я не дурак, чтобы на море ехать за такие деньги и курить… Последнее предложение повторите несколько раз… Все, от первой сигареты вы избавились. Вам хочется выкурить вторую. На этот раз представьте лес… Лето… Жара… и везде вывески, которые напоминают, что тот, кто пришел к нам в лес со спичками и папиросами, будет оштрафован, независимо от

того, пользовался он всем этим или нет. Шепчите: у меня забрали миллион, миллион, миллион… Штраф, штраф, штраф… и ко второй сигарете вы не притронулись, вам просто перехотелось.

– Еще как перехотелось!

– Здорово ты придумал, Савоська!

– Голова-а!

– Вот это метод так метод! Мне уже, можно сказать, курить не хочется, – возрадовался сосед Витькин. – Ну, ну, давай дальше лечи нас, Савоська! Интересно!

Здесь Савоська заметил свою жену. Та продиралась меж мужчин, расталкивая их, как снопы, и протянула Савоське хозяйственную сумку.

– Хватит анекдоты травить! Ими сыт не будешь! Держи сумку и шуруй в универсам – за едой. Да смотри мне: если опять замылишь себе на курево - их, сигареты, и жрать будешь. Как на прошлой неделе. Помнишь? Или, может, забыл? При такой дороговизне на все он еще и курить задумал! Смотри мне: карманы выверну, так что не рискуй!

Савоська стоял, будто бы в холодную воду опущенный. Мужчины сначала потеряли язык, а когда до них дошло, – громом ударил смех.

Оказывается, курить и в самом деле очень просто бросить – надо только иметь такую жену, как у Савоськи.

ЕГОРКА ОБЪЕГОРИЛ

Приезжаю в родную деревеньку. На лавке перед окнами своей хатки сидит тетка Дуня. Поздоровались. Хотел было идти дальше, но она, всполошившись, говорит:

– Погоди, Василь. Это ж помру скоро, то и рассказать не успею тебе про своего Егорку. Помнишь его, холеру? Это третий мой мужик был… Те первые чарку уважали, а Егорка – еще больше. Однако же и голову разумную имел, не головешку, хотя и пьяница.

Один раз меня так объегорил, что и людям совестилась рассказывать. Тебе расскажу. А то на тот свет унесу. Это ж самогон спрячу – непременно найдет! Весь огород перепорет вилами, перелопатит, сено-солому перетрясет… И налижется. А тут ищет, ищет, а найти не может. Так что тогда делает, паразит? Наливает в трехлитровую банку воду – как раз столько, сколько и самогону в ней заприметил. На стол поставил. Хлеба нарезал. Сала кусок положил. Огурчик. И в окно поглядывает, когда я из магазина возвращаться буду. Переступаю порог, а он лежит на диване и

храпит, все равно как пьяный. Глянула я на стол – и обомлела, руками всплеснула: «А боже! Что б тебя, паразит, мухи покусали! Что б ты сдох! В корчи спрятала – и там нашел! Тьфу!» Быстренько за банку со стола, и перепрятала «самогон». А нет, чтобы попробовать, что в ней было, и на огороде ковыряюсь спокойно себе. А он корчи разбросал, они же перед самым порогом лежали, нашел самогон и почти весь выдул. Ну, и не обормот же Егорка, земелька ему пухом, черту…

Вот, хоть и причина была сегодня вспомнить его…

ПОДАЙТЕ МНЕ ЯКОВЛЕВА!

Маргарита Семеновна ковырялась на кухне у плиты, а Рыгор Павлович, ее муж, просматривал в зале на диване свежие газеты. Он что-то бормотал себе под нос, а когда автоматной очередью до него долетала новая порция горячих и раскаленных, слово угольки из камина, словечек с кухни, фыркал, отбрасывал голову, глубоко и горестно вздыхал, слегка постанывал.

– И сколько будет эта дружба продолжаться? – на этот раз Маргарита Семеновна вынырнула с кухни сама, вытаращила на мужа разъяренные глаза.–Ответь мне! Что дает тебе эта никому не нужная дружба? Никак понять не могу. Одни неприятности – и только…

– Хватит тебе, – старался урезонить жену Рыгор Павлович. – Человек как человек Яковлев, таким же воздухом дышит, как и мы.

– Ах, так! Ты, значит, за него! – совсем, кажется, выходила из себя жена. –Гляньте только, люди, кого я в доме держу! Чужого человека! Инородное тело! Нет, вы только поглядите, поглядите!..

– Поехала, – еще больше втиснулся в диван Рыгор Павлович и отгородился от жены газетой, но Маргарита Семеновна так рванула ее, что муж от неожиданности выпустил очки, которые держал вместе с газетой в руке, и стеклышки рассыпались по полу…

– Что, неприятно слушать? Но ты слушай, слушай, дорогой, может, хоть какая-то польза будет. Капля воды и та камень точит. Спрашиваю: когда положишь ты конец этой дружбе? Ты мужчина или баба в штанах? У тебя совесть, честь в конце концов есть?

– Есть, есть и совесть, и честь, – продолжал отбиваться Рыгор Павлович.

– Есть, говоришь? Что-то я не вижу. Вчера, значит, встречаю того Яковлева. На улице, где ж еще! Темно уже, все нормальные

люди «Марию» смотрят, чай пьют у экранов, а он, как бездомный, болтается. Напарника ищет – такого же, как сам…

– Ну-ну… и что дальше?

– Вот и ну, вот и ну… Только о себе думаешь. Чтобы брюхо натоптать, на диване полежать… Поразит!

– Заладила: Яковлев, Яковлев…– поморщился Рыгор Павлович. – Не трогай ты его, пусть живет себе спокойно. Ну, приложил однажды руку… не сдержался. Мужик ведь. С кем не бывает? Да и не тебя же он в конце концов тронул…

– Хм, еще не хватало, чтобы меня! – Маргарита Семеновна приняла воинственный вид и, казалось, хоть сейчас готова была дать отпор любому агрессору. – Я ему, ироду, в один момент голову открутила бы! Ты только посмотри на него, гад такой, а! Все только и делает, чтобы людям напакостить, нервы попортить. Одна у него мысль, одна…

На кухне что-то закипело, забулькало, и уже оттуда доносился энергичный, звонкий, полный ненависти голос Маргариты Семеновны:

– Я это так не оставлю! Если муж тюха тюхой, то сама постою за честь семьи! Сама! Я покажу этому Яковлеву, где раки зимуют! Попомнит! Что делать остается, когда мужика в доме нету?

… Утром следующего дня Маргарита Семеновна привела четырехлетнего сыночка Юрочку в детский садик и потребовала: «Подайте мне сюда Яковлева!»

ПЕТУХ

Пригородный дизель-поезд монотонно отстукивал колесами, останавливался через каждые пять минут – высаживал и подбирал людей, а потом, слегка напрягшись, набирал скорость. Пассажиров в каждом вагоне было – что селедки в бочке: не каждому повезло даже удобно стоять.

Обычная в таком случае картина: одни дремлят, другие впили серьезные лица в детектив или в газету, третьи же, которым повезло или нет с местом, безразлично кидают взгляды на пробегающий за окном пейзаж. И вдруг: «Ку-ка-ре-ку-у!» Вагон грохнул от смеха. Петух внес такое оживление, что не передать. Потом «ку-ка-ре-ку-у!» повторилось. Смех был уже не такой дружный, как минуту или две назад, но все же был… Словно артист, отвечая на аплодисменты благодарных зрителей, петух продолжал развлекать людей, пока те наконец-то совсем не насладились его пением. А позднее и петух замолчал, и люди

притихли. Снова – детективы, газеты, безразличные взгляды за окно, на соседа. Да вот что интересно: ну, а если бы петух закричал где-то на сельской улице? Пой себе, никто и глазом не моргнет. На городской же – интересно, откуда он здесь? В вагоне – тоже интересно. Всему, говорят, свое место. Так и с этим петухом получилось.

Возможно, я и не вспомнил бы обо всем этом, но очень уж интересным показался мне дедок, который вез крикуна в корзинке. Деревенский дедок. Он подсел где-то посреди дороги, и проехал всего две остановки.

– Это особенный петух, – кидал дедок короткие взгляды по сторонам.– Ему цены нету. Таким петухам памятники надобно ставить, а моя баба – да ну ее! – забей да забей. Вишь ты, что надумала сделать. Нет, Петя, тебя в обиду не дам. Ты меня выручил, и я тебя не обижу. Родина своих героев помнит. А это ж, братки, перебрал я надысь грешным делом, голова раскалывается на части, а баба фигу вместо похмелки подсовывает. Знаю, что есть. Злой, глаза бы мои ее не видели на то время. Я к ней и так, и этак, а она заупрямилась – хоть ты что ей делай. Помираю, можно сказать, а не понимает. Где ж бабе мужика понять? Ну! И медали, что на фронте заработал самым честным путем, не в зачет. Сижу на лавке во дворе, горюю. А тут, вижу, петух в палисаднике ковыряется... Заинтересовался я, наблюдаю... И – верите? – показалась крышка... Я еще больше заинтересовался. «Давай, давай, Петя, не тот ли это клад, который и для меня интерес имеет?»– подбадриваю. Так! Она, трехлитровая банка! Чудеса! От радости я подняться с лавки не могу – ноги отняло. Подбегаю все ж, помогаю петуху... он мне, как разумное существо, уступает: пожалуйста, дальше сам копай. И стоит рядышком, наблюдает за мной. Вытаскиваю. Фу-у! Вот тут я, благодаря петуху, и поправили без того никудышное свое здоровье. Так что, этот петух – герой. А баба: забей, в чугунок ему пора. Это кому? Петуху этому? А смолы ты не ела, старая? Ни за что. Пока сам живой - и петуха не дам в обиду. Вот и спасаю его, бедолагу. К дружку своему везу, пусть у него поживет... подальше от вражьего глаза... А жене скажу: так откуда ж я знаю, куда он, Петя, девался? Не видел, скажу. А Степан в обиду не даст. Он меня поймет. Продлим активную жизнь петуху. А то, вишь ты, в чугунок... Много чего вы хотите-желаете от нас, бабы! Скажи, Петя?

Петуха же, пока и вез его дедок, не было слышно: спал. Как все равно знал, что нет причин волноваться, мужчины выручат, как когда-то и он их...

АЛЛЕРГИЯ

В аллергическое отделение обратился больной – мужчина средних лет, немножко ожиревший, лицо в красных пятнах, вроде бы его кто раскрасил.

– Задыхаюсь, доктор, – пожаловался он.

– Это я вижу. Как и вижу, что у вас аллергия. Интересно, от чего она могла появиться?

– Сам не знаю. Водку не пью. Пиво тоже. Что вы, что вы! И близко не подношу… Одеколоном не пользуюсь. Сосед вон, Таранькин, от него задыхался. Цветы не нюхаю. А что ем? Да что теперь мы едим, известное дело: картошка и сало. Раньше у меня – вы отметьте, товарищ доктор – никогда ее, заразы, не было, аллергии этой. Сначала думал, на жену она… Так нет – половину отпустил на курорт, а болезнь эта еще больше прогрессировать начала.

– А когда жена на курорт поехала, вы чем занимались? – осторожно поинтересовался врач.

– Да нет, налево не ходил, – сразу почему-то начал оправдываться больной.

Доктор улыбнулся:

– Меня это, кстати, не касается. Чем вы занимались, что ели, пили, где были…

– А-а-а! – с облегчением вздохнул больной. – Отвечу, отвечу. Так, значит. Про еду я говорил, а пил квас, чай и телевизор смотрел. И все, кажется? Ну, там на работу сбегаю – дело известное: деньги же надо зарабатывать.

– Так, говорите, как жена уехала на курорт, сразу болезнь начала прогрессировать?

– Истинная правда!

– А вы «Санта-Барбару», «Просто Марию», «Дикую розу» смотрели вместе с женой?

– Нет, это исключительно ее фильмы. Я только футбол когда, новости… И еще там разные другие передачи уважаю, которые идут в перерыве между рекламой.

– Что ж, диагноз известен: у вас аллергия на рекламу. Эта болезнь не только к вам прицепилась - она расползается в последнее время еще быстрее, чем вирус гриппа. Видите, как жена уехала на курорт, вы начали больше сидеть перед телевизором…

– Это так, это правильно, – согласно закивал больной.

– Откуда и болезнь начала прогрессировать.

– Вот в чем дело, оказывается! – повеселел больной. – А я уже чего только не передумал! Вот спасибо вам, доктор, за диагноз. Так есть, говорите, можно все? И нюхать?

– Все делайте, что и раньше делали: ешьте, нюхайте, влюбляйтесь, а вот от просмотра передач пока воздержитесь. Полностью. А потом понемножку включайте, а как только на экране появится реклама – бегите подальше от него! Запомните: реклама – враг вашему здоровью! Имейте ввиду. Так что госпитализировать вас нет необходимости.

– Оно же и правда, доктор, терпеть я не могу рекламу, – счастливо улыбался больной. – А она, негодяйка, и довела. Чуть не до могилы. Но ничего, я от нее сейчас вылечусь быстро – вчера, когда реклама, может, весь час была, так я не выдержал и шарахнул стаканом по экрану. Так что нет телевизора. Пока на новый соберу-у-у! Боюсь только, что у жены может появиться аллергия, когда узнает, что стало с телевизором. На меня. Ну, так я пойду? Лечиться!

Доктор пожал бедолаге руку и пожелал быстрейшей поправки.

ЗАБАСТОВКА

Хмыкин поздно вернулся домой, шлепнулся в кресло и сказал торжественно-усталым голосом жене, которая вышла с кухни с перекинутым через плечо полотенцем:

– Бастуем, Маша!

– Да знаю, знаю, – без особой радости почему-то отреагировала жена, что немножко насторожило Хмыкина. – Сегодня, дорогой мой, будешь в сухомятку кушать - пока пешком дотопала с работы, так готовить уже ни сил, ни времени. И завтра, говоришь, ваши троллейбусники не выедут на маршруты?

– И завтра, и завтра, Маша! Бастовать так бастовать! «Наш паровоз вперед летит…» Представляешь, когда добьемся своего – больше за каких-то там министров получать будем, а? Игра стоит свеч.

– И ты снова, конечно, в своей диспетчерской весь день киснуть будешь? – подозрительно глянула на Хмыкина жена. – И на даче – все пропадает. Так?

– Помидоры, кабачки – потом, Маша. Это на закуску. А пока на первом плане – дела государственной важности, можно сказать. Бастуем! А штаб должен работать. Я выбран в штаб забастовки. Да-да!

– Сиди в штабе, беды той. Но завтра надо будет мне на час раньше встать, чтобы на работу не опоздать. Так что завтраком тебя я накормить не могу. Готовьте сами в своем штабе себе похлебку…

– Да как-нибудь..– зевнул Хмыкин. – Перебьемся. Жертвуем, так сказать, завтраком ради будущего…

Вдруг погас свет.

– Что еще за шуточки? – недовольно хмыкнул Хмыкин.

Света не было, может, с полчаса – и не только у Хмыкиных, – не светились окна во всех домах микрорайона. И Хмыкин не выдержал, зажег свечу, поднес к телефону, чтобы позвонить дежурным электрикам и подсыпать перца, но аппарат молчал.

– Да что б вам плохо было! – выругался Хмыкин и потопал к соседу Темкину.

Темкин открыл на стук дверь, поднес спичку к лицу Хмыкина, проворчал:

– А, это ты, забастовщик!

– Я. Позвонить дай. Футбол начинается, а они там что-то долго чухаются, электрики.

– Не работает телефон. Все, видимо, бастуют. Как и ты. Завтра радио слушать не будем. Зять мой сказал. Тоже собираются бастовать. А как же! Два диплома имеет, мозги полжизни сушил, не то, что ты, неуч, а зарабатывает восемьсот тысяч рублей, хотя и главным редактором работает. Порядочки-и! Кому и бастовать, так таким не талантам, как мой зять. Все у тебя?

– Ага, – оценив ситуацию, Хмыкин задумчиво почесал за ухом.– Спать пойду, коль такое дело.

Назавтра Хмыкин тоже вернулся поздно. Жена была уже в постели.

– Подвинься, – попросил он.

– Сегодня нельзя, – колючим голосом ответила жена. – Наша «Лига женщин» тоже объявила забастовку. Хватит пешком ходить и без «Тропиканки» сидеть.

– Да что б вам! ..– выругался Хмыкин и потянулся на диван.

КОМПРОМИСС

Рабочий Хопун своровал на заводе какую-то вещь. Примерно такую-ю-ю… В последнее время он часто так делает – тянет всё, что привлечёт глаз, и, по его прикидкам, тянет на приличную копейку. Потом в субботу и воскресенье, как порядочный, сидит

на авторынке – торгует. Один раз что-то даже продал самому начальнику цеха. Тот сделал вид, что не узнал Хопуна.

Как всегда, Хопун дотащил ту вещь до забора, перебросил её на другую сторону, она ухнула так, будто бы упал с неба метеорит, а тогда перелез и сам.

– Вот и попался! – счастливо смотрел на Хопуна милиционер и улыбался, его же напарник держал руки на всякий случай наготове – чтобы ворюга не дал дёру.– Что же, пошли в отделение. Бери свою вещь и топай за нами.

– Теперь несите вы, – спокойно сказал Хопун. – Я своё пронёс.

Милиционеры переглянулись, и младший сержант кивнул рядовому:

– Неси, Мамонька.

Мамонька обхватил ту вещь руками, как будто клещи гвоздь, но и с места не сдвинул. Беспомощно глянул на младшего сержанта. Тот понял его с полуслова: они вдвоём обхватили вещь, но тоже не смогли поднять.

– Та-а-ак... Не понесёшь, значит?– снова посмотрел на Хопуна младший сержант.

– Не понесу. Я своё пронёс. Вам нужно – несите.

Милиционеры переглянулись.

– Хорошо, – сказал младший сержант, – давай пойдём на компромисс.

– Я всегда!..

– Ты неси свою вещь, куда и нёс, а мы пойдём, куда шли. Идёт?

– А как же! – улыбнулся Хопун, подхватил одной рукой ту вещь и потопал своей дорогой.

КАК ПАХОМ САМОГОН ПРЯТАЛ

Пахом произвёл на свет белый трёхлитровую банку самогона. Сделал-и испугался: а вдруг милиция? С чем чёрт не шутит. Тогда, понятное дело, не избежать неприятностей: и штраф влепят, и на работу сообщат. А там рады будут стараться-начнут принимать меры по полной программе.

Такого допустить нельзя!

Что же, что же придумать? Пахом и сам уже боялся смотреть на тот самогон. «Надо запрятать его так, чтобы никакая милиция никогда не нашла!» – твёрдо решил Пахом и начал действовать энергично, решительно. Спрятал самогон. Выглянул в коридор.

Тихо. Никого. Нажал кнопку звонка, быстренько забежал в квартиру, строго спросил:

– Кто там?

И ответил сам себе:

– Милиция! Поступил сигнал, что у вас есть самогон. Откройте!

– Ищите! – разрешил сам себе Пахом и начал искать.

Нашёл. На антресолях.

– Что это?– спросил он сам у себя.

–Дистиллированная вода,– ответил.

– Разрешите попробовать?

– Разрешаю.

Пахом наполнил стакан и залпом выпил. Закусывал и думал: «Плохо спрятал. Совсем. Найдут, и говорить нечего. Сейчас, сейчас я так законопачу этот самогон, что пусть треснут милиционеры, но дудки найдут».

Пахом прятал самогон ещё несколько раз, нажимал кнопку звонка, спрашивал сам у себя, кто это, разрешал делать обыск и попробовать дистиллированной воды. Прятал в шкаф, под кровать, в диван, в мех с картошкой… и всякий раз находил. Совсем растерялся мужик. А когда уже не было чего прятать, в дверь и в самом деле позвонили.

– К… кто… та-а-ам?– икнул несколько раз подряд Пахом и поднял осоловевшие глаза на дверь.

– Милиция! Поступил сигнал, что у вас есть самогон! Открывайте! Да пошевеливайтесь!..

– Да пошли вы! На хутор бабочек ловить, и-и!.. – Пахом попробовал подняться, но не смог, и он, грозясь, помахал непослушным пальцем на дверь. – Сколько можно, спрашиваю? Сколько можно меня, честного труженика, тормошить? Я не понимаю! А? Я же вам открывал сегодня… дай память.. сем раз. Совесть иметь надо-о!..

ТЕЩА-ПОЭТЕССА

У самодеятельной поэтессы Потерухиной дочь живет в столице, а сама она – провинциалка: когда-то работала в районной газете, сейчас уже на пенсии. Живет одна. И то ли от скуки, то ли по велению души нырнула, словно в омут, в поэзию. Всосало. Даже книгу стихотворений издала.

В очередной приезд в столицу Потерухина набралась смелости прочитать свои стихи у памятника классику, где толкались

литераторы на любой вкус. А после – вот счастье-то! – к ней подошел бородач, легонько взял поэтессу под локоть и отвел в сторону.

– Я могу помочь вам издать книжку стихотворений, – сказал уверенно и убедительно. – Слушайте меня внимательно и запоминайте. Я издаю ваши стихи, и вы возвращаете мне затраченные деньги. Известно, с наваром. Выступать вы, я заметил, умеете, аудиторией владеете, поэтому проблем больших с реализацией сборника не вижу. Я заключаю с вами договор. Приносите стихи. Чем быстрее, тем лучше. Вот адрес...

Книгу издали. Оставалось сбыть. Это оказалось не таким легким делом, хотя Потерухина крутилась, как белка в колесе. Общежития, электрички, площади, памятники - везде здесь можно было встретить поэтессу. Звучали стихи! Потерухина, понемногу собрав часть денег, относила их бородачу. А издатель чуть позже интересовался:

– Ну, как у нас идут дела?

– Так себе. Стараюсь. Осталось всего сто долларов...

– Даю вам, так и быть, еще три месяца. Действуйте.

Потерухина обрадовалась и приятной новостью похвалилась дома. Дочь и зять как раз ужинали. Услышав такую новость, у зятя выскользнула из рук чашечка с кофе, он широко раскрыл рот, а потом, придя в себя, переспросил:

– Так что ... и все эти три месяца вы будете жить у нас?

– Да. Буду. А где же?

– Сто, говорите, долларов еще надо собрать тому бородачу?

– Да, да: сто.

Зять ничего не ответил, а на следующий день раздобыл где-то необходимую сумму денег и вручил их теще-поэтессе: рассчитаться с издателем.

Сейчас она сидит у себя дома и пишет новую книжку.

ЮБИЛЕЙ

Петру Селивановичу исполнилось пятьдесят. Круглая дата. Юбилей. По этому случаю друзья-коллеги собрались вместе в актовом зале, чтобы поздравить своего руководителя. Звучали пламенные речи, вручались ценные подарки и красивые цветы. Брал слово даже сам министр. А потом, слегка крякнув, попросился поздравить юбиляра инженер Тиханчик, мягкий, интеллигентный с виду и в самом деле тихий человек, который раньше никогда на таких торжествах не подавал голоса. Он

определенное время смотрел в зал, несколько раз поправил на носу очки, кряхтел и сопел, а лишь тогда, кинув короткий взгляд на юбиляра, сказал:

– Тут много говорилось самых разных слов. Слов хороших и красивых. А как же – юбилей… сами понимаете… ага. Надо. Руководитель же он наш, Петр Селиванович. Отец. Поэтому простите, что и я буду хвалить юбиляра. А чем я хуже других? Ко всему услышанному тут добавлю, что и мужчина он хороший… на высоте, как говорят. Орел. Тут вот сидит его половина, Генриетта Сергеевна… она подтвердит. Вижу, вижу: мои слова в яблочко. Так-так. За ним, нашим уважаемым Петром Селивановичем, бегают все наши женщины, а с некоторыми он даже заводит романы… Служебные, так сказать… Как в кино…

По залу прокатился шумок, люди повернули взгляды на жену юбиляра: и надо же такое ей услышать, бедненькой, от какого-то там инженера Тиханчика! Выбрал момент, поганец! А тот, не обращая ни на кого внимания, сыпал дальше:

– И когда ему бы, казалось, успевать везде? Работы много. Реконструкция. С планом запарка. Новые технологии внедряем. Однако – успевает. Молодчина. Моя жена, кстати, тоже призналась, что директор наш – настоящий мужчина. А жене своей я верю, она никогда не врет. Она меня, да-да, несколько раз Петькой назвала, хотя я – все вы хорошо знаете – по паспорту Егор. Так что, уважаемый Петр Селиванович, желаю вам и дальше пользоваться таким уважением у женщин…

И Тиханчик сел.

Сидел и юбиляр.

В большой, как показалось всем, луже.

БЕСПЛАТНО НЕ ЕЗДИМ

– Контролеры, контролеры идут! – прокатилось в пригородном поезде, и Тюлькин потянулся к сумке, которую незадолго до этого аккуратненько поставил на верхнюю полку. Стянул, развязал узелки.

– Пусть идут, – сказал он уверенно и постучал по сумке.– Бесплатно не привык ездить. На шее у государства не сижу.

А контролеры – люди шустрые – тут как тут.

– Ваш билетик! – выросла перед Тюлькиным женщина со сверкающим компостером в руке.

– А, простите, сколько стоит сейчас проезд до Тереховки? Как и раньше? – навострил уши Тюлькин.

– Шестьсот!

– Понятно! С меня – сто пятьдесят! – Тюлькин быстренько достал стаканчик и забулькал в него из бутылки.

– Что вы делаете, гражданин! – занервничала женщина-контролер.–Показывайте билет или платите штраф. Он, гляньте только, пить вздумал в общественном транспорте. Быстрее, быстрее!

– Готово! – и Тюлькин, улыбаясь, подал стаканчик контролеру.– Тютелька в тютельку.

– Я… я не пью! – зарделась женщина.

– А пить и нельзя, – серьезно ответил Тюлькин. – Она, эта водка, – не ваша, она – государственная. С этого времени – собственность дороги. Отнесите ее в кассу. Или на склад. Вместо тех денег, которые я должен был заплатить за проезд.

Женщина неловко пожала плечами, ничего не понимая, беспомощно посмотрела на пассажиров, ожидая от них сочувствия и понимания: что мне делать, скажите,только с этим чудаком?

А Тюлькин продолжал держать стаканчик в вытянутой руке.

– Берите, берите! Не бойтесь, водка качественная. Сами же делаем. Знаем, что нам будут зарплату выдавать бутылками с крепкими напитками, то лишь бы что не выпускаем. А как же! Так что не волнуйтесь. Видите, сколько у меня тут бутылок? Аванс, аванс получил. Полмесяца буду ездить в общественном транспорте и платить разные штрафы…

Женщина-контролер сделала вид, что Тюлькин больше не существует вместе со своей водкой, и повернулась к старушке, которая держала на изготовке полвилка капусты.

– Я, детка, – пенсионерка, то с меня половинка… Пенсию задерживают… Берите, берите… Капуста хорошенькая… Своя…

Женщина с компостером начала вдруг терять сознание, и ее не было кому поддержать – руки пассажиров оказались заняты сосисками, сардельками, яйцами, подшипниками, гайками…

Бесплатно наши люди ездить не привыкли!

СЕАНС ЛЮБВИ

Рыжиков, как только вышел на пенсию по инвалидности, в городской квартире бывает редко – больше живет на даче. Развел кроликов, кур, что-то выращивает на грядках. В город наведывается только получить пенсию и узнать, живы ли его домашние. Живы. Работают и учатся.

И в тот день он, уставший и счастливый, приехал с полной сумкой, поставил за порогом:

– Ешьте!

А сам посидел немного перед телевизором на диване и уснул.

Под утро обнаружил, что рядом посапывает жена. Вскоре она зашевелилась, начала лапать Рыжикова руками, интимно, ласково. А губы шептали:

– Милый... любимый... как я ждала тебя!..

Рыжиков опомнился только, когда жена стянула с него рубашку, штаны, майку и трусы. Лежал он в чем мать родила. И вдруг жена вскочила с постели и помчалась с одеждой мужа в ванную:

– Вот когда я тебя поймала, грязнуля ты мой!

Рыжиков выругался, плюнул и натянул на себя одеяло.

КРУТЫЕ ПАРНИ

Жменькин, как только тяпнет горькой, вспоминает свою полесскую деревеньку Чемеровку. Так расчувствуется иной раз, что слеза большой горошиной выпорхнет из глаза. И тогда он представляет, как подруливает к родному дому на шикарной и престижной иномарке, посигналит, на пороге появляется мамаша, вытирает, торопясь, о фартук руки – торопится к нему, Жменькину, чтобы расцеловать.

– Неужели это ты, Колька? – вся сияет от счастья мамаша, спрашивает.

– А кто же! Хватит, что батька кобылам хвосты крутил! Я! Я, мамуля! – И Жменькин начнет выносить свое тело из салона престижной автомашины.– Купил. Ну, как колымага?

– То хорошая! – всплеснет руками мамаша. – То даже лучшая, чем у председательских сынов и дочек! Молодчина!

– Знай наших! – подморгнет Жменькин.

Эх, мечты, мечты! За что он, Жменькин, купит тот легковик? За общежитие уже полгода не платит – обещают, если не ликвидирует в ближайшее время задолженность, вытурить на улицу. Штаны протерлись – хоть бы на коленях, а то как раз на том месте, на котором сидишь. Туфли есть просят. Да и сам давно сытно не ел.

А подкатить к родительскому дому, чтобы земляки тоже глаза протерли и ахнули от удивления, ой, как хотелось! Особенно после очередных капель горькой.

– Жди, мамаша! – сказал сам себе Жменькин. – Еду! Заждалась ты, родная!

Легковых автомашин возле универмага стояло много, одна другой краше. Поскольку зевак тоже не меньше, вскоре Жменькин газовал по широкой улице, ловко обгоняя грузовики и разные там «Запорожцы».

– Еду! – ударил по баранке руками Жменькин, и от чувства, что наконец-то он порадует свою мамашу, вновь на бровь вскочила слеза. – На «Форде»! Встречай, мамаша!

Не успел Жменькин затянуть песню – настроение такое, что без нее никак!– как где-то вблизи заскрипели-засвистели тормоза, был слышен писк резины, треск… и он сообразил, что приехал. «Форд» стоял, как вкопанный. Заглох. А перед ним, подставив «глаз», застыл «Мерседес», из которого не спеша вылезли три парня - крутые, сразу смекнул Жменькин, – и направились к нему. Один из них молча, переминая на губах длинную, как карандаш, сигарету, протянул Жменькину ключи и безразлично, но твердо, непреклонно сказал:

– Держи. Ага. Через три дня на этом месте… Ты все понял, микроб? Не отремонтируешь тачку – твоя проблема.

Жменькин еще долго стоял на ватных ногах, даже почувствовал, что пошатывается, хотя ветра и не было. Крутые парни сели в «Форд», порулили, не оглядываясь, своей дорогой. Жменькин же сел в «Мерседес», тот легко завелся. Жменькин возрадовался: «Фару разбил… Подумаешь! И бок немножко помял. Было бы из чего сыр-бор начинать. Мелочи. Едет – и порядок… Ага, так я вам и отремонтирую. Ждите!»

Отьехав немножко от места аварии, Жменькин заметил, что крутых парней задержали гаишники. «Оперативно работают. Молодцы!» – похвалил он милиционеров, а сам свернул в переулок – отсюда ближе до Чемеровки.

Проспавшись, Жменькин долго лежал в мягкой маминой постели и думал, что делать ему с этим «Мерседесом».

ХВАТИЛО БЫ ШНУРА…

В квартире писателя Барханова поздно вечером зазвенел телефон.

– Если Шапкин – меня нету! – бешено замахал на аппарат писатель.– Опять, как и утром, стихами замордует! Слышишь, родная? Нету, нету!

Но Шапкин предусмотрел, что писатель Барханов может замахать руками на телефон и попросить жену, чтобы та сказала, что хозяина нету, поэтому подделал голос. Жена Барханова, ни о чем не догадываясь, позвала мужа, который уже забился на всякий случай куда-то в угол:

– Да не Шапкин. Подходи, подходи, не бойся.

Барханов аж присел, когда с ним заговорил Шапкин.

– Сегодня, после того, как читал вам те пятнадцать стихотворений утром, написал еще семь! – подчеркивая, что он не лишь бы кто, а самый что ни на есть передовик в поэтическом цеху, любого, даже профессионала, за пояс заткнет, затрубил Шапкин. – Слушаете, Юрьевич? « Косил сегодня я на лугу, полз жучок мне по пузу…»

– Погодите, – наконец Барханов пришел немного в себя.– Погодите… А сколько страниц занимают ваши стишки?

– Сколько? Сейчас, сейчас… Почти двадцать!

– Вы мне, пожалуйста, все сразу прочитайте, без антрактов и комментариев,– попросил Барханов. – Я их тогда лучше воспринимаю…

– Согласен! – кивнул где-то на другом конце провода неунывающий Шапкин и начал читать…

Барханов осторожно положил трубку возле аппарата и молча подсел к телевизору - как раз начинались «Новости», его любимая передача. Как, пожалуй, и у каждого нормального человека.

Через несколько минут он подошел к телефону, поднес к уху трубку. Шапкин все еще читал, и делал это он на удивление эмоционально, торжественно, вроде бы стоял на сцене перед большой аудиторией и та вдохновляла его.

В тот вечер у Барханова родилась идея: приобрести длинный шнур. Тогда и вовсе не страшно будет – пусть читают ему по телефону хоть и романы, от слушания которых он пока отбивается, но вот-вот, чувствует, не устоит, сломается – повергнут. Их, как и стихи, рассказы, пьесы, можно будет слушать тогда на кухне, перед телевизором, на балконе, в постели и даже в туалете. Везде. Хватило бы шнура!

ПЕРЕБРАЛ!..

Все чаще и чаще Петрунчик думал-гадал, как подкатиться к начальнику отдела Сидорчику. Надо. И неотложно. Причина на это была самая важная и злободневная: начал замечать подчиненный, что тот в последнее время смотрит на него волком, укусить готов.

Поэтому Петрунчик чесал за ухом, рассуждая: «Что ж могло случиться? Какая муха его цапнула? Не иначе, они, нежелательные, замаячили на горизонте, то уже и начал сортировать людей… меня, значит, отбросил… на мусорку… Вишь, вишь, косится, вроде бы я ему фигу показал. Сожрать готов. И слопает, чего хорошего!»

Но как подкатиться к Сидорчику, как подточить контакты, Петрунчик не знал. Обручи, кажется, вот-вот на голове полопаются, а придумать что стоящее – ну никак! Хоть плач. Существует эта же чертова субординация, не скажешь, сдернув шляпу: «А вот он и я! Привет, старик! Как наше ничего?»

Нет, что ни говорите, а для такого важного визита необходима и важная причина. Петрунчик дергался, суетился, часто моргал глазами: «Думай, думай, Петрунчик! Иначе загремишь ты, чувствую, на биржу труда, вручат тебе метлу».

И он, кажется, додумался.

Как раз вчера Петрунчик случайно столкнулся на городской улице с шефом. Тот не шел, а плыл: шеф был под хорошим шафе. Где-то, видите, хорошенько клюнул, не иначе на холяву, и Петрунчик удовлетворенно потер ладонями: а что, если это использовать, а? А он и помнить не будет…

Утром Петрунчик осторожно постучал в дверь начальника отдела.

– Входите! – услышал он бархатный голос Сидорчика. – Входите, входите! Пожалуйста!

От такой вежливости Петрунчик аж растерялся. Он потоптался еще немного в пороге, не веря услышанному, и шагнул к столу Сидорчика, который светился, словно лампочка. Не скажешь, что вчера пил горькую. Но было же…

– Слушаю вас, товарищ Петрунчик, – шагнул навстречу и Сидорчик, крепко пожал подчиненному ладонь, что последнего удивило и впечатлило. – С чем, так сказать, ко мне? Что волнует? Что беспокоит? Слушаю!

– Я… я…– зашамкал ртом, как рыбина, выброшенная на берег, Петрунчик, – вам долг принес. Долг… это самое… так-так… копейка в копейку… ровно пятьдесят тысяч…

И Петрунчик положил на стол деньги одной бумажкой.

– Долг? Какой? – настороженно и удивленно посмотрел на подчиненного Сидорчик.-Прости, что-то не припомню…

– Вчера… ага… мне одолжили… может, не помните… всякое может быть… устали, может, на работе… Ага… Спасибо вам, Павел Евгеньевич,– затряс реденькой бородкой Петрунчик. – Вы

меня и мою семью, может, от смерти спасли… На хлеб дали… Дети есть хотели… Есть хотели… дети…

– А я не помню.

– Было, было! – решительно замахал на Сидорчика Петрунчик.– Было! Вы такой человек, что и не признаетесь… Если бы… дети с голода… ага.

– Удивительно все это, – развел руками Сидорчик, скучно улыбнулся.–У меня же вроде бы и денег не было. Пить, товарищ Сидорчик, надо меньше. Что скажешь, Петрунчик? Хорош я был?

Петручик виновато, вроде бы это он вчера был пьян, опустил голову и кивнул.

– Вот и я так говорю, – согласился Сидорчик. – Бес попутал.– Он как-то слишком уж по-дружески мягко положил ему руку на плечо, выдохнул.– Оставляю я вас, Петрунчик. Вчера вот банкетик был… новую должность, так сказать, обмыли немножко. Перехожу в другое бюро, на другое предприятие. А когда… а когда тебе снова деньги потребуются, то заходи… займу. Тем более что отдаешь ты аккуратно, даже очень. Заходи, Петрунчик. Обращайся.

Петрунчик же стоял, вроде мячик проглотил, боясь пошевелиться. А глаза сверлили костюм Сидорчика, то место, где он спрятал последние его деньги.

«Эх, перебрал!» – наконец-то выдохнул Петрунчик и зашагал к двери.

МАНЕВР

Возле мамы с утра вертелся старший сын Костик. Он работает на заводе токарем, а зарплату задерживают.

– Мама, родненькая, деньги нужны,– виновато улыбнувшись, попросил он.–По возможности… Ты же знаешь, я даже курить бросил…

– Что с вами поделаешь?– мать потянулась за кошельком, отсчитала сыну несколько бумажек, тот взял, поблагодарил.

А потом наступила очередь дочери просить деньги.

– И мне… – опустила она голову и робко протянула руку. – Сколько можешь. На мороженое. И в театр, возможно, пойдём всем классом.

Вскоре и дочка получила деньги.

Сашка, самый младший, он ещё в садик ходит, тоже пожаловался шепелявым ртом, что и у него нету денег, а ему они сегодня очень нужны.

– Давай, давай и ему,– заступился за карапуза отец. – Человек растёт! Гражданин! Куда ни кинь-всюду деньги! А ты как хотела? Если Светка сама пойдёт в театр, то к ним тот сам приедет. Со сказкой.

– Ага,– подтвердил Сашка и дёрнул носом. Мать дала несколько бумажек и Сашке.

– Ну, а сейчас моя очередь,– протянул руку и отец.– Отсчитывай. Да побыстрее, побыстрее, а то на работу опаздываю.

Маме ничего не оставалось, как пожать плечами и отдать ему последние деньги.

– Вот сейчас полный порядок! – отец подморгнул детям, и все они дружно высыпали из квартиры – кто куда.

На следующий день дети вместе с отцом поздравили маму с днём рождения. И преподнесли ей подарок. За те деньги, которые выпросили у неё.

Мама прослезилась: подарок ей очень понравился.

ОБМЫЛИ

Тюлькин получил наследие – подворье со всеми постройками в родной деревушке.

– Нам засталася спадчина-а! – словами известной песни поделился он радостью и объяснил друзьям.–Тетка Маруся, пухом ей земелька, видите, не забыла про меня. Умирала, а помнила... Помнила, что есть у нее племяш Колька Тюлькин. Ну, и разве же я после всех этих подношений могу ее забыть, а? Нет, Колька не такой!

И он пустил скупую слезу, хлюпнул носом.

– Ничего, ничего, – потряс Тюлькина за плечо сосед и собутыльник Грибков.–Волноваться не надо, нет оснований. А вспомнить тетушку Марусю надо. И наследство заодно обмыть полагается...

– Да я!.. – Тюлькин сгреб рубашку на груди у себя, та даже треснула где-то на спине. – Да я последнюю копейку израсходую для такого!.. Не забуду тетушку Марусю! Никогда! А сейчас – за мной! В гастроном! Нам засталася спадчина-а-а-а!

После первой чарки Тюлькин вспомнил родное село, в котором давненько не был, и откровенно признался, что даже немножко запамятовал, какова она на лицо была, его щедрая родственница. Вроде бы полненькая? И седая, кажется? Или нет?

– А какая разница? – успокоил Тюлькина Грибков. – Главное, что она была хорошим человеком. Давайте и выпьем за тетку.

Выпили и на этот раз, а потом и завтра, и послезавтра. Тюлькин расщедрился – даже снял последние деньги со сберегательной книжки. «Ради такого события не жалко. Продам дом – и все вернется с избытком!» А когда Тюлькин выбрался наконец в деревню, чтобы хоть одним глазом удостовериться, что там осталось ему в наследство, то остолбенел: ни дома, ни сарая, ни баньки на месте не оказалось. Огород да сад. И лопата посреди участка торчит. Тюлькин поднял вой. Но в сельсовете его успокоили – показали завещание тетки Маруси, где черным по белому было написано: «Если племянник Колька Тюлькин не явится после моей смерти через месяц, чтобы оформить наследство, жертвую свое подворье колхозу. На дрова».

... Тюлькин видел, как из трубы колхозной котельной валил густой дым. И ему ничего не оставалось, как потянуться на автобусную остановку.

ПРОДОЛЖЕНИЯ НЕ БУДЕТ

У сельского гармониста Мишки есть привычка забывать гармонь на гулянке, куда его пригласили повеселить публику. Отыграет, как и подобает, Мишка старательно, хорошо выпьет и потопает домой, а гармонь будет лежать где-то на скамейке или кровати. Назавтра, чуть петух прогорланит, Мишка перешагнет порог той хаты, где еще на столах и не доедено, и не допито.

– Забыл гармонь, – скажет Мишка.

– Гармонь подождет, – скажет хозяин. – Садись поближе к столу, полечи голову.

– Это хорошо.

Полечив голову, Мишка растянет меха, и гармонь далеко слыхать, а на ее голос, глядишь, еще кое-кто придет. Постепенно набирается компания, и пир идет горой. Мишка опять возвращается домой без гармони. Назавтра все повторяется снова. И так может быть несколько дней подряд.

Недавно у Гришечки что-то отмечали. Играл, конечно же, Мишка. Было лето, поэтому темнело поздно, и вечеринка закончилась засветло. Многие видели, как Мишка возвращался домой на хорошем подпитии, а сзади, за спиной, веревкой была привязана гармонь. Что означало – завтра продолжения не будет. У Гришечки больше одного дня никогда не гуляют.

ВСЕ ЖЕ ОБМАНУЛ...

Соседа Филиппа навестил зять из военного городка – в авиации там служит, без спирта не приезжает. Андрею же очень хотелось похмелиться. И он приходит к соседу.

– Я вам там в палисадник пару мешков комбикорма перебросил, – обманул, не моргнув глазом, Андрей.

Сосед поверил – Андрей как раз имеет дело с комбикормом: на ферме телятником работает. Филипп угостил его, после искал-искал тот комбикорм – с ног сбился. Ну, где же ты его найдешь, когда им и не пахло?

«Обманул, негодяй!»– сердился Филипп.

Андрей же вечерком оправдывался:

– А я при чем? Надо было сразу забирать. Может, кто ноги пристроил?

А спирт стоит перед глазами. На следующий день снова приходит Андрей к Филиппу, кивает на палисадник:

– Там два мешка лежат, забирай.

– Опять обмануть решил? – насторожился Филипп. – Не выйдет. Показывай комбикорм.

– От же, люди, – вроде бы и обиделся за недоверие Андрей. – Не верят. Пошли, пошли покажу.

Филипп действительно увидел в палисаднике два мешка, даже пощупал их пальцами.

– На этот раз вижу, что комбикорм.

Снова угостил Андрея.

Однако же Андрей все равно обманул соседа – в мешках были обычные деревянные опилки с колхозной пилорамы.

ПИШИТЕ: ОДИН НЕДОСТАТОК

Васёк Никитчик любит рассказывать разные солдатские небылицы, которые, если верить, случались именно с ним. В противном случае-он где-то был поблизости.

– А про лопатку я не рассказывал? Нет? Г-гы. Приезжает проверка. Построили нас при всей амуниции. Под шнурок. Я на правом фланге. Первый. С меня и начинают. А я же, знаете, в сапёрах служил. Подходит подполковник, берёт мою сапёрную лопатку, крутит-вертит… придраться, разве ж не видно, решил. И на того капитана поглядывает, который блокнот подготовил что-то записывать. «Так,– говорит капитану подполковник,– у рядового Никитчика лопатка грязная, тупая, черенок треснул…» Насчитал, таким образом, пятнадцать недостатков. Тогда я беру свою лопатку у подполковника – дайте сюда! – и кидаю за кирпичный забор. Пишите, говорю, один недостаток: нет лопатки! Г-гы…

ПОЖАЛЕЛА

Бабка Маруся вышла на крыльцо. Был поздний вечер. С неба лило, как из ведра. К тому же холодный, пронизывающий ветер. Старушка подивилась, что делается вокруг, и сама себе громко сказала:

– И как в такую погоду воры крадут, бедняжки! Холодина же. Слякоть. Темень. Ай-яй-яй, горемычные, и пожалеть вас некому.

И тут из темноты к бабке шагнул довольно форматный силуэт в армейской плащ-накидке.

– Не бойся меня, бабуся, – сказал силуэт басом. – Мы уже вывели твою корову из сарая, но забирать не будем. Ты пожалела нас, а мы тебя. Спасибо, тетка, что хоть одна такая нашлась. Забирай, забирай корову. Пусть под дожем не мокнет.

Бабка Маруся как стояла, так и покатилась с крыльца на мокрую землю.

ВЗБУЧКА

В горпоселковой столовой выступал как-то писатель Писулькин из области – рассказывал о себе, делился творческими планами, читал смешные отрывки из произведений. Весело, одним словом, было. Женщины, а это ж они сидели во время обеденного перерыва за столиками в зале в беленьких халатиках, оживленно реагировали почти на каждое слово литератора, а когда тот начал рассказывать про Петра, прохиндея и пьяницу, смеялись да слез. Писателю оставалось только удивляться:«Вроде бы и смешного ничего не было, а они, хохотушки, вишь ты, от смеха умирают. А может, у меня что на одежде не так?» И он чуть заметно скользнул взглядом вниз: нет, там все так.

– Так вот, – продолжал говорить гость,– однажды приходит герой моего рассказа «Конченный Петрок» домой, а жена его и близко на порог не подпускает. Где, говорит, набрался, там и живи, обормот! Брысь! Бери свои вещи, забирай, пьянтос ты этакий! Чтобы глаза мои тебя больше не видели! И на крыльцо полетел заранее подготовленный чемоданчик. И дверь на крючок.

Женщины аж киснут от смеха. А мужчина, который сидит как раз посреди их в новеньком халатике, – впервые, видимо, по случаю встречи с писателем на его натянули накрахмаленную одежку, – дергается, краснеет и белеет, места себе не находит.

Писатель же продолжает:

– Куда ж податься герою моего рассказа «Конченный Петрок»? Вокзала в поселке нету. Есть только автокасса. На улице холодно, дело было почти осенью. Родственники и знакомые тоже Петру не открывают – тошнит у тех от его пьяного вида. Так что ж тогда делает наш герой? Не долго думая, он набрасывает на рога корове веревку и выводит ее из сарая…

Смех такой в зале, что и писателя не слышно. Когда женщины немного утихомирились, кто носовым платком, кто уголком халатика смахнули слезы на ресницах и щеках, писатель Писулькин в заключение сказал:

– Вижу, мой герой очень понравился. Спасибо. Скажу больше…

Но его перебила маленькая и худая женщина:

– Так интересно, куда ж он корову завел, Петрок ваш?

– А никуда. Попугал жену. Увидела она в окно, что потянулся он с буренкой, кинулась вслед, забыв обо всем на свете, вцепилась в хвост корове: не пущу-у! А Петрок свое талдычит: «Кыш отсюда! Тебе дом остается, кабанчик, куры, огород… А нам с Марьей и корова хорошо будет». Видит жена: дела принимает серьезный оборот, Марья с коровой кого хочешь примет, любого пьяницу, потому что сама такая – мимо рта не пронесет. Пропьют, конечно же, корову вместе, а тогда она под зад Петру: катись, ты мне больше не нужен такой… без коровы. Подумала жена, поколебалась да и уступила – пустила назад. Домой даже чемодан со шмотками мужа сама несла и с высоко поднятой головой вела корову.

Никогда еще в своей жизни не имел Писулькин такого успеха на встречах с читателями. Аплодисменты, слова благодарности, пожатие рук. Только один тот мужчина не досидел до конца - дал деру.

…Вечером Писулькин зашел в ту же столовую – поужинать. Женщина, которая стояла на раздаче, приветливо улыбнулась, как старому знакомому, и тихо, как бы стесняясь, спросила:

– Извините… Вы всегда так делаете?

Писулькин удивился, развел руками: не понимаю.

– Сначала разнюхаете все, а потом пишете и нам про нас читаете?

– Не понимаю, – теперь уже вслух удивился Писулькин. – А что, извините, случилось?

– Как что? Вы ж про нашего Петра написали. Про грузчика. Тютелька в тютельку. Чемодан тоже жена выкидывала за порог. И корову вел на веревке к другой женщине. Ее, кстати, тоже Марьей зовут. И пьяница она…

– Вот как! – искренне улыбнулся писатель. – Бывает, бывает… Совпадение… Должны понять… Так-так…

Сама же женщина и выручила совсем растерявшегося писателя:

– Хоть вы только сегодня к нам приехали… Когда могли успеть? Совпадение, видать, и в самом деле. Эти Петраки всюду есть. Однако за то, что ему хорошую взбучку отписали, я вам за это немножко побольше мясца подложу. Кушайте на здоровье. А за взбучку еще раз спасибо. Может, поумнеет, паразит? Я ж, товарищ писатель, жена того Петра, чтоб ему глаза повылазили, булькачу окаянному!

ОБЪЯСНИЛ

– Дедушка, мне сказала бабушка, что раньше сто рублей были очень большие деньги. Не то, что сейчас.

Дед с внуком идут по городской улице.

– Бабушка не врет.

– А я не представляю, какие это были деньги. Ты мне не объяснишь?

– Ну, на сто рублей раньше можно было купить почти тридцать... погоди... так, так... Нет, правильно: на сто рублей раньше можно было купить тридцать бутылок водки.

– А сколько это? Много?

– Конечно! То ж – сто рублей! Ого-о!

– Не понимаю.

– Мал еще. Тогда вот тебе второй пример. Запоминай. Или, внучек, за те деньги раньше можно было купить двести банок кильки в томате. Как? А?

– Дедушка, а почему – водка, а почему – кильки?

– Так и тогда же, внучек, товаров много было разных. Люди же не сидели, сложа руки, что-то делали. Горы товаров были. Горы. То разве все запомнишь?

КОТ

Холостяк Митькин поздно вечером вернулся домой. Собрал на стол скудный холостяцкий ужин, только было хотел приступить к трапезе, как у ног, виляя пушистым хвостом, начал тереться здоровый чёрный кот.

– Мяу-у,– попросил кот у Митькина чего-нибудь.

– Ишь, чего захотел! Сам с корки на корку перебиваюсь. О ценах слыхал?– ответил Митькин и отодвинул кота носком ботинка подальше от себя. – Брысь!

Кот послушно убрался. Полежал на холодном полу, жадно поглядывая на своего нового хозяина, потом всё же не выдержал, подошёл к столу.

– Мяу-у,– тихо выжал из себя кот.

Холостяк Митькин схватил кота за холку и швырнул в открытую форточку. Живое существо безропотно полетело с третьего этажа.

На следующий день Митькин пришёл домой тоже поздно. Решил доконать остатки холостяцкой пищи, уселся за стол.

– Мяу-у,– подошёл к ноге кот.

Митькин подумал: «Живой. Сейчас я тебе покажу, как объедать!»

И снова кот мелькнул хвостом в форточке.

Через неделю Митькин вернулся домой из командировки. Открыл дверь и на полу увидел кота. Почему-то Митькин на этот раз был рад его появлению. Даже улыбнулся ему. Только холостяк Митькин хотел было погладить существо, протянул руку, как кот, вильнув хвостом, сделал прыжок в форточку…

НАШЛИ ВЫХОД

Синичкин в последнее время сильно налег на чарку. Жена не могла никак поставить на путь праведный. Взбучки и другие методы перевоспитания не помогали. Что же делать? Как быть? Пропадает человек! Женщина пожаловалась родителям. Те посоветовали: надо купить автомашину. Глядишь, и поумнеет Синичкин. За руль же не сядешь после чарки. Синичкина ухватилась за идею, поданную родителями, тем более что те пообещали помочь деньгами. Денег наскребли всего на «Запорожец». Хоть так. На курсы Синичкины решили пойти вместе. Это ж хорошо, рассуждали, когда в семье два шофера. Мало ли что? Тем более что строили планы в перспективе приобрести иномарку и путешествовать по стране и даже зарубежью.

Получили водительские удостоверения. Купили «Запорожец». Назавтра Синичкин, как и планировалось, направился на работу в салоне «Запорожца». Жена, провожая его, помахала рукой и прослезилась:

– Наконец-то ты стал человеком, Синичкин!

С работы Синичкин задерживался. Казалось бы, раньше, чем всегда, должен быть дома, а его, бедолаги, нет. Жена начала волноваться. И когда зазвенел телефон, она ухватилась за трубку:

– Алле! Слушаю! Кто это?

Звонил муж. Он бодро просил жену, чтобы та срочно приехала за ним. И объяснил – почему:

– Тут, понимаешь, выпили понемножку. Ну, у Сидорчика день рождения у тещи. А за руль же, голубушка, в нетрезвом состоянии я сесть не могу. Приедь, забери меня вместе с «Запорожцем».

Синичкиной ничего не оставалось, как торопиться на выручку.

КИНО

Козюткины смотрят кино. По телеку. Кино про нашу с вами жизнь, в ролях-известные актёры, поэтому к экрану прилипли все- от старого до малого.

– А Крючков пил водку! – когда на экране мелькнул популярный актёр, заметила, хмыкнув, мать. –Все вы, мужики, одинаковые. Вам бы только глотать, вам бы только хлебать!..

Муж не оставил без внимания ее слова, отозвался тут же:

– Крючков, говоришь? А Шукшина сколько раз замужем была? Подсказать?

– То ж Шукшина, а не я, дура!– вздохнула, пожалев о прожитом, жена.–Между прочим, а ты не скажешь, сколько раз бегал в ЗАГС тот же Крючков?

– Ну, три...– ответил муж. – Для артиста – нормально.

– Так ему можно, а Шукшиной – нет?

– Мама, папа! – попросили дети. – Тише вы, ничего же не слышно!

Молчание продержалось недолго. Вскоре старшая дочь Козюткиных заметила:

– Крамаров, кстати, в Америке... Это он раньше снимался... Ему там глаза выпрямили.

Мать хмыкнула:

– Глаза? Ему извилины в голове надо было выпрямить. Это ж надо – сбежал один, а семью в Москве оставил. И как совести хватило на такое? Или возле его семейные всё время должны были с косами стоять, караулить?

Муж не поверил, сказал:

– Не может быть, чтобы семью бросил, не взял.

– Может! Может! От вас всего ждать приходится!– жена покраснела, стала похожа на перезрелый помидор. – Что, отвернулся, идиот? За вами глаз да глаз нужен! Больше в командировку не поедешь! И не мыльcя!

– Да при чём здесь я? Крамаров Савка сбежал... в своё время... дал дёру... а мне что-отвечать за него, так? Вон Мордюкова... Глянь на неё. Подивись. Тихонова Штирлицем обозвала.

– Она, кстати, его первая жена,– подсказала средняя дочь.

– Разве?– удивился отец.

– Ленка правду говорит! – вступилась за дочь мать.– Да и кто с ней уживётся? Какой дурак? Газеты читать надо. Там пишут. Как только в гостиницу в каком-нибудь городе зайдёт ваша Мордюкова, там весь обслуживающий персонал сразу в обморок падает: опять Мордюкова приехала. Замордует. Загоняет. То это ей не так, то другое...

Кино кончилось, идут новости, а Козюткины – от малого до старого – всё ещё сидят перед экраном телевизора и вспоминают, о чём же оно было.

РАДОСТЬ

Домой старик Зюлев вернулся как никогда радостный. Светился, как та лампочка. Быстренько сбросил плащик, повесил шляпу, а потом посмотрел на жену, которая вышла ему навстречу с кухни.

– Интересно, почему такой радостный? – опередил старик жену.

Жена откровенно призналась:

– Ты не ошибся.

–Угадай. Что, слабо?

– Попробую. Премию, может, ветеранам выдали, как участникам войны?

– А вот и нет! А вот и нет!

– Бумажник никак с деньгами нашел?

– Мелочи! Думай лучше, думай лучше!

Но жена, сколько не называла причины радости своего старичка Зюлева, никак не могла попасть, как говорится, в яблочко. Сдался сам старик:

– Мне сегодня место в троллейбусе уступили! Событие! Запомни этот день. Запиши где-нибудь… Будем праздновать. А ты – премию, бумажник… Позвони сыну, порадуй и его. Соседям скажи. Пусть и они порадуются!..

ЛЁКСА РАССКАЗАЛА...

Приехала Лёкса в город. После пенсии. Денег вроде бы много, а на ценник глянет - портится настроение: боже, сколько нулей! Примерялась к вещам, а надо и сапоги, и фуфайка, и чулки, и еще всякая всячина, однако же – нули, чтобы им муторно стало!..

Ничего не купила старая. Решила не торопиться и хорошенько подумать: нужны ей те вещи или пока можно потерпеть? Жалко, по правде говоря, денег.

Пока ходила по магазинчикам и городскому базару – проголодалась. Поинтересовалась, сколько стоит беляш. Ответили. Ого! У Лёксы глаза на лоб полезли. Но голод – не тетка. Старая махнула рукой и громко сказала:

– Давайте беляш! Как вспомню, сколько мой мужик пропивает, так и не дорого!

Походила, поприценивалась – опять есть захотелось. Остановилась у лотка с чебуреками. Один стоит?.. Ого! Но вспомнила Лекса, сколько пропивает ее муж, и попросила чебурек Хотя и жалко было денег.

Съела – как языком лизнула: было бы что там есть!

«Может, и мороженого взять?– подумала старая и долго глядела-дивилась, как люди им аппетитно лакомились.– Возьму. Пусть себе и восемьдесят тысяч стоит. Как вспомню, сколько мужик пропивает…»

И протянула продавщице деньги.

Будет что вспомнить бедной Лёксе…

ЕЗДИТЕ СТОЯ, СТАРИКИ!

Монолог студента

Ну, и что ты им скажешь, старикам?! Сегодня, далеко ходить не надо, дергает меня за плечо дедуля. В троллейбусе. Я сижу, как и подобает, слушаю музыку и еду к себе… в университет… на вторую пару. А он дергает. Поворачиваюсь. Что тебе, ископаемый двадцатого века, надобно, а? А он пальцем показывает на свою старушенцию… на такую, извините, ископаемую статую, как и сам: «Молодой человек, а не могли бы уступить место бабушке?» Слышали? Видели? А почему – я? Почему, спрашиваю, я? Крайнего нашли? Да разве я виноват, что у меня родители честные и я езжу в общественном транспорте на лекции? Вам, может, захочется завтра на «Опеле» проехать… Что,

будете останавливать иномарку, карабкаться в салон легковой против воли хозяина? Нет? А тут, в троллейбусе, что – можно? Я, кстати, заплатил… как и подобает. Сам. Без протекции президента. Да и посмотрите вокруг, старики, разве я один, молодой, сижу? Все, все молодые сидят, поскольку они половчее, это и понятно, поэтому и захватили места, когда на конечной остановке штурмом брали троллейбус. Еще не хватало, чтобы вы и тут вперед вырвались. Х-хе!

Нет, я ничего не ответил обидного дедуле, отвернулся, в окошко гляжу, музыку слушаю. Еду. А он снова: «Молодой человек…» И на старушенцию показывает. На кого там смотреть? Шапка из норки, значительно старшей, чем сама, и морщины… вспаханное поле. «Не могли бы вы уступить?» Достал, блин! Ну, сказал же я тебе… разве по глазам не видишь, паук старый, что место занято. Да и кто сказал, что вы, старики, должны ездить сидя. Где записано? В какой Конституции? Может, вам еще и кровать в троллейбусе поставить? Да и так спите много… Пенсия… сон… сон… пенсия… А что вы еще видите, о чем судачите?!

А я так считаю: все старики, все пенсионеры должны ездить стоя! Так и только так. Поймите меня, будущего специалиста с высшим образованием. Когда сидишь, ну, что увидишь? Ничего. Шиш. Пшик. А вам, старикам, надо использовать каждую минуту, чтобы успеть жизнью надышаться, чтобы больше успеть увидеть, чтобы больше ухватить в этой жизни. А когда стоишь, когда за поручень держишься, то можно еще и шею вытянуть… чтобы увидеть, что где-то за окном троллейбуса кипит жизнь: кто-то кому-то дает по физиономии, где-то спит на травке пьяный, а рядом стоит его напарник с протянутой рукой и просит денег на операцию сыну, которого не видел и в глаза, а сейчас вот проехали забор, за которым что-то строят очень много лет… Или не то, что обещали? Или не коммунизьм? Простите, надо выговаривать без мягкого знака, да-да. А если бы сидели, то увидели б только плиты, которыми огорожена стройка. Так что дальше можно увидеть все, уважаемые ископаемые, только стоя. Стойке и не каркайте. А то проедете то, что строили.

А вон, посмотрите, навострите зрение: молодые обнимаются. Целуются? Всего?! Этим сегодня, видимо, и вас, стариков, не удивишь. Но если будете больше стоять в общественном транспорте, поверьте мне, и секс увидите… гарантирую… через окно троллейбуса. Что, что вы говорите – зачем в окно смотреть, когда все это есть здесь, в салоне? Где, где? Покажите! Пока сам не гляну на свои глаза – не поверю. На заднем сидении, говорите?

А-а, идея: вот их, дедуля, и сгоните! Гляньте вы на них – разлеглись, и правда, столько места занимают, а старики стоят! Ну, блин, дают! Хотя погодите: если бы они, старики, сидели, никогда бы не увидели, что происходит у них за спиной.

Так что ездите и в самом деле стоя, старики! Больше увидите!

БУЛОЧКА

Муж вернулся домой после получки. С бутылкой водки. Жена у него совсем не пьёт. На столе был хороший ужин: котлеты, салат, селёдка… Муж наполнил стакан – почти до краёв – и залпом опорожнил его, а закусывать не стал. Даже не дотронулся до еды.

– Ты же закусывай, закусывай,– суетилась перед мужем жена.– Я же старалась, готовила. Вот котлеты… Вот селёдка…

Муж похвалил жену, снова наполнил стакан, снова выпил, крякнул, а к еде и не притронулся.

Жена снова показала рукой на котлеты, на салат, на селёдку…

Муж вылил в стакан всё, что оставалось в бутылке.

– Хоть булочкой закуси,– жена пододвинула булочку поближе к нему.

Муж отломал кусочек булочки, после того, как допил водку, проглотил его. И… посунулся на пол с табуретки. Но успел упрекнуть жену:

– Видишь, что твоя булочка наделала?!

МОДНИЦА

Кем работает у нас Петровна? Никогда не догадаетесь. Никогда. Посмотрите на нее, подивитесь – одевается всегда с шиком, с иголочки, даже, видимо, директриса Степановна завидует ей. Модница! А почему и нет? Я же и говорю, все на Петровне блестит-сверкает, а переодевается она, к слову заметить, по не- сколько раз на дню. И где только деньги берет, спросить бы? Кто спонсирует? Вроде бы и любовника не имеет. А берет же где-то! Веником их не наметешь особенно, шваброй не нашвабришь. Теперь, надеюсь, вы догадались, что Петровна – уборщица. Самая обыкновенная, самая рядовая. Хотя, право же, и не совсем: за ней закреплен кабинет директора, что не каждому доверят.

Как-то Петровна сделала уборку в кабинете директора и прихорашивается перед зеркалом. И тут кто-то постучал в дверь.

– Входите, пожалуйста! – вежливо пригласила Петровна.

В кабинет просунул голову чем-то взволнованный молодой рабочий Аленчик. Сначала удивился, что директриса и в самом деле так рано приходит на работу, в бригаде не врали, потому от неожиданности не сразу нашелся, что сказать:

– Мне на три дня надо... отвернуться. По семейным делам. Отпустите? Посоветовали к вам обратиться... да.

Петровна внимательно рассмотрела Аленчика, пожала плечами и разрешила:

– Если надо... то надо... что ж... лично я не против. Бывают же ситуации, когда необходимо... да-да... я понимаю...

– Бывают, – согласился Аленчик, поблагодарил за понимание и доброту... директрису и, отвесив поклон, исчез за дверями. И за проходной фабрики. На три дня. Как и разрешила ему уборщица Петровна.

Через три дня за прогулы Аленчик получил первый в своей жизни выговор, но с последним предупреждением, а Петровну обязали одевать на работе халат и посоветовали прихорашиваться перед зеркалом дома – чтобы никто не принимал ее больше за Степановну.

И, конечно же, дала Петровне нагоняй сама... директриса: знай свое место, модница!

ПРИЕХАЛИ МИЛИЦИОНЕРЫ...

Сонька заявила в райотдел милиции, что ее мужа напоила бабка Маруся – так отблагодарила она, мол, за то, что тот распахал несколько борозд картофеля. Просила принять меры, потому как муж совсем спивается. Приехали милиционеры, спрашивают у бабки Маруси:

– Самогон есть? Только честно!

– Так... оно ж... ага...– растерялась старая.

– Доставай сама, а то будем искать!

Бабка Маруся поставила на стол начатую трехлитровую банку.

– И это все, – сказала.

– Поверим. Ну, а сейчас давай аппарат.

– Так... я ж, деточки, сама уже не осилю производство, так... ага... соседа Тимку попросила, чтобы и для меня, когда сам гнал, заодно вытиснул. Он всегда выручает.

Милиционеры пошли к Тимке. Тот также не успел израсходовать самогон – выставил все банки-склянки. И еще аппарат.

–Эх, люди! – ругался Тимка. – Знаю, знаю, кто меня заложил. А больше и нет кому, как Леону: дрожжей ему не одолжил, так сейчас во мстит, паразит! Он, товарищи милиционеры, шепну вам, вчера пьяный был, сам видел. Где взял? Вопрос законный, потому как в магазине ничего выпить нету – уборочная. А?

У Леона милиционеры забрали аппарат и весь самогон.

– Когда бы знал, что такая штукенция получится, и сегодня бы напился, – вздохнул Леон. – А этот Пахом, должен сказать вам, гнилой человек, он один только и знал, что я выжал самогон. И донес, а? У меня с ним свои счеты. Давние. Ничего, ничего, разберемся. Так вот, товарищи милиционеры, должен сказать вам: вчера Пахом полдня воду носил – как в баню носят, а той у него нету. Что это значит?

У Пахома в большой бочке стояла брага – литров 200, не меньше.

– Брагу вылить, а бочку разломать! – приказал старший из милиционеров.

– Э-э, нет-нет, бочку не ломайте! – взмолился Пахом. – Меня же тогда всей деревней повесят. Раздерут! А как же! Когда какая у кого большая гулянка намечается, то ее, бочку, берут в аренду у Кондрата – за литр первача. Так что, товарищи милиционеры, поймите меня: что хотите делайте, любой штраф выдюжу-переживу, а емкость эту не троньте…

Бочку милиционеры оставили, пожалели – все же вещь хорошая, где сейчас такую найдешь, а штраф дали всем.

– Во наделала делов наша Сонька! – крутили головами сельчане, вздыхали-выдыхали, однако в глаза не высказывались: ей и так горе, когда муж пьяница.

ИГНАТ ОСТАЕТСЯ!

Переселили жителей деревни после чернобыльской аварии. Живут-обживаются люди на новом месте, не сразу и про Игната вспомнили: а где же он и в самом деле, потерялся старик, что-то не видать? Кинулись туда-сюда – нету. Председатель колхоза и парторг возвращаются назад в деревню, заходят в Игнатову хату, а дед, как ни в чем не бывало, сидит за столом в окружении полных и опустошенных бутылок, песню тянет о военном лихолетье. Глядит непослушными глазами на приехавшее начальство, пальцем машет:

– За мной приехали, значит? Нет, не поеду я. Тут родился, тут и помру. Да и разве же я дурак какой? Я же знаю, куда земляки самогон попрятали, то мне хватит пить его до конца жизни. Возвращайтесь. Игнат остается!

Через неделю за Игнатом снова приехали – на этот раз председатель сельсовета и парторг. Пугают деда:

– Умрешь же!.. Радиация очень высокая! Собирайся, сказали! Да и мы доложили выше, что вся деревня эвакуирована, а ты нас подводишь, Игнат. Если прознают наверху - худо будет. Нам. Не тебе. Так что давай!..

– Хе, нашли чем пугать – рацией,– заморгал глазами Игнат.– Нам же, слышьте, на войне в котелок с кашей таблетки подсыпали, чтобы к девкам не тянуло, так они, таблетки те, только через тридцать пять лет после войны начали действовать. А?

ПРО ЕВРОПУ

Заспорили как-то мужики, какая часть света больше. Один говорит, что Азия, второй называет Америку, а Платон – Европу. А чтобы глянуть в какой-нибудь учебник – не глянешь: кто из них, сельчан, держит все это? Учителя и ученики живут на центральной усадьбе, а в Залипьи – одни старики.

– Ты вот говоришь, Платон, что Европа больше,– переждав, пока угомонятся земляки, рассудительно заметил Иван Прилепа. – Неправду говоришь. Маленькая она. По тому сужу, что в войну напился я в поезде, а пока проспался – то всю Европу и проехали.

ВАЖНОЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВО

Как-то у нас запрещали водителям подвозить в кабине пассажиров. Еще при Горбачеве. Знал, конечно, об этом и Сидоренок – водитель мясокомбината. А ему как раз командировка – в саму Москву: колбасы отвезти.

– Собирайся, – сказал Сидоренок жене. – По магазинам походишь, может, что из одежды купишь – там, в столице, выбор побогаче.

Поехали. Перед самой Москвой останавливает гаишник. Козырнул. Попросил документы, а затем строго спрашивает:

– А почему у вас в кабине пассажир?

– Так это ж жена!

– Разницы нету – жена или кто. Нельзя. Придется вас наказать.

– А елки ж палки! – развел руками Сидоренок. – Как Горбачев свою Раю катает по всему свету, так ни слова, а мне раз в жизни нельзя на этом вот скрипучем тарантасе свозить свою жену в Москву, Кремль показать!..

Милиционер заулыбался, вернул документы: езжайте, так и быть. Доказательство важное.

ЧЕЙ СОЛДАТ?

Васёк снова вспоминает армию.

– Генерал один у нас был… Грузин. Мужик, скажу вам, ну очень даже интересный. Балакает-уши растопыришь. С акцентом. С юмором.

Как-то собрал он всех командиров полков, по городку ходят, что-то заметят, остановятся, рассматривают, постоят-постоят, идут дальше. А тут прямо перед ними на дороге куча лежит… Не буду говорить, вы догадались – чего. И все, как по команде, остановились, смотрят на кучу. Внимательно. Заинтересованно. А генерал спрашивает:

– Чей солдат наделал?

Полковники и подполковники пожимают плечами, переглядываются: кто его знает, однако… не мой, кажись… нет, не мой… мой на такое не способен… Здесь командир полка, по территории которого идут, сообразил наконец-то, что если куча на его территории, то и солдат, получается, его.

– Мой…–сказал так, будто бы голову его уже положили на плаху. – Мой… Простите, не видел, когда он это самое… а то бы я ему!..

– Молодец! Какой молодец! Дай руку!– и генерал крепко пожал руку растерявшемуся полковнику.– Корошо солдат кормишь! Смотри, какой большой куча!

ХИТРЫЙ СВАТ

У Семена два свата, Петро и Рыгор. Живут они в соседней деревне, нет-нет да и заявятся к нему в гости. Семен, можно сказать, не пьющий, хоть и добру пропасть не даст, да и хитроват он, а еще больше – жаден. Что же до сватов Петра и Рыгора, то они мужики простецкие и чарку даже очень уважают.

– Садитесь, сваточки, к столу ближе, – приглашает Семен, режет хлеб, сало, огурчик и ставит на стол бутылку и две чарки. – Хорошо, что приехали. Ну, как там наши дети? Не ругаются? Мирно, говорите, живут. То и пусть. Давайте за это выпьем.

Семен наполняет две чарки, одну берет сам, другую подает Петру, они оба выпивают, а Рыгор наблюдает. Закусывают. Потом Семен снова наполняет две чарки. Одну берет сам, другую подает Рыгору.

– Ну, а сейчас давай, сваток, с тобой выпьем.

Выпивают. Полбутылки Семен, полбутылки Петро с Рыгором.

И всегда так.

АРТИСТ

Мирончик работает актером. Роли, правда, ему отводят не главные, но занят в спектаклях довольно часто. На афишах в перечне фамилий после «в спектакле также заняты» – фигурирует и он. Больше за всех гордится Елизавета, что ее зять не пастух-бездельник какой-нибудь там задрипанный, а – артист! Телевизор по этой причине не выключается – все надеется Елизавета зятька на экране увидеть в спектакле или в кинофильме, но что-то не видно. И еще у старой сложилось впечатление, что если ее зять артист, то, значит, все может сделать. Без проблем. Даже сараюшку. Уж в кино артисты эти чем только не занимаются. Поэтому, когда на очередные выходные зять навестил тещу, получил наряд:

– Сделай, зятек, сараюшку. Корову дают в колхозе, а ставить некуда.

– Как дважды два! – уверенно сказал Мирончик. – Тут делов тех! У нас, в театре, эти сараюшки вылетают из мастерской, как оладьи из печи. Не говоря уже про дворцы разные. Материал... строительный, имеется ввиду, мне. Плюс гвозди, молоток, топор, ножовку. И можете приводить свою корову, матушка, хоть завтра!

Мирончик вбил на огороде четыре кола, обтянул их рубероидом, на рубероиде надлежащими красками нарисовал

бревна, на крышу набросал разного хлама, а под дверь приспособил старый шкаф.

– Принимай, матушка, работу! – широко улыбался зять.

– Вот спасибо тебе. А я и знала, что если артист, то он на все руки мастер. Соседи вон удивляются: где ты, Лизка, леса на сарай набрала столько много, вроде бы и не лежал у подворья? Так я им и скажу – где! Пусть сами догадаются.

По случаю постройки сарая Елизавета хорошо угостила зятя чаркой, а пока он ел-пил, привела корову с колхозной фермы, закрыла: пусть привыкает к новому месту. Она бы, может, и привыкла, но как раз в это время рядом с сараем по сельской улице гнали с пастбища стадо, корова услышала знакомое рыканье и кинулась к своим, неся на рогах и спине весь тот сарай...

Хорошо, что зять еще не успел в город уехать – пусть полюбуется, какой он сарай сотворил.

– Тьфу! – плюнула от досады Елизавета.

– А вот для кур самый раз был бы, – рассудительно сказал Мирончик и почесал за ухом гвоздем: это все, что осталось от сарая. – Материал, понимаете, слабоват... Для бутафорского сарая – да, подходит, а вот на большее – извините. Извините – не тянет. Это и корова доказала. Покупайте кур.

– А если куры взлетят, зятек, вдруг с твоим сараем, что тогда?.. – скучно улыбнулась Елизавета и взяла под руку зятя, повела с огорода...

НЕ ДОНЕС

Приехали в село артисты. На сцене людей развлекают, у тех аж слезы блестят на щеках. И председатель колхоза, обычно строгий и надутый, как индюк, на этот раз не прячется – промокает и промокает носовым платком влагу на лице, а живот трясется у него, как та боксерская груша от молодецких ударов.

В антракте председатель поманил к себе пальцем завклубом Мамоньку. Поделились впечатлениями. Спектакль, конечно же, нравится. Комедию все любят. Тем более сельскую.

– Это все хорошо, – сказал председатель. – А вот про цветы забыли. Артисты заслуживают, чтобы их им поднести. Надо организовать.

– Будут, будут цветы! – заверил Мамонька. – Это мы в момент! Проще простого! – и он позвал молодого киномеханика Кольку Терешку. – Где хочешь, там и доставай, но к концу спектакля чтобы цветы были!

– Нарву, – лениво пообещал киномеханик.

Он и нарвал целый сноп цветов – как унести. Под окном своей же хаты растут – проблемы большой не было. Несет Колька Терешка цветы, вдыхает приятный их запах, а навстречу как раз его любовь, дочь председателя Катька, она в городе учится, и вот приехала последним автобусом.

– Ой! – всплеснула руками Катька, зарделась вся. – Что это с тобой, Колька, случилось? Не узнаю. Правда. Ты и не ты. Первый раз меня встречаешь и с таким красивым букетом. Цветы… это мне?

– Ну, а кому же!– через силу улыбнулся Колька и протянул Катьке букет, за что получил коротенький поцелуй в щеку.

А в клубе закончился спектакль. Председатель, стоя на авансцене и сдерживая волнение, с угрозой поглядывал на Мамоньку, тот искал глазами киномеханика Кольку Терешку, представляя, что с ним он сделает, как только тот появится!..

Сейчас в деревне, если кто из мужиков пойдет за чем-нибудь и вернется с пустыми руками, женщины не забудут упрекнуть: «Тебя, ёлупень, посылать все одно, что Кольку-кинщика за букетом!»

НЕ ПОЖАРНЫЙ!

На курорт Примак ездил еще при Хрущеве, «в девках», как любит он говорить. Соберутся, бывает, деревенские мужики где на завалинке, просят Примака:

– Расскажи, Василий, как ты на курорт ездил.

– А что рассказывать? – Примак немного сопротивляется, а потом срывает с головы кепку, кладет ее на колено, прилизывает ладонью взъерошенные волосы.–Что было, то было. Ездил. Ага. Хорошо там. Деревья такие красивые растут… во забыл, как зовутся… но иголки такие длинные и не колются, холера.

– Ты нам не про иголки, – кто-нибудь с мужиков перебивает Примака. – Ты нам лучше про баб… Не одну, видать, там, а?..

Примак улыбается:

– Было… Врать не буду. Их там, мужики, любого калибру. Одна за мной увязалась – проходу не давала. А я за дерево спрятался, руками машу: кыш, кыш, не подходи, а то кричать буду. Где тут участковый? Может, заразу какую хочет передать с того курорта! И не дался. А она: «У меня же путевка горит!» А я что тебе – пожарный?

Мужчины дружно смеются. Может, десятый раз слушают они Примака, и каждый раз слезы на глазах...

С белорусского. Перевод автора.

УІК-ЕНД З ДЕПУТАТОМ

Мамкін вернувся з роботи у піднятому настрої. Ледь переступивши поріг, цмокнув у щоку жінку, що ту дуже здивувало і вразило, бо коли іще таке було, а потім плеснув у долоні, бадьоро повідомив:

– Нінулю, у нас гості! З самої столиці. Однокурсник власною особою. Він зараз шишка – ого-о! У самому парламенті сидить! Та ти його, може, не раз по телевізору бачила, тільки уваги не звертала. Людина з портфелем. Голова-а! Сам президент з ним ручкається. Прізвище – Бурчалкін. Говорить воно тобі про що-небудь?

Жінка, тримаючися долоньками за те місце, куди цмокнув чоловік, несміло крутнула головою:

– Ні-і, вперше чую.

– Нічого, нічого, за годину, а мо й раніше будеш мати можливість познайомитись з ним особисто. Бурчалкін, цінуючи наші колишні дружні стосунки, пообіцяв завітати до нас. На вогник, так би мовити. Приїхав у командировку і відразу ж мені телефонує: Мамкін, привіт! Мамкін, як життя? Мамкін, які в тебе проблеми? І так далі. Обмізкуй, каже, чим можу тобі допомогти – сьогодні буду, перед від'їздом є пара годин, зустрінемось. Тут, каже, тягнуть у ресторани з усіх боків, але я все ж відбився: однокурсник на дружній уік-енд запросив, так що ... пробачте, панове. Мамкін чекає. Га? Ти ось що, Нінулю, поки я збігаю в гастроном, того-сього прихоплю, рихтуй на стіл і думай, чим тобі й мені, відомо, може допомогти Бурчалкін. Дивись, нічого не упусти. Не промахнися. Він людина слова. Ну, де гроші?.. Давай, давай, для такого дружнього уік-енду не шкода потратитись.

Нінуля, ледве стримуючи хвилювання, метушливо вийняла з тайничка гроші, відлічила необхідну суму, протягнула чоловіку:

– Дивися ж там, обов'язково коньяк купи. Найкращий. А то, може, він горілкою гребує? Павлику, і делікатесів яких-небудь прихопи. Все ж таки – з парламенту… І не барися. А то раптом заявиться гість, а я й не знаю, про що з ним говорити. Іще не те ляпну…

– Не хвилюйся, дорога, все буде зроблено як слід! – потирав долоні Мамкін. – Куплю все, що треба! Та ти не хвилюйся… Людина він проста, хоча й чин високий має. З ним можеш про все, що душа забажає, говорити. І говори! Розмовляй! Ну, дивись тут, я побіг. І думай! Думай, що нам, Мамкіним, треба ще в цьому житті? А хочеш, він нас запросто в Мінськ перетягне? Без

портфеля, відомо ж, не покине. Ні, не такий він, Бурчалкін, щоб кращих друзів забувати. Ну, я побіг!

– Щасливо,– усміхнулася вслід Нінуля і почала збирати на стіл.

… За рогом будинку на Мамкіна чекав Бурчалкін.

– Порядок! – перевівши дух, видавив з себе Мамкі.–Розіграно все, як по нотах. Біжимо в гастроном. А потім – до мене. Дивися ж, поводься пристойно… на рівні депутата. Про політику більше сип, про політику… Моя Нінуля не дуже в ній. Про президента не базікай. Я сказав, що ти за руку з ним вітаєшся. Чув? Позняка, Шарецького можеш матюкнути. І обіцяй! Золоті гори і відпочинок на Маямі. Роби все, як домовилися. По розпрацьованому сценарию. Ну, а завтра, Бурчалкі, я в тебе буду гостем зі столиці. З парламенту.

І товариші поспішили в гастроном.

ГОНОРАР

Прозаїк Стьопкін одержав черговий гонорар – за роман, який надрукував досить солідний журнал. Грошей отрималося повний «дипломат». Стьопкин приніс держзнаки додому, втомлено плюхнувся в крісло, витер хусточкою чоло .

– Фу-у, – зітхнув він, – ледве дотупав. Катю, подивися, але краще зважити: кілограмів п’ятнадцять, не менше. Ото відхопив, га? У касі правда, не рахував – до ранку не встиг би з моїмі математичними здібностями. Та й навіщо? В нас же не дурять. Письменників поважають. Ну, на пляшечку коньяку презентував, не без того. Коли в тебе радість, то й іншим нехай трохи веселіше буде.

Жінка була на сьомому небі. Побачила гроші – в неї спочатку відняло мову, вона тільки що й могла кивати головою та щасливо усміхатися: нарешті заживемо! Коли вона бачила стільки грошей? Мо тільки в кіно. Чи в Якубовича у «Полі чудес». А це ж – свої. Бери. Міркуй – куди подіти, які дірки в сімейному бюджеті заладнати.

– Іванку мій рідненький, розумничку мій ясненький! – цмокнула у щоку. – Хай тобі здоров’ячка Бог дає. Можеш навіть випити сьогодні сто грамів.

Стьопкін задоволено крякнув.

Жінка перекинула дипломат, гроші розсипалися по журнальному столику. Вона іще деякий час, ніби зачарована, дивилася на них, а потім підхопила чоловіка під руку:

– Обідати, обідати, обідати! Ти сьогодні заробив!..

Не встигли Стьопкіни сісти за стіл, як подзвонив син, передав привіт від невістки та внука, а потім, ніби між іншим, поцікавився:

– Тато гонорар отримав?

Оскільки в цю хвилину тато наливав у чарку свої законні сто грамів, а мати розмовляла по телефону, то вона крадькома глянула на чоловіка і пошепки сказала:

– Отримав…

Хутко згадала про батьків дочка. Зателефонувала. Жива, значить, та здорова, у сім'ї все добре… Про гонорар таксамо поцікавилася. Пообіцяла приїхати – відвідати старих.

Шумно зробилося незабаром у квартирі Стьопкіних– дочка, син, зять, невістка та онуки заявилися майже одночасово, ніби домовилися. Були навіть поцілунки, чого раніше – ніколи… Потім усі влаштувалися за столом. Під цей гомін Стьопкін пропустив іще чарочку. Жінка навіть просльозилася: «Біднесенькі мої, як же вам без татка нашого?»

Стьопкін мовчав. Він пропустив іще сто грамів, на що жінка таксамо не зреагувала, узнявся з місця, попросив уваги:

– Грошей я вам підкину. Але! Спочатку скажіть, як називається мій роман, за який я одержав гонорар?

Усталювалася хвилина мовчання.

– Ну?

–Тату, яка різниця, як називається? – притулилася да плеча дочка, ніжно погладила останні кучері на його голові. – Головне, ти – талант! Ми пишаємося тобою!

Дорослі заплескали в долоні.

– Дякую! – підняв руку Стьопкін. – Дякую. Приємно почути, що ви мною пишаєтеся. Ну, а хто читав цей роман? – Він неквапливо оглянув кожного, хто сидів за столом, і, мабуть, пошкодував, що висунувся з таким недоречним питанням: коли навіть назви ніхто не знає, то що ж там про читання заїкатися. – Ех, гонорарні ви діти! – Стьопкін шморгнув носом.

Він виліз з-за стола, узяв зі столика журнали з надрукованим романом, протягнув їх у руки сину, невістці, дочці, зятю…

Один журнал залишився. Стьопкін подивився на жінку, але, зітхнувши, безнадійно махнув рукою і шпурнув його на канапу.

– Вони прочитають, Іванку, прочитають, – защебетала жінка. – Тобі, може, іще чарочку?

– Чарочка почекає,– поміркowано подивився на жінку Стьопкін: хай відчуває, що сьогодні він може сам похазяйнувати за цим столом не гірше, ніж вона. Потім скерував очі в бік дітей. – А

вам, шановні, ось що скажу: коли прочитаєте роман – приходьте. За тиждень не буде вас – запізнитеся: у мене путівка в будинок відпочинку.

… Через три дні діти розповідали Стьопкіну зміст його нового роману.

КАРАСІ НА ПІСКУ

Усе почалося з листа від сина Михайла, який повідомляв, що приїде не сам, а з дівчиною, майбутньою жінкою.

– Треба зустрічати, – сказав Мотрі Леон.– Запросимо гостей, свояків та сусідів, щоб з Михайловою нареченою познайомилися, мо й весілля справимо. Готуватися треба. Подивися, скільки в нас цукру, Мотрю. Чи вистачить на це… Ну, сама розумієш… Горілка у крамниці дуже дорога… Одним словом, будемо готуватися…

Як тільки у бочці припинилося булькання, Леон сказав сам собі: «Час».

Назавтра ранком, коли село іще спало, Мотря на плоскодонці відвезла Леона на острів, а сама повернулася додому. Але усе ж таки сусід Понтик побачив, що Конопелька поволікся через городи до озера з такими-сякими причиндалами. Понтик мав на Леона зуба, і тому дуже зрадів, підтягнув штани та відразу ж пошкандибав до дільничного, рішуче постукав у вікно. Незабаром показалося заспане обличчя міліціонера Кузовки.

– Ну, що трапилося? – протираючи очі, запитав той.

–Ти ось спиш, а Леон на острові самогон жене. Штрафуй! Усіх штрафуєш, а його що – не бачиш? Чи, мо ти через одного штраф даєш? Дивися, дарма що ти мені родич, я можу і вище заявити. За Понтиком не заржавіє.

Дільничний тільки зітхнув. Задоволений Понтик повернувся додому, злорадно чухаючи руки: ось тепер, ти, Леоне, заспіваєш мені Лазаря.

Леон тим часом установив апарат, розклав вогнище, і невдовзі у трилітровий слоїк капнула перша крапля…

Старий не відразу почув плескіт весел по воді. Насторожився – на берег насувався міліцейський кашкет. Переляканий Леон відразу кинув усе, сховався у чагарнику, почав стежити, що ж діється коло його апарата…

– Леоне, виходь! Твій агрегат, відразу вгадав,– почув старий голос Кузовки. – Не ховайся. Будемо акт складати. Від закону не сховаєшся.

«Ні, смоли… – міркував Леон. – Так мене не візьмеш. Іще невідомо, хто кого…»

Кузовка походив-походив навколо апарата, погукав іще Леона, а потім помітив, що вогнище притухло, самогон перестав капати у слоїк. Як людина хазяйновита, він підкинув дров, і рідина знов побігла тоненьким струмочком.

«Що він тут виробляє? Мо, зняти пробу?» – дільничний підставив склянку, і коли націдилося грамів сто, відламав від буханки добрий шматок хліба, вийняв з Леонової ж торбини сало, цибулину, подивився у той бік, де скоріш за все ховався самогонщик, і зареготав:

– Сиди, Леоне, мені й самому добре!

І перехилив питво у рот. Зморщився, першачок що треба! Добре закусив.

– Сиди, Леоне, мені й самому тут подобається, – повторив Кузовка і знов підставив склянку.

Потім – вдруге, втретє…

Коли Леон ускочив у човен дільничного, той голосно й красиво співав: «А я ляжу- приляжу…»

Старий добрався до берега, побіг у контору.

– Дівчата, терміново подзвонити треба,– попросив він дозволу, набрав 02 і аж заревів у трубку: – Ало! Міліція? Доповідаю, значить, сітуацію… Дільничний Кузовка… у Борках… на острові самогон жене… Сам бачив…

Усі, хто був у конторі, здивовано переглянулися.

Кузовка спав, підклавши під голову кашкета, коли приїхали на острів його колеги.

… Леон та булий дільничний Кузовка часто тепер разом ловлять карасів. Тільки ніколи не сидять поруч. Та іще: обидва не люблять дивитися на острів. Леон – через те, що конфіскували його апарат і вліпили штраф. А дільничний – тому, що позбавили міліцейського мундиру.

А карасі скакають на піску, ніби на сковороді. Ладні такі карасі. І чоловікам корисне заняття…

ПРОМАХНУВСЯ

Тюлькіна хлібом не годуй, а дай куди-небудь записатися. Ну, наприклад, формувалася туристична група – відомо ж, за кошт профспілки або доброго спонсора,– Тюлькін тут як тут.

– Запишіть! Ви записали? Дайте подивитися на власні очі, бо кому й довіряю, то тільки їм, шановним,– Тюлькін насовував на перенісся пукаті окуляри, підносив до них папірець і, знайшовши своє прізвище, лагідно усміхався. – Ось тепер бачу. А куди, не підкажете, завтра буде запис?

Отримавши інформацію, Тюлькін з'являвся в потрібний час якраз у тому кабінеті, де й слід було бути.

– Запишіть! Я – Тюлькін! – переступивши поріг, заявляв він.

– Знаємо, знаємо, – роздратовано відповідали йому.

І записували, бо не запиши – лементу буде на увесь білий світ. І на дефіцитні товари (було й таке), і на гуманітарну допомогу, і на культпохід до театру, і ще багато куди.

У той день таксамо кудись записували. Куди – Тюлькін не знав.

– Запишіть! Я – Тюлькін!

– Що, і вас записати? – здивувалася активістка в окулярах на красивому личку.

– Обв'язково, обов'язково!

–Так ви ж… – дівчина поперхнулася, зняла окуляри, чомусь довго, не моргаючи, вдивлася в Тюлькіна.

– Ніяких «ви ж»! Не запишете – буду скаржитися! Я – Тюлькін!

– Не можу я вас записати…

– Зможете! Ви, бачу, новенька?

– Ага.

– Тому запам'ятайте прізвище.

– Запам'ятала: Тюлькін.

– Ось-ось!

Дівчина встала, підійшла до Тюлькіна:

– Так ви ж живий!

– Так, так, живий, і поки живий – повинен скрізь побувати, усього зазнати і попробувати. Записуйте, записуйте! Не будемо псувати відносин. Я вам таксамо можу знадобитися…

– Я хотіла вам сказати, що я тільки переписую на чистовик… – дівчина зовсім, здається, розгубилася під натиском Тюлькіна. – Список склали без мене…

Тюлькін хитро усміхнувся, доторкнувся до плеча дівчини, по-змовницьку зашепотів:

– А ви, шановна, впишіть. Нема такого папера, щоб на ньому бракувало місця для моєї персони.

– Ну, як хочете! Запишу! – не витримала дівчина і рішуче вивела на папері прізвище – Тюлькін.

– Дякую, дякую, ось і чудово, ось і добре, що ми з вами порозумілися,– і Тюлькін помахав на розвітання дівчині.

… Назавтра був з'їзд творчої спілки, делегатом якої з'являвся і Тюлькін. Головуючий попросив ушанувати пам'ять тих, кого не стало за звітний період, хвилиною мовчання. Коли він назвав прізвище Тюлькіна, а у списку воно було останнім, по залу пройшовся гомін – делегати заворушилися, почали шукати очами Тюлькіна…

Тюлькін сидів і розгублено лупав очами. Перший раз так промахнувся: не туди записався.

ЕХ, ЖІНКИ, ЖІНКИ!

Новорічний бенкет був у самому розпалі, коли Сироєжкіна, як завжди, висунулася наперед. Вона обвела хитруватим поглядом всіх, хто сидів за святковим столом, і пропонувала:

– Увага, панове! Від ім'я жінок пропоную кожному щиро признатися, хто зрадив своїй дружині у минаючому році.

Чоловіки здивовано і розгублено переглянулися. Жінки заплескали в долоні – підбадьорювали своїх лицарів, щоб ті викладали все.

– Ну, з кого почнемо? – сокотала Сироєжкіна. – Що, нема сміливих?

Таких спочатку не знаходилося.

–Чоловіки, щось вас не чувати!..

– Ну, Дон Жуани, чому стихли?

– Попалися! – знущалися над міцною статтю жінки.

Першим набрався сміливості Трушков.

– Я, наприклад, не зраджував. Спи спокійно і в новому році, Зінулю! – він приклав руку до серця і сів.

Майже те ж саме сказали й інші. Крім Вавьоркіна. Вавьоркін же узнявся з місця з келихом у руці, трохи ковтнув шампанського, серйозно, не моргнувши оком, відкарбував:

– Що було, те було. Брехати не буду. Пробач, Галинко. Зраджував я. Були в мене жінки. Одну з них звали Ларискою, другу Наташкою, третю Клавкою, четверту Вірочкою, п'яту…

Усі заусміхалися.

– Ну і жартівник ти, Вавьоркін! – промокаючи хусточкою вологу на очах, зупинила його Сироєжкіна. – Так розсмішить не

кожен!.. Артист. Тобі Дідом Морозом бути! Галю, ну в тебе й чоловік!.. З ним, напевно, ніколи не сумно!

Вавьоркін трохи збентежився. Він хотів продовжувати, але Сироєжкіну було вже не зупинити. Він сів на місце. «Ось і кажи їм правду!– ображено подумав Вавьоркін. – Ех, жінки, жінки! Збрешеш – повірять, правду скажеш – не візьмуть на віру».

ПРОЇХАВ!..

«Ви подивіться, зайшли в автобус і хоч би хни… і їдуть безквиточниками… зайцями… навіть на компостер не дивляться… А я що – лисий? Тільки й встигаю тягати з кишені талончики, тільки й клацаю компостером, – міркував Рудькін, тримаючися за поручень. – Ні, я так само не ликом шитий. Усе. Досить. Крапка. Назад з інституту так само буду їхати зайцем. Чи ж у мене копійчина зайва?»

Вертався з роботи Рудькін у доброму настрої, ідея почати їздити безкоштовно у громадському транспорті, що народилася ранком, зігрівала під одежою, і він раз-пораз кидав погляди на тих, хто з'являвся у салоні. Мало хто витягав талон на проїзд. «Ось-ось, – міркував Рудькін,– і завжди так… Ні, і ми не личаком борщ сьорбаємо. Дивишся, три рази проїду, й буханка хліба буде. Чи півлітерка молока. А це вже дещо значить».

Як і буває в таких випадках, на лінії з'явився контролер.

– Панове, підготуйте талончики для перевірки,– попросила жінка у червоному беретику, окинувши важним поглядом салон.

«Буду триматися до останнього,– твердо вирішив Рудькін і вийняв на всякий випадок талон, затиснув у руці. – Коли що – компостер поруч, встигну клацнути… Жінка ж далеко іще…»

Залишалося їхати неповних три зупинки. Далеченько. Рудькін відчув, що змокріла лисина, важче зробилося дихати, а пальці на руці тримтять. Він не зводив очей з жінки-контролера, червоний беретик якої був усе ближче й ближче. Рудькін бачив, як хлопці в'юнами просковзували поміж пасажирів, ховаючися від контролера, умудрялися проскочити, а більшість показувала проїздні квитки…

«Все, встиг!»– з полегшенням зітхнув Рудькін і зіскочив на асфальт, він віддихався, витер хусточкою змокрілу лисину. Талон все ще був затиснутий в руці. Рудькін зім'яв його і звично шпурнув в урну зі сміттям…

ІМПОРТНІ ЧЕРЕВИКИ

Лижкіни обідали, коли дзинькнув дзвінок.

– Василю, поцікався, хто там, – підштовхнула чоловіка дружина.

– Зараз, – швиденько відреагував і на дзвінок, і на дружинин наказ Василь і глянув у вічко: по окулярах і по капелюху пізнав товариша по роботі Сивчика й відразу згадав, що той повинен був, як і домовлялися, принести йому імпортні черевики. Хвалився Сивчик, що дуже модне, гарне взуття, але трохи малувате – тисне, тому, хочеш того чи ні, доводиться ось збувати. Шкода, але що поробиш – не дивитись же на черевики, їх носити треба, а, бач, не отримлюється. «Та й продавати аби-кому не хочеться,– говорив Сивчик. – Ось якби хто з друзів узяв, це інша справа: довго згадувати мене потім буде добрим словом, а чужий відразу забуде». Поміряти імпортне взуття першим згодився Лижкін.

І ось Сивчик стоїть з коробкою перед дверями. Заходить, вітається.

– Тетянко, – гукає Лижкін жінку. – Подивися, що мій колега по бригаді приніс – імпортні черевики. Я ж і забув тобі сказати. Йому малі, ну, а як вони будуть на моїй нозі? – Невдовзі Лижкін тупав по квартирі у новесеньких черевиках. – Якраз. Як на мене пошиті. Ну так що, Тетяно, візьмемо?

– Певна річ, любий, – Тетяна покрутила у руках черевики, задоволено прицмокнула язиком. – Гарнесенькі – слів нема. Та й тривкі, мабуть, будуть, раз імпортні… Ціна таксамо не дуже щоб кусалася. Бери, бери, Васильку, і не замислюйся. А товаришу своєму спасибі скажи.

– Так, так… Ось я, користаючися моментом, відразу й кажу: дякую тобі, друже, за черевики,– Лижкін поляпав Сивчика по плечу.

– Та нема за що,– пробурмотів Сивчик. – Не для кого ж постарався – для товариша.

Засунувши у кишеню гроші, Сивчик пабажав довго носити черевики, попрощався і зник.

–Праўда ж, добрыя чаравікі? – знов глянув на дружину щасливий Лижкін, широко усміхнувся… і раптом усмішка миттєво зникла з його обличчя. Перед ним стояла зовсім інша жінка – лице насуплене, червоне, мов помідор. І погляд такий, наче Лижкін приніс у день зарплати всього декілька «зайців».

– Значить, взуття купляєш? – затрусила головою Тетяна. – І це у той час, коли в холодильнику вітер гуляє… коли у мене панчохи всі діряві… коли…

– Не розумію,– повів плечем Лижкін. – Ти ж сама сказала: бери й не думай, черевики дуже добрі… і ціна не кусається.

– А що я при чужій людині повинна була говорити? Скажи мені, дурню? Не могла ж я відправити його за поріг з тими черевиками. Що б він тоді про мене подумав? Та й про тебе, га? Ех, бідолага ти, Лижкін, а не чоловік. Навіщо макітру на плечах носиш?

Назавтра Лижкін поніс черевики колишньому однокласнику Птушкіну, бо йому вони дуже… тисли.

ПОЗДОРОВИВ!

Трохи не пощастило капітану Бєрьозкіну: уночі підрозділ, яким він командує, було піднято по тривозі, потім – марш, район навчань, які обіцяли затягтися не на одну добу. Іншого б разу Бєрьозкін не хвилювався – чи ж уперше йому бувати разом з солдатами на тих навчаннях? Хвилювався ж він з однієї причини – ось-ось повинна дружина народити первістка. А тут – тривога, і вона залишилася сам-насам зі своїми клопотами. Сусіди, правда, обіцяли наглядати за жінкою, викликати, коли буде треба, «швидку допомогу». Це трошки утішало, заспокоювало офіцера. А ще комбат прикомандирував тимчасово до квартири капітана Бєрьозкіна рядового Самардака, який тільки що виписався з госпіталю і набирався сили у казармі. У обв’язки Самардака увіходило: сходити, коли буде потреба, у магазин по продукти для дружини командира, винести сміття, пропилососити, поцікавитись, потрібна іще у чому допомога чи ні. Самардак – солдат слухняний, працьовитий, домовитий, і така служба – принести-подати – йому дуже сподобалася. А оскільки раніш він жив в Україні, то одного разу навіть приготував смачний наваристий борщ і почастував ним дружину капітана Бєрьозкіна.

Невдовзі у Бєрьозкіна народився син. Під вікном пологового будинку рядовий Самардак довго топтався з квітами, яких наскуб на клумбі у містечку, поздоровив породіллю, а потім та – з вікна третього поверху – продиктувала йому зміст телеграми, яку повинен був Самардак відправити у Н-ське містечко капітану Бєрьозкіну.

Капітан Бєрьозкін отримав телеграму наступного змісту: «Милий коханий вітаю тебе сином обіймаю цілую рядовий Самардак».

ПОВЕРНІТЬ БАРАБОЛЬКУ!

Що люблю, так це театр. Скажете, ось іще театрал знайшовся у Бережках! На карті спочатку покажи, де живеш, а потім похваляйся. Воно й правда: наші Бережки не на кожній карті відшукаєш, але ж одне іншому не заважає – театр же ми маємо, свій, самодіяльний, йому іще до народного рости й рости, правда, але, буває, таку виставу чоловіки та жінки забацають, що й у самому Мінську декому ікнеться. Тому ж мо Раєвському. Таланти, одним словом, не звелися, театрали – так само, на «Маріях» не всі помішалися. Так що коли будете в наших Бережках чи поблизу де – заходьте на виставу. Не пошкодуєте. Один тільки нюансик: скінчив свою театральну кар'єру тракторист Мишко Барабoлька, артист характерний, хохмач іще той, але не біда – і решта, так би мовити, дещо уміють, хоча до Мишка їм і далекувато. Недарма ж йому – у знак подяки за вірне служіння місцевій сцені і з легкого слівця самого Барабoльки! – надали земляки почесне звання «заслужений артист Бережків!» Він перший поки ще і єдиний має такий високий чин. І, треба сказати, отримав його заслужено. Як це він умудрився, питаєте? А-а, і вам цікаво. Тому розповім.

Вистава називалася «Сватався парубок до дівчини». У головній ролі, як ви й здогадалися, Мишко Барабoлька. Роль тим складана, що молодого хлопця повинен був грати Барабoлька, якому – щоб не помилитися – рочків під п'ятдесят. Але ж Мишко все може, любу роль подолає, тим більше жениха – сам він цю школу у своєму насиченому житті пройшов з відзнакою: три рази клявся у вірності й вічному коханні жінкам. Досвід має. Майстерності – не позичати: артист Мишко, як я вже сказав, від Бога. Правда, до цієї вистави іще не заслужений, але… чи довго там залишалося?

Вистава почалася, як і очікувалося, при переповненому залі. Зібралися люди не тільки з Бережків – з усіх навколишніх сел, пришкандибав старий і малий. Місць не всім вистачило, але з нагоди такої події можна й постояти. Та й не пани – від землі театрали, свої. Місцеве начальство трохи запізнилося, але йому, як і у справжньому театрі, приберегли шосту лавку спереду, а щоб люди бачили, для кого вона призначається, її заслали скатертиною, тому й дурню зрозуміло: не займати! Дід Михей на всякий випадок попереджував кожного, хто косив очима на гарну скатірть:

– Це, панове, не під ваші штанці покладено. Замурзаєте. Розміщуйтеся, розміщуйтеся, де хто може. А іншим разом і свою табуреточку не гріх прихопити – для упевненості: гопнешся чи ні на державну лавку, а на свою – факт, сядеш. Майте на увазі.

Вистава смішна, про нас з вами, – я був запрошений на генеральну репетицію,– тому має бути завжди, як сказав сам Мишко Барабулька, аншлаг. Розміщуйтеся. Сідайте. Ну, стойте, стойте… Хто рано встає, тому й Бог дає. Так-так, ось і голова прийшов. Починай, Мишко, спектакль! Можна!

Спочатку зайграла музика, потім розсунулася завіса, і на сцені усі побачили доярку Вірку Циганку і молоду бухгалтершу Олечку.

– Одягнися, свати приїдуть, а ти – як лахудра! – суворо сказала Олечці Вірка Циганка.

Бухгалтерша змовчала, але послухалася – почала причепурюватися перед дзеркалом.

– На те й спектакль, – шепнув дід Михей своїй Лексі,– щоб стрільнути по людині, як з рушниці, що на стіні висить… Мишко казав… Тут, бачиш, якась задрипана доярка Вірка Циганка може лахудрою чи іншим абияким словом обізвати бухгалтершу, людину з дипломом. Театр – це тобі, Лексо…

– Дивися! – штовхнула у бік старого жінка.

Поки бухгалтерша Олечка чепурилася, у двері постукали. Заходять свати. Попереду шнурує сільский коваль Сидоронок, трохи відстала від нього арендаторка Маруся Бахтікова, а там вже посипалися – через сватів не відразу й жениха побачиш. Мабуть, по ролі так. Мишко останній заходить, трохи соромиться, очі то на підлогу скерує, то на стелю толопить.

– Бач, скільки їх на дурницю приперлося випити,– шепнув Лексі дід Михей.–Тільки нас іще там і нема…

– Добрим людям наш добрий уклін! – сказав коваль Сидоронок, і усі, як по команді, схилили голови.

– Проходьте, люди добрі! – зробила широкий жест рукою Вірка Циганка.

–У свою хату вона б так дулю запросила,– хехекнув дід Михей. – Що значить театр!.. На ходу людину іншою робить. Га?

Лекса не відповідала.

– Так, кажуть, у вас дівчина у пору війшла,– коваль Сидоронок помкнувся поставити кошик, з якого великою грушою випирався корок від глечика, на стіл, але Вірка Циганка трошки, напевно, розгубилася, а мо і слова раптом забула, отрималася пауза, і він не знав, приймуть їх у цій хаті чи ні, тому ставити кошик не насмілювався.

– Та став, став кош на стіл, – підказав дід Михей. – Приймуть, приймуть, куди вони подінуться. Цій бухгалтерші й насправді

заміж пора. Їй би тільки жениха молодшого. Але ж Мишко – артист. Він любу зацугляє.

Поки те та се, дія у виставі розгорталася, Мишко Барабонька зірвав навіть перші аплодисменти: він обхватив бухгалтершу Олечку й смачно поцілував.

– Лідко, ти подивись! – крутнувся на лавці дід Михей. – Під цю марку і націлується Мишко. Невже і в тексті є цілування? Не може бути… Та й на генеральній репетиції на цьому місці не цілувалися. Я б запам’ятав… Ні-ні, це Мишко сам придумав. На те він і артист!

Лідка зашарілася, махнула рукою:

– Аби далі не пішло!..

– При такому темпі може й піти,– зареготав дід Михей.

– Дивися! – знов штовхнула старого в бік Лекса.

Стіл на сцені був накритий шиковно – навіть картопелька димилася, а у центрі стояв глечик з горілкою, кругом нього пляшки з таким самим, певно, питвом. Свати, жених, наречена й Вірка Циганка п’ють, їдять та гомонять.

– Невже воду жлуктять чи компот який? – спитав у Лекси дід Михей.

– Ти ж усе знаєш, навіщо у мене питаєшся? – відмахнулася Лекса.

– Ні, ти завваж, завваж: Мишко сам собі наливає і, лихо його матері, з тієї ж самої пляшки, – засвітилося зморшкувате – торішньою картоплинкою – личко діда Михея. – На репетиції з глечика цідив. Ось дивися, вшосте прикладається. Там десь на дні крапля мо яка лишилася. Хіба ж води він стільки міг випити? Її стільки не одужаєш. Пляшка, неінакше, літрова. Антихрист, на очах у голови п’е горілочку… ні, щоб і йому пропонувати-піднести. Мишко не дасть. Жадоба. Сам добулькає. Заїдай, заїдай, Мишко, а то розбере, холера!..

– Ну, так ти підеш за мене заміж? – нарешті Мишко Барабонька випростався, обіперся руками об край стола. – Я до тебе звертаюся, Ольго: підеш чи ні?

– Піду, – трохи розгублено мовила бухгалтерша Олечка.

– Усі чули? – чомусь подивився не на сватів, а у зал Мишко Барабонька. – Усі. Лідко, а ти чула?

Лідка, голова, дід Михей та решта почали здивовано переглядатися поміж собою, знизували плечима: нічого не розуміли, та й чому він назвав артистку-бухгалтершу Ольгою, коли раніше вона була Наташкою – як у п’єсі.

– Казав же: заїдай! – першим змикитив, що відбулося, дід Михей. – Неслух!

Мишко Барабoлька, хитаючися, поклипав на авансцену:

– Лідко, ти чула? Я женюся! На учений! Люди, вистава виставою, ми її продовжимо… без антракту дамо, не хвилюйтеся, але ж я женюся насправді, і ви це засвідчите. Га?

– Я… я нічого такого вам не обіцяла! – порожевіла бухгалтерша, кліпнула очима. – Я ж думала… це ж по п’єсі! – і вона, затуливши личко долонями, сховалася за кулісами.

Хтось заплескав у долоні, і усі – диво! – підтримали його. Крім голови. Той підвівся, попросив, щоб заспокоїлися.

– Режисера! – з гідністю вимагав голова.

– Я! – білий, як свіжий сніг, вибіг на сцену режисер агроном Цибулькін.

– Замінити жениха! Дублер, чи як у вас там, є?

– Ні, нема, – закліпав очами режисер аграном Цибулькін.

– Як це мене замінити? – покивав неслухняним пальцем Мишко. – Мене? Можна сказати, заслуженого… замінити? А ви театр Янки Купали уявляєте без Станюти або Овсяннікова? Ні. Правильно. А ось знайдеться який-небудь дурень і скаже: замінити! Голово, ти тут не розпоряджайся. Ти у мистецтві – нуль. Без палички. Запам’ятай. Керуй посівною. Зрозумів? А будеш правити дурниці, то я можу тобі багато про що нагадати. Можу розповісти ось усім глядачам, вірним нашим патріотам, заядлим нашим театралам, який ти у місті палац побудував з вісімнадцяти кімнат. За чиї гроші? Га, мовчиш? Проковтнув? А синам машини покупляв – за що? А м’ясо береш щодня свіженьке, коли я, можна сказати, заслужений артист Бережків, солонину хрумкаю, від чого на сцені іншого разу тільки солоним потом пре… А вибори взяти. За Дубка не голосував…

– Замініть його! – голова притупнув ногою, вип’яв груди.

Дід Михей подивився на голову, посміхнувся:

– Ні, Мишка не заміниш. Він один у нас такий. Артист!

Першою вискочила з зала Лідка, за нею, втягнувши голову у плечі, почовгав голова.

– Вистава продовжується! – оголосив Мишко Бараболька.

Але поплила завіса, вона відгородила його від глядачів… І на усе, мабуть, життя, що залишилося. Тільки він не дуже, здається мені, бідує: усе ж таки став заслуженим артистом Бережків після того спектаклю. А цього, браточки, не кожний може досягти. Треба талант мати.

На спектаклях Мишко Барабoлька сидить тепер поруч з дідом Михеєм. Той, буває, засумує на виставі й шепне заслуженому артисту:

– Стрибни, Мишко, на сцену, відмочи що-небудь… Бо життя таке, що посміятися хочеться. Стрибни, Мишко. Зроби послугу.

А Мишко відмахується, як і Лекса колись:

– Дивися!..

Збираємось днями, скажу вам по секрету, піти делегацією попросити голову, щоб дозволив усе ж Мишку вийти на сцену, бо в наших Бережках люблять театр. А який же це театр – ну, правда! – без заслуженого артиста?

Так і скажемо голові: «Заслужених шанувати треба! Поверніть Барабольку!»

ПІДФАРТИЛО

Пощастило нарешті інженеру Тиханчику: важко згадати, скільки він вже гуляє у це «Спортлото», а тільки недавно відхопив кругленьку суму. Дружина Капітоліна, з нагоди такої радісної події обвила, ніби у молоді роки, чоловіка навколо шиї, солодко цмокнула у щоку:

– Не абихто ти в мене, Тиханчик! Хай усі бачуть! Я ж, хоча й завдала тобі чосу, коли ти купляв оті картки, але сама десь у глибині душі вірила: пощастить коли-небудь і нам, не все ж – їм! Молодець! Твої гроші – ти їми й розпоряджайся! У нас завжди, не мені тобі казати, справедливість була й залишиться на першому плані. Вирішай, на що потратиш гроші. Бачу, замислився. Даремно. Тоді я скажу: одягнути тебе треба, Тиханчик. Обносився ти зовсім. Обшарпався. На люди показатися соромно. Купимо, значить, тобі нове пальто, плащ, джемпер і обов’язково ондатрову шапку. Усе ж таки ти при посаді, не остання людина у своєму конструкторському бюро. Ти на мене не дивися, Тиханчик. Я все маю, здається…

Пішли купляти. Тиханчик прихопив найпузатішу сумку, засунув у кишеню декілька целофанових пакетів.

Людей у крамниці – не підступитися. Штовхаються, ображають одне одного, де там з Тиханчиковим характером добратися до товару, щоб хоч оком глянути, що він з себе уявляє, за скільки продається. Не така Капітоліна: ніби той в’юн, звивається, пролазить крізь будь-яку чергу, а потім повідомляє чоловіку:

– Плащ – замилуєшся! Чистий габардин! Брати?

– Що, якраз мій розмір?

– Твого не бачу… Ой, та це ж жіночий плащ! Але гарний. Очей не відірвати.

Невдовзі Капітоліна вилазить з новою покупкою, віддає чоловіку: тримай! А сама знов поринає у чергу. Не проходить і хвилини, як чувати її щасливий голос:

– А шапки, Тиханчик, замилуєшся.

– Ондатрові?

– Гм, захотів так відразу! З лебедячого пуху. Ось якби взяти?

– Бери, якщо ондатрових нема, – знизує плечами Тиханчик.

–Тиханчик, га, Тиханчик, підійди ближче, подивися, яке чудове пальто, – гукає Капітоліна чоловіка. – Візьмемо? Пізніше нізащо не знайдемо. Та й враховувати треба – гіперінфляція. Комір, ні, ти подивися, з чого комір! Натуральний песець.

– Це ж жіноче,– кліпає очами Тиханчик.

– На тебе, дороженький, пошукаємо ще. Знайдемо. Мусимо знайти.

…З крамниці Тиханчик ніс, аж гнувся, обнови для жінки. Капітоліна забігала наперед, намагаючися зазирнути йому у очі:

– Це ж треба так торгувати! – щебетала вона. – Неукі! Коли грошей нема – для чоловіків речі викидають, а коли є – тільки жіночі. Ніякого порядку у цій торгівлі.

Тиханчик, витираючи хусточкою змокрілу лисину, човгав за жінкою й думав, що він дуже щаслива людина: хай іще хто виграє для своєї любої дружини стільки убрання!

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Гості пробралися за столи. Сидять. Чекають. Мовчать.

– Ну, де там наша іменинниця, шановна, поважана Клавочка? – підвівся Павло Степанович, штатний томада, обвів причепливим поглядом стіл, який був густо заставлений закускою і пляшками з лимонадом та мінералкою, розвів руками. – Щось… кхи-кхе-кхе… нічого не бачу…

А Клавочка тримала у руках дві пляшки горілки – по одній у кожній.

– Що ж, пригощайтеся, гості мої, – співучим голосом подала команду Клавочка. – Лимонад на столі. Мінералка. Наливайте. Ну, а хто хоче горілки випити за моє здоров'я, побажати мені такого гіркого, як вона, життя, прошу піднести руки. Ну, сміліше, сміліше, гості дороженькі!

Гості сиділи мовчки, боючися ворухнутися. Навіть томада. Він тільки роззявив від почутого рота.

– А я й знала, що ви всі зичите мені тільки солодкого життя! Дякую вам, дороженькі мої! – на Клавчиному обличчі засвітилася усмішка, і незабаром жінка майнула на кухню з двома пляшками горілки.

Дехто тяжко зітхнув, хтось заплескав у долоні, а томада сидів усе ще з роззявленим ротом…

ПРИЗ

Степчиха завжди лютувала, коли розмова заходила про Шурку – привабну самітню жінку з численними перстнями на пухкеньких пальцях і оригінальним золотим ланцюжком на шиї. Оці жовтенькі вироби і псували їй, Степчисі, настрій.

– Дивись, дивись, іде як! Х-хи! Коза-а! – майже щодня проводила вона поглядом Шурку, кривлячися. – Знов, знов сьогодні нову сукню одягнула. І каблучки нові начепила-а! Почекай, почекай, нарвешся – відірвуть з пальцями. А що їй! Вигуляється на роботі – та круть-верть задом. Якби був чоловік, то покрутила б. А то що ни день нове шмаття, з голки. Певна річ, полюбовники стараються. Он, он іншомарка під'їхала прямо до під'їзду. І поїхала, і поїхала… Тьху!

Степчиха, провівши з балкона свою молоду сусідку на працю, починала готувати їжу, топталася на кухні і думала, як їй насолити. «Під носом капіталізм розцвів!»– не могла заспокоїтись вона. А як ущипнути Шурку – не могла додуматись. Але голова

працювала. Активно. Напружено. Тому, як тільки Шурка повернулася з роботи на тій же іншомарці, Степчиха відразу кинулася до телефону і набрала «04»:

– Свище газ! Чекаю! А то будинок злетить в повітря!

Вона назвала Шуркину адресу і широка усмішка розплилася по лицю: а завтра «швидку допомогу» викличу, потім об'яви на стовпах розклею, ніби Шурка продає холодильник... Не буде в неї спокійного життя!

Аварійна бригада прибула досить швидко. На дзвінок у двері виглянула Шурка, а Степчиха привідчинила свої і нагострила вухо.

– Ось вам наш приз – телевізор! – сказав вусатий дядько і показав на свого колегу, який тримав приз. – Не дивуйтеся, не дивуйтеся – ви наш ювілейний, стотисячний, клієнт.

Від почутого Степчиха знепритомніла та викотилася на площадку сходів...

ПОЧАТОК

– Ну, тату, починаємо, – говорить син і робить перший хід конем. – Тільки попереджую: не хитрувати...

Тато робить хід у відповідь: е-2 на е-4. І так далі: хід – син, хід – тато. Нарешті останній підводить руки вгору, кисло морщиться – здається.

– Математика за тобою, – по-дорослому спокійно говорить син. – Якщо й наступну партію програєш, завдання з мови виконаєш. Згода?

– Згода, – неохоче погоджується тато і займає після двох коротких затяжок місце за столом.

Хід – син, хід – тато. Останній нервує: шкребе потилицю, крутиться на табуретці, раз-пораз вибігає на кухню – курнути.

– Пропоновую нічию, – дивиться батько на сина. – Згодний?

– Ні, татку, ні за що,– стоїть на своєму син. – Як це – нічию? Учителька ж відразу розкусить. Та й сам де ти бачив, щоб одне завдання у зошиті писалося різними почерками? Не піде так. Тут конкретно давай: ти чи я. Думай, думай, тату, може ще й виграєш,– підбадьорює син.

За два ходи тато здався. Він попросив секунданта – маму, щоб подала рушник. Витер змокріле обличчя, відпив зі склянки чаю.

– Так, що в нас іще залишилося?

Син дивиться у щоденник.

– Малювання. Буратіно виходить з хати, накировується до школи з абеткою – тема малюнку.

– Ні, ні, – протестує тато, рішуче махає руками. – Я – пас! Я – пас! Математику, письмо іще зроблю, а ось малювання – хай йому цур. Олівця у руках не тримав. Ти, Ігорчику, маму, маму… з нею зіграй…

– Вона ж секундант, – подивився син у мамин бік.

– Я, я побуду!

– Мамо! – гукає син. –Тато в малюванні – олівець незагострений. Сідай.

Мама передає пов'язку секунданта тату, сідає за шахову дошку.

Початок зроблено. Сімейна гра продовжується…

ЯК КИНУТИ ПАЛИТИ

У альтанці чоловіки забивали «козла». Савоська пришкандибав до них, повітався і радісно оголосив:

– Все, чоловіки, нарешті здійснилося!

– Ти про що, Савоська? – висунувся з гурту сусід Вітькін, бо не зрозумів, що там у нього «нарешті здзійснилося».

– Кинув палити! – з тим самим пафосом сказав Савоська.

– Та кинути воно можна, а ось як не палити? – почувся знов голос сусіда Вітькіна. – Я так само тільки що кинув… Насмоктався – і кинув. Га?

– А я давно кинув,– з гордістю признався Савоська. – І, найголовніше, не тягне. Анітрішки. Ось ви курите. Так? Так. А мені хоч би що. Мені здається, що ви отруту ковтаєте. Бр-р-р! Огидно, аж нудить.

– Та ти що, у вухо вколовся?

– Цікаво! Навчи, Савоська, й нас, як від цієї отрути позбавитися?

Савоська поломався для порядку, потім, коли усталювалася тиша, почав:

– Напевно, десь на дикому Заході мені б за мій метод відвалили зелененькими, і немало…

– Ось, ось, і він, як усі,– тільки б обідрати людину, мов липку,– сказав хтось незадоволено.

– Але, але, панове! Я розумію, де ми живемо і як, тому даремно не хвилюйтеся – метод віддаю безкоштовно.

Дехто заплескав у долоні. А сусід Вітькін сказав:

– Та хіба ви Савоську не знаєте? Він своє віддасть. Останнє. Задарма. Аби іншим було добре. Давай, давай, розказуй!

– Запам’ятовуйте. Ранком, як тільки прочнулися, не думайте про цигарку. Думайте про щось сонячне, світле, ласкаве… Уявіть море… Краще – Чорне… і хвилі, хвилі линуть на берег, горнуться до ваших ніг… А вам палити хочеться. Правильно?

– Іще як!

– А ви: ні… ні… ні… Я не дурень, щоб на море їхати за такі гроші і курити… Останнє речення повторіть декілька разів… Все, від першої цигарки ви позбавилися. Вам хочеться викурити другу. На цей раз уявіть ліс… Літо… Посуха… І скрізь шильдочки, які нагадують, що того, хто прийшов у ліс з сірниками й цигарками, буде оштрафовано, незалежно від того, користався він ними чи ні. Шепчіть: у мене забрали мільйон, мільйон, мільйон… Штраф, штраф, штраф… І до другої цигарки ви не доторкнулися, вам просто перехотілося.

– Ще й як перехотілося!

– Здорово ти придумав, Савоська!

– Голова-а!

– Оце метод так метод! Мені вже, можна сказати, палити не хочеться,– зрадів сусід Вітькін. – Ну, ну, давай далі розповідай, Савоська! Цікаво-о!

– Після того, як ви пропустили дві цигарки, вам кортить витягти з пачки третю. Так?

Тут Савоська побачив свою дружину. Та продиралася поміж чоловіків, розштовхуючи їх, мов снопи, і протягла у бік Савоськи госпдарську сумку.

– Досить байки правити! Їми ситий не будеш! Тримай сумку та біжи в гастроном – по харчі. Та дивися ж мені: якщо знов візьмеш собі на курево – їх, цигарки свої, й їсти будеш. Як на тому тижні. Пам’ятаєш? Чи, може, забув? При такій дорожнечі на все він іще й палити надумав! Дивись мені: кишені виверну, так що не ризикуй!

Савоська стояв, наче в холодну воду опущений. Чоловіки спочатку знерухоміли, а коли до них дойшло,– гримнув регіт.

Виявляється, курити і насправді дуже просто кинути – треба тільки мати таку жінку, як у Савоськи.

ЄГОРКА ОБ'ЄГОРИВ

Приїжджу у рідне село. На лавці перед вікнами своєї хати сидить тітка Дуня. Повіталися. Хотів було іти далі, але вона, схаменувшися, сказала:

– Почекай, Василю. Я ось помру скоро, і розповісти не встигну тобі про свого Єгорку. Пам'ятаєш його, холеру? Це третій мій чоловік був… Оті перші чарку любили, а Єгорка – іще більше. Але ж і голову розумну мав, не головешку, хоча й п'яниця.

Одного разу мене так об'єгорив, що й людям соромилася казати. Тобі розповім. А то на той світ понесу. Ото ж бувало де самагон не сховаю – знайде! Увесь город перерие-перелопатить, сіно перетрусить… І налижеться. А тут шукає, шукає, а знайти не може. Тоді що робить, паразит? Наливає у трилітровий слоїк води – якраз стільки, скільки й самогонки в ньому помітив. На стіл поставив. Хліба відрізав. Сала шматок добрячий поклав. Огірок. І в вікно дивиться, коли з крамниці я повертатись буду. Переступаю поріг, а він лежить на ліжку й хропе, мов п'яний. Подивилася я на стіл – та обімліла, аж руками плеснула: «О боже! Щоб же тебе, паразит, мухи покусали! Щоб же ти здох! У корчі сховала – і там знайшов! Тьфу!» Швиденько за слоїк зі столу, і переховала «самогон». Ні, щоб покуштувати, що в ньому було, і на городі корпаюся спокійно собі. А він корчі пороскидав, вони ж перед самим порогом лежали, знайшов самогон і майже увесь вижлуктив. Ну, й не негідник же Єгорка, земелька йому пухом, чорту…

Ось, хоч привід був сьогодні пом'янути його…

ПОДАЙТЕ МЕНІ ЯКОВЛЄВА!

Маргарита Семенівна корпалася на кухні коло плити, а Григорій Павлович, її чоловік, переглядав у залі на канапі свіжі газети. Він щось шепотів собі під ніс, а коли до нього долітала автоматною чергою нова жменя колючих та гарячих, мов жар, жінчиних слів, відкидав голову, глибоко й гірко зітхав, злегка стогнав і прикладав до лоба хусточку.

– І до яких пір буде ця дружба тривати? – цього разу Маргарита Семенівна виглянула з кухні, витріщила очі на чоловіка. – Відповідай мені! Що дає тобі ця нікому не потрібна дружба? Ніяк зрозуміти не можу. Самі неприємності – та й годі…

– Досить вже, – намагався заспокоїти жінку Григорій Павлович. – Людина як людина Яковлєв, тим самим воздухом дихає, що й ми.

– Так ось як! Ти, значить, за нього! – зовсім, здається, вийшла з себе жінка. – Подивіться тільки, люди, кого я в хаті тримаю! Чужу людину! Іншорідне тіло! Ні, ви тільки подивіться, подивіться!..

– Поїхала, – скривився Григорій Павлович і відгородився від жінки газетою, але Маргарита Семенівна так смикнула її, що чоловік від нечеканості випустив окуляри, які тримав разом з газетою в руці, і скельця сльозинками розсипалися по підлозі…

– Що, неприємно слухати? Але ти слухай, слухай, дорогий, може, хоч якась користь буде. Крапля води й та камінь точить. Питаюся: коли покладеш ти кінець цій дружбі? Ти чоловік чи жінка у штанях? У тебе совість, гідність в решті решт є?

– Є, є і совість, і гідність, – продовжував відбиватися Григорій Павлович.

– Є, кажеш? Щось я не бачу. Учора, значить, зустрічаю того Яковлєва. На вулиці, де ж іще! Темно вже, усі нормальні люди «Марію» дивляться, чай п'ють коло екрана, а він, як бездомний, бриндає. Напарника шукає – такого ж, як сам…

– Ну-ну… і що далі?

– Ось і ну, ось і ну… Тільки про себе думаєш. Аби живіт натрамбувати, на канапі полежати… Паразит!

– Заладила: Яковлєв, Яковлєв… – поморщився Григорій Павлович. – Не чепай ти його, хай живе спокійно. Ну, приклав одного разу руку… не стримався. Чоловік же. З ким не буває? Та й не тебе ж він у решті решт зачепив…

– Хм, іще не вистачало, щоб мене! – Маргарита Семенівна набула войовничого вигляду і, здавалося, була готова хоч зараз дати відсіч любому супостату. – Я йому, іроду, ураз голову відкрутила б! Ты подивися на нього тільки, га! Усе тільки й робить, щоб людям нашкодити, нерви попсувати. Одна в нього думка, одна…

На кухні щось зашкварчало, забулькало, і вже звідти лунав енергійний, гучний, повний злості та ненависті голос Маргарити Семенівни:

– Я цього так не залишу! Якщо чоловік одоробло одоробломм, то сама обстою честь сім'ї! Сама! Я покажу цьому Яковлєву, де раки зимують! Запам'ятає! Що ж робити залишається, коли чоловіка в хаті нема?

… Ранком наступного дня Маргарита Семенівна привела свого чотирирічного синочка Юрочку у дитячий садок і поставила вимогу: «Подайте мені сюди Яковлєва!»

ПІВЕНЬ

Приміський дизель-поїзд мірно відстукував колесами, зупинявся майже через кожні п’ять хвилин – висаджував та підбирав людей, а потім, злегка піднапружившися, набирав швидкість. Пасажирів у кожному вагоні було – як оселедців у бочці: не кожному пощастило навіть зручно стояти.

Звичайний у такому випадку малюнок: одні дрімають, другі вдивляються у детектив чи в газету, треті ж, кому пощастило з місцем, сумовито кидають погляди на краєвиди за вікном. І раптом: «Ку-ка-рі-ку-у!» Вагон гримнув від сміху. Півень уніс таке пожвавлення, що й переказати важко. Потім «ку-ка-рі-ку-у!» повторилося. Сміх був уже не такий дружний, як хвилину чи дві тому, але усе ж таки був… Ніби артист, відказуючи на аплодисменти вдячних глядачів, півень продовжував розважати людей, поки ті не здоволилися його співами. А потім і півень змовк, і люди затихли. Знов – детективи, газети, байдужі погляди за вікно, на сусіда. Та ось цікаво ж: ну, а якби півень загорлопанив де-небудь на сільській вулиці? Співай собі, ніхто й бровою не поведе. А на міській – цікаво, звідки він тут? У вагоні – так само цікаво. Всьому, кажуть, своє місце. Так і з оцим півнем вийшло.

Можливо, я і не писав би про це, але ж дуже цікавим здався дідусь, що віз крикуна у кошику. Сільський дідусь. Він підсів десь посеред дороги, і проїхав лише дві зупинки.

– Це особливий півень, – підсліпувато подивився старий по боках. – Йому ціни нема. Таким півням пам’ятники за життя ставити треба, а моя жінка – хай їй грець! – забий та забий. Бачиш ти, що надумалася зробити. Ні, петю, тебе я в кривду не дам. Ти мене виручив, і я тебе не покривджу. Батьківщина своїх героїв пам’ятає. Ото ж, братки, перебрав я нещодавно, голова розвалюється на частки, а жінка дулю замість чарки дає. Знаю, що має. Злий, очі б мої її на той час не бачили. Я до неї і так, і сяк, а вона уперлася – хоч ти їй що роби. Помираю, можна сказати, а не розуміє. Де ж жінці чоловіка зрозуміти? Ну! І медалі, що на фронті заробив чесним шляхом, не в рахунок. Сиджу на лавці, бідую. А тут, бачу, півень у городі гребеться… Зацікавився я, спостерігаю… І – вірите? – показалася кришка… Я іще більше

зацікавився. «Давай, давай, петю, чи не той скарб, який і для мене інтерес має?»– підбадьорюю. Так! Він, трилітровий слоїк! Диво! Від радості я піднятися з лавки не можу – ноги відібрало. Підбігаю, допомогаю півню… він мені, як розумна тварина, поступається: будь ласка, далі сам копай. І стоїть, стежить за мною. Витягаю. Фу-у-у! Ось тут я, завдяки півню, й поправив і без того пропаще своє здоров'я. Так що, цей півень – герой. А жінка: забий, у чавун йому пора. Це кому? Півню оцьому? А смоли ти не їла, стара? Нізащо. Поки сам живий – і півня не дам у кривду. Ось і рятую його, бідолаху. До товариша свого везу, нехай у нього поживе… дальше від ворожого ока… А жінці скажу: та звідки ж я знаю, куди він, півень, подівся? Не бачив, скажу. А Степан у кривду не дасть. Він мене зрозуміє. Продовжим життя півню. А то, бачиш ти її, у чавун… Багато чого ви хочете-вимагаєте від нас, жінки! Скажи, петю?

Півня ж, поки й не вийшов дідунь, не було чути: спав. Ніби знав, що нема чого непокоїтись, чоловіки виручать, як колись і він їх…

АЛЕРГІЯ

У алергічне відділення звернувся хворий – чоловік середніх років, трішечки розповніле лице у червоних плямах, ніби його хто фарбою розмалював.

– Задихаюся, докторе, – поскаржився він.

– Це я бачу. Як і бачу, що у вас алергія. Цікаво, від чого вона могла з'явитися?

– Сам не знаю. Горілку не п'ю. Пиво так само. Що ви, що ви! Й близько не підношу… Одеколоном не користаюся. Сусід он, Таранкін, від нього задихався. Квіти не нюхаю. А що їм? Та що тепер ми їмо, ясна річ: картопля та сало. Раніше в мене – ви відзначте, товаришу докторе – ніколи її, зарази, не було, алергії цієї. Спочатку думав, на жінку вона… Так ні – дружину відпустив на курорт, а хвороба іще більше прогресувати почала.

– А коли жінка на курорт поїхала, ви чим займалися? – обережно поцікавився лікар.

– Та ні, наліво не ходив, – відразу чомусь почав виправдовуватись хворий.

Доктор посміхнувся.

– Мене це, до речі, не стосується. Чим ви займалися: що їли, пили, де були?..

– Ага-ага, – з полегшенням зітхнув хворий, – відкажу, відкажу. Так, значить. Про їжу я сказав, а пив квас, чай і

телевізор дивився. І все, здається? Ну, там на роботу збігаю – справа відома: гроші ж треба заробляти.

– Так, кажете, як жінка поїхала на курорт, відразу хвороба почала прогресувати?

– Щира правда!

– А ви «Санту-Барбару», «Просто Марію», «Дику троянду» дивилися разом з жінкою?

– Ні, це виключно її фільми. Я тільки футбол коли, новини… Іще там різні інші передачі поважаю, які йдуть у перерві поміж рекламою.

– Що ж, диагноз ясний: у вас алергія на рекламу. Ця хвороба не тільки до вас причепилася – вона розповзається останнім часом іще швидше, ніж вірус грипу. Бачите, коли жінка поїхала на курорт, ви почали більше сидіти перед телевізором…

– Так воно й є, – згідно закивав хворий.

– Тому й хвороба почала прогресувати.

– Ось у чому справа, виявляється! – повеселішав хворий. – А я вже чого тільки не передумав! Щиро дякую вам, докторе, за диагноз. Так їсти, кажете, можна все? І нюхати?

– Все робіть, що й раніше робили: їжте, нюхайте, кохайте, а ось від перегляду телепередач поки що утримайтеся. Повністю. А потім потроху вмикайте, а як тільки на екрані з'явиться реклама – утікайте подалі від нього! Запам'ятайте: реклама – ворог вашому здоров'ю! Майте на увазі. Таким чином госпіталізувати вас нема потреби.

– Воно ж і правда, докторе, терпіти я не можу рекламу, – щасливо усміхався хворий. – А вона ж, негідниця, й довела. Ледве не до могили. Але нічого, я від неї тепер вилікуюся скоро – учора, коли реклама мо цілих півгодини була, так я не витримав і шпурнув склянкою у екран. Тепер нема телевізора. Поки на новий тепер зберу-у-у! Боюся тільки, що в жінки може з'явитися алергія, коли дізнається, що сталося з телевізором. На мене. Ну, так я піду? Лікуватись!

Доктор потиснув бідоласі руку й побажав якнайскоріше одужати.

СТРАЙК

Хмикін, прийшовши пізно увечері додому, плюхнувся у крісло, витер хусточкою обличчя і мовив урочисто-втомленим голосом до жінки, яка виглянула з кухні з перекинутим через плече рушником:

– Страйкуємо, Марусю!

– Та знаю, знаю,– без особливої радості чомусь зреагувала жінка, що трохи насторожило Хмикіна. – Сьогодні, дороженький, будеш всухом'ятку їсти – поки пішки дотупала з роботи, так готувати нема ані сили, ані часу. І завтра, кажеш, ваші тролейбусники не виїдуть на маршрути?

– І завтра, і завтра, Маню! Страйкувати так страйкувати! «Наш паровоз вперёд летит…» Уявляєш, коли доб'ємося свого – більше за якихось там міністрів отримувати будемо, га?! Варта справа заходу.

– І ти знов, напевно, у своїй диспетчерській увесь день киснути будеш? – підозріло глянула на Хмикіна жінка. – І на дачі – все пропаде. Так?

– Помідори, кабачки – потім, Марусю. Це на закуску. А поки що на першому плані – справи державної важливості, можна сказати. Страйкуємо! А штаб повинен працювати. Мене обрано до страйкового штабу.

– Сиди в штабі, клопіт такий! Але завтра треба мені на годину раніше устати, щоб на работу не спізнитися. Тому сніданком тебе нагодувати не можу. Варіть самі у своєму штабі юшку.

– Та як-небудь… – зітхнув Хмикін. – Переб'ємося. Пожертвуємо, так би мовити, сніданком заради майбутнього…

Раптом потухло світло.

– Що це ще за жарти? – незадоволено хмикнув Хмикін.

Світла не було мо з півгодини – і не тільки у Хмикіних, не світилися вікна у всіх будинках мікрорайону. І Хмикін не витримав, запалив свічку, підніс до телефона, щоб подзвонити діжурним електрикам і завдати їм чосу, але апарат мовчав.

– Та хай вам грець! – вилаявся Хмикін і потупав до сусіда Тьомкіна.

Тьомкін відчинив на стук двері, підніс сірник до лиця Хмикіна, буркнув:

– А, це ти, страйкаре!

– Я. Подзвонити дай. Футбол починається, а вони там щось довго чухаються, електрики.

– Не працює телефон. Усі, напевно, страйкують. Як і ти. Завтра і радіо слухати не будемо. Зять мій сказав. Так само збираються страйкувати. А як же! Два дипломи має, мозок півжиття сушив, не те що ти, неук, а заробляє всього вісімсот тисяч рублів, хоча й головним редактором працює. Ото порядочки! Кому і страйкувати, так таким, як мій зять. Усе в тебе?

– Ага, – оцінивши сітуацію, Хмикін задумливо пошкріб за вухом. – Спати піду, раз така справа.

Назавтра Хмикін так само вернувся пізно. Жінка була в ліжку.

– Посунься, – попросив він.

– Сьогодні не можна, – колючим голосом відповіла жінка. – Наша «Ліга жінок» теж оголосила страйк. Досить пішки ходити та без «Тропіканки» сидіти.

– Та щоб вам!.. – вилаявся Хмикін і поплентався до канапи.

КОМПРОМІС

Робітник Хапун украв на заводі деяку річ. Останнім часом він нерідко так робить – волоче все, що привабить око, і, по його міркуванню, тягне на добру копійчину. Потім у суботу й неділю сидить на авторинку – торгує. Одного разу щось навіть продав самому начальнику цеху. Той зробив вигляд, що не пізнав Хапуна.

Як і завжди, Хапун доніс ту річ до паркана, перекинув на другий бік, вона грюкнула так, ніби впав з неба метеоріт, а тоді переліз і сам.

– Ось і попався! – щаслво дивився на Хапуна міліціонер і посміхався, його ж напарник тримав руки напереймі – щоб не дав драпака злодій. – Що ж, пішли до відділу. Бери свою річ і тупай за нами.

– Тепер несіть ви, – спокійно сказав Хапун. – Я своє проніс.

Міліціонери переглянулися, і молодший сержант кивнув рядовому:

– Неси, Мамонька.

Мамонька обхопив ту річ руками, ніби обценьки цвях, але й з місця не зрушив. Бездопоможно подивився на молодшого сержанта. Той зрозумів його з півслова: вони обхопили річ удвох, але так само не могли підняти.

– Так що, не понесеш? – знов подивився на Хапуна сержант.

– Не понесу. Я своє проніс. Вам треба – несіть.

Міліціонери переглянулися.

– Добре, – сказав молодший сержант, – давай підемо на компроміс. Ти неси свою річ, куди й ніс, а ми підемо, куди йшли. Згоден?

– А як же! – усміхнувся Хапун, підхопив одною рукою ту річ і пошкандибав додому.

ЯК ПАХОМ САМОГОН ХОВАВ

Аж трилітровий слоїк самогону зробив Пахом. Зробив – і злякався: а що, коли міліція загляне? Тоді, певна річ, не обминути біди, наберешся неприємностей: і штраф улуплять, і на работу повідомлять. А там раді будуть старатися – почнуть вживати заходів на повну котушку: позбавлять усього, чого тільки можна, і самогон той проклятий, коли підрахуєш потім збитки, того коштувати й близько не буде.

Що ж, що ж робити? Він вже й сам боявся дивитися на той слоїк з самаоробною горілкою. «Треба сховати його так, щоб ніяка міліція потім не знайшла!»– твердо вирішив Пахом і почав діяти рішуче, енергійно. Сказано – зроблено: сховав самогон. Виглянув у коридор. Тихо. Нікого. Утопив кнопку дзвінка, швиденько забіг у квартиру, суворо спитав:

– Хто там?

І відповів сам собі:

– Міліція! Надійшов сигнал, що у вас є самогон. Відчиніть!

– Шукайте! – дозволив сам собі Пахом і почав шукати.

Знайшов. На антресолях.

– Що це таке– спитав він сам у себе.

– Дистильована вода, – відказав.

– Дозвольте покуштувати?

– Дозволяю.

Пахом наповнив склянку ледь не до бережків і ураз випив. Заїдав і думав: «Кепсько сховав. Зовсім. Знайдуть, і говорити нема чого. Зараз, зараз я так законопачу цей самогон, що хоч тріснуть міліціонери, а нічого не знайдуть».

Пахом ховав самогон іще декілька разів, топив кнопку дзвінка, питався сам у себе, хто це, дозволяв робити обшук і покуштувати дистильованої води. Ховав у шафу, під ліжко, у канапу, у мішок з картоплею… і всюди знаходив Зовсім розчарувався чоловік. А коли вже не було чого ховати, у двері й справді подзвонили.

– Х…хто та-а-ам? – їкнув Пахом і підняв осоловілі очі на двері.

– Міліція! Надійшов сигнал, що у вас є самогон. Відчиніть!

– Та пішли ви!..– Пахом попробував піднятися, але не зміг, і він погрозливо помахав пальцем на двері.–Скільки можна, питаюся? Скільки можна мене, стару людину, турбувати? Я ж вам сьогодні відчиняв уже сім разів! Совість мати треба-а!..

ВІРШОПАД

У самодіяльної поетеси Потерухиної дочка живе в столиці, а сама вона – провінціалка: колись працювала в районній газеті, зараз вже на пенсії. Живе сама. І не то від суму, не то по потребі душі пірнула, наче в вир, у поезію. Засмоктало. Навіть книгу віршів видала.

Під час свого чергового приїзду в столицю Потерухина осмілилася прочитати свої вірші коло пам'ятника класику, де товклися літератори на будь-який смак. А після – ось пощастило!– до неї підійшов бородач, легенько взяв поетку під локоть і відвів у бік.

– Я можу допомогти вам видати книжку віршів,– сказав упевнено і переконливо. – Слухайте мене уважно і запам'ятовуйте. Я видаю ваші вірші, ви продаєте книжку і повертаєте витрачені мною гроші. Відомо ж, з наваром. Виступати ви, я бачу, вмієте, аудиторією володієте, тому проблем аніяких не бачу. Я укладаю з вами договір. Приносьте вірші. Чим швидше, тим краще. Ось адреса…

Книгу видали. Залишилося збути. Це виявилося не такою й легкою справою, хоча Потерухина крутилася, як білка в колесі. Гуртожитки, електрички, площі, пам'ятники – усюди там можна було зустріти поетесу. Звучали вірші! Потерухина, потроху збираючи гроші, відносила їх бородачу. Якось видавець подзвонив і поцікавився:

– Ну, як у нас ідуть справи?

– Так собі. Стараюся. Залишилося усього сто доларів…

– Даю вам, так і бути, іще три місяці. Дійте.

Потерухина зраділа і приємною новиною похвалилася дома. Дочка й зять якраз вечеряли. Почувши таке, зять випустив з рук чашку з кавою, він широко роззявив рота, а потім, трохи опритомнівши, перепитав:

– Так що… і всі три місяці ви будете жити в нас?

– Так. Буду. А де ж іще?

– Сто, кажете, доларів іще треба зібрати тому бородачу?

– Так, так: сто!

Зять нічого більше не сказав, а назавтра десь роздобув необхідну кількість грошей і вручив їх теще-поетесі: розрахуватися з видавцем.

Тепер вона сидить у себе вдома і пише нову книжку.

ЮВІЛЕЙ

Петру Селивоновичу сповнилося п’ятдесят. Кругла дата. Ювілей. З цієї нагоди товариші-колеги зібралися разом у актовому залі, щоб поздоровити свого керівника. Звучали палкі промови, вручалися коштовні подарунки і пригожі квіти. Брав слово навіть сам міністр. А потім, злегка крякнувши, попросився привітати ювіляра інженер Тиханчик, мякий, інтелігентний з вигляду і справді тихий чоловік, який раніше ніколи на таких урочистостях не подавав голосу. Він певний час дивився в зал, декілька разів поправляв на носі окуляри, крехтав і соп, а тоді, кинувши короткий погляд на ювіляра, промовив:

– Тут багато говорилося різних слів. Слів добрих та щирих. А як же – ювілей… самі розумієте… ага. Треба. Керівник же він наш, Петро Селивонович. Батько. Тому вибачайте, що й я буду хвалити ювіляра. А чим я гірший за інших? До усього почутого тут додам, що й чоловік він добрий… на висоті, як кажуть. Орел. Тут ось сидить його половина, Генрієта Сергіївна… вона підтвердить. Бачу, бачу: мої слова у яблучко. Так-так. За ним, нашим шановним Петром Селивоновичом, бігають усі наші жінки, а з окремими він заводить навіть романи… Службові, так би мовити… Як у кіно…

По залу пройшов гомін, люди повернулися до жінки ювіляра: і треба ж таке почути їй, бідоласі, від якогось там інженера Тиханчика! Вибрав момент, негідник. А той, не звертаючи ні на що уваги, сипав далі:

– І коли б йому, здавалося, встигнути усюди? Роботи багато. Реконструкція. З планом запарка. Нові технології упроваджуємо. Однак – встигає. Молодець. Моя жінка, до речі, таксамо призналася, що директор наш–справжній чоловік. А жінці своїй я вірю, вона ніколи не бреше. Вона мене, до речі, декілька разів Петром назвала, хоча я – усі ви добре знаєте – за пашпортом Єгор. Так що, шановний Петро Селивонович, бажаю вам і надалі користатися такою ж повагою у жінок…

І Тиханчик сів.

Сидів і ювіляр.

У великій, як подалося всім, калюжі.

БЕЗКОШТОВНО НЕ ЇЗДИМО

– Контролери, контролери йдуць!– хвильою пронеслося у приміському поїзді, і Тюльиин потягнувся до торби, яку незадовго до цього акуратненько поставив на верхню поличку. Стягнув, розв'язав мотузки.

– Нехай ідуть,– сказав він упевнено і поляпав по торбі.– Безкоштовно не звик їздити. На шиї у держави не сиджу.

А контролери люди спритні – тут як тут.

– Ваш білетик,– виросла перед Тюлькіним жінка з блискучим компостером у руці.

– А, пробачте, скільки коштує зараз проїзд до Тереховки? Як і раніше?– настобурчив вуха Тюлькін.

– Шість тисяч!

– Зрозуміло! З мене– сто п'ятдесят!– Тюлькін швиденько дістав склянку і забулькав у неї з пляшки.

– Що ви робите, громадянине!– занервувалася жінка-контролер.– Показуйте білет, або платіть штраф. А він, тільки подивіться, пити здумав у грамадському транспорті. Швидше, швидше!

– Ось!– Тюлькін, посміхаючися, подав склянку контролеру.– Точнісінько.

– Я… я не п'ю !–зашарілася жінка.

– А пити й неможна,– серйозно відказав Тюлькін.– Вона, оця горілка,– не ваша, вона – державна. З цього часу – уласність залізниці. Віднесіть її у свою касу. Чи на склад. Замість тих грошей, які я повинен був заплатити за проїзд.

Жінка незграбно знизала плечами, нічого не розуміючи, бездопоможно подивилася на пасажирів, сподіваючися на іхнє співчування: що мені робити, скажіть тільки, з оцим диваком?

А Тюлькін продовжував тримати склянку у простягнутій руці:

– Беріть, беріть! Не бійтеся, горілка якісна. Самі ж робимо. знаємо, що нам будуть зарплату видавати пляшками з міцним напоєм, тому абищо не виробляємо. А як же! Так що не хвилюйтеся. Бачите скільки в мене тут пляшок? Аванс, аванс одержав. Півмісяця буду їздити у громадському транспорті і платити різні штрафи…

Жінка-контролер зробила вигляд, що Тюлькін більш не існує з його горілкою, і повернулася до бабусі, яка тримала напоготові перед нею півкачана капусти.

– Я, доню, пенсіонерка, то з мене половинка... Пенсію затримують... Беріть, беріть... Капуста добра... Своя...

Жінка з компостером почала раптом непритомніти, і її не було кому підтримати – руки в пасажирів були зайняті сосісками, сардельками, курячими яйцями, підшипниками, гайками...

Безкоштовно наші люди їздити не звикли!

СЕАНС КОХАННЯ

Рижиков, як тільки вийшов на пенсію за інвалідністю, то у міській квартирі буває рідко – більш живе на дачі. Рачкує там. Розвів кролів, курей, щось вирощує на грядках. До міста приїздить тільки отримати пенсію та довідатися, чи живі його хатні. Живі. Працюють та навчаються.

Ось і того дня він, стомлений і щасливий, приїхав з повною торбиною, поставив її за порогом:

– Їжте!

А сам посидів трохи перед телевізором на канапі і заснув.

Перед ранком побачив, що поряд сопе жінка. Невдовзі кобета заворушилася, почала мацати Рижикова руками, інтимно, пестливо. А губи шептали:

– Милий... коханий... любий... Як я чекала тебе!..

Рижиков отямився тільки тоді, коли жінка стягла з нього сорочку, штани, майку та труси. Лежав він у чим мати народила. І раптом дружина схопилася з ліжка і шмигнула з чоловіковою одежою у ванну кімнату:

– Ось коли я тебе зловила, немитику ти мій!

Рижиков матюкнувся, плюнув і натягнув на себе ковдру.

КРУТІ ХЛОПЦІ

Жменькін, як тільки ковтне гіркої, згадує своє поліське село Чемерівку. До того розчулиться іноді, що сльоза великою горошиною викотиться з ока. І тоді він уявляє, як підрульовує до материної хати на найкращій та найпрестижнішій іншомарці, піпікає, на ганок виходить мати, вытирає похапки об фартух худенькі руки – поспішає до нього, Жменькіна, щоб розцілувати.

– Невже ти, Колю? – уся засвітиться від щастя мати, несміло спитає.

– А то хто ж! Досить того, що батько кобилам хвости крутив! Я! Я, матінко! – І Жменькін почне виносити своє тіло з салону престижної легковушки. – Купив. Ну, як колимага?

– Ото гарна! – ляпне руками мати. – Краща навіть, ніж у синів та дочок самого голови! Молодець!

– Знай наших! – підморгне Жменькін.

Ех, мрії, мрії! За що він, Жменькін, купить той автомобіль? За гуртожиток вже півроку не платить – обіцяють, якщо не ліквідує найближчим часом заборгованість, витурити на вулицю. Штани протерлися – хоч би на колінах, а то якраз на тому самому місці, на якому сидиш. Черевики їсти просять. Та й сам давно досита не їв.

А підрулити до материної хати, щоб земляки так само очі протерли та ойкнули від здивування, ой як хотілося. Особливо після чергових келихів гіркої.

– Чекай, мамо! – сказав сам собі Жменькін. – Їду! Зачекалася ти, рідненька!

Легковушок коло універмагу стояло багато, одна краща за іншу. Оскільки роззяв так само не менш, невдовзі Жменькін вже газував по широкій вулиці, спритно обминаючи грузовики та різні там «Запоріжці».

– Їду! – радісно ляпнув по керму руками Жменькін, і від передчуття, що нарешті він обрадує свою матір, знов на вії всілася сльоза. – На «Форді»! Зустрічай, мамцю!

Не встиг Жменькін затягнути пісню –настрій такий, що без неї аніяк! – коли десь поблизу зарипіли-завищали гальма, почувся писк гуми, тріск… і він відчув, що приїхав. «Форд» стояв, як укопаний. Заглух. А перед ним, підставивши «око», знерухомів «Мерседес», з якого неквапливо вилізли три хлопці – круті, відразу змикитив Жменькін і злякався – та накерувалися до нього. Один з них мовчки, переминаючи на губах довгу, як олівець, цигарку, протягнув Жменькіну ключі і байдуже, але твердо, непохисно сказав:

– Тримай. Ага. Через три дні на цьому місці… Ти все зрозумів, мікробе? Не відремонтуєш нашу тачку – твоя справа. А зараз вилазь. Вилазь, вилазь!

Жменькін певний час стояв на ватних ногах, навіть відчув, що хитається, хоча вітру не було. Круті хлопці сіли у «Форд», попрямували, не оглядаючися, своєю дорогою. Жменькін же сів у «Мерседес», той легко завівся. Жменькін зрадів: «Фару розбив… Подумаєш! І бік трошки зім’яв. Було б з чого сварку зчиняти. Дрібниці. Їде – й добре. Ага, так я вам і відремонтую. Чекайте!»

Від’їхавши трохи від місця аварії, Жменькін побачив, що крутих хлопців затримали даішники. «Оперативно працюють.

Молодці!» – похвалив він міліціонерів, а сам звернув у завулок звідси ближче до Чемерівки.

Проспавшися, Жменькін лежав на м’якому материному ліжку і думав, що робити йому з оцим «Мерседесом».

ВИСТАЧИЛО Б ШНУРА

У квартирі письменника Барханова пізно увечері задзеленчав телефон.

– Якщо Шапкін – мене нема! – шалено замахав на апарат письменник. – Знов, як і ранком, віршами замучить! Чуєш, жінко? Нема, нема!

Але ж Шапкін передбачив, що письменник Барханов може замахати руками на телефон і попросити дружину, щоб та сказала, що хазяїна нема, тому підробив голос. Жінка Барханова, нічого не підозрюючи, покликала чоловіка, який вже зашився десь на всякий випадок у куток:

– Та не Шапкін. Підходь, підходь, не бійся.

Барханов аж присів, коли з ним заговорив Шапкін.

– Сьогодні, після того, як прочитав вам отих п’ятнадцять віршів ранком, написав іще сім! – підкреслюючи, що він не абихто, а найпередовіший робітник у поетичному цеху, любого, навіть професіонала за пояс заткне, загудів Шапкін.– Слухаєте, Юрійовичу? «Косив сьогодні я на лузі, там повз жучок на мокрім пузі…»

– Почекайте, – зібравшися, нарешті, трохи опритомнів Барханов. – А вірші скільки сторінок займають?

– Скільки? Зараз, зараз… Майже двадцять!

– Ви їх мені, будь ласка, усі відразу прочитайте, без антрактів та коментарів, – попросив Барханов. – Я їх тоді краще сприймаю…

– Згода! – кивнув десь на другому боці дроту задоволений Шапкін і почав читати…

Барханов обережно поклав трубку коло телефонного апарата і мовчки підсів до телевізора – якраз починалися «Новини», його улюблена передача. Як і кожної, до речі, нормальної людини.

За декілька хвилин він підійшов до телефону, підніс до вуха трубку. Шапкін усе ще читав, і робив це він надзвичайно емоційно, піднесено, ніби стояв на сцені перед численною аудиторією і та надихала його.

Цього вечора у Барханова народилася ідея: набути у крамниці довгий шнур. Тоді не страшно буде – нехай читають

йому по телефону хоч і романи, від слухання яких він поки ще відбивається, але ось-ось, відчуває, похитнеться, зламається. Їх, як і вірші, оповідання, п'есы можна буде слухати тоді на кухні, перед телевізором, на балконі, у ліжку і навіть у туалеті. Усюди. Вистачило б шнура.

ПЕРЕБРАВ!..

Усе частіше й частіше Петрунчик думав-гадав, як підлеститись до начальника відділу Сидорчика. Треба. І невідкладно. Причина на те була найважливіша й злободенна– почав помічати підлеглий, що той останнім часом чомусь дивиться на нього вовком, укусити ладен. Тому Петрунчик чухав за вухом, розмірковуючи: «Що ж могло здаритися? Яка муха його вкусила? Неінакше вони, небажані, замайоріли на горизонті, то вже й почав потроху сортувати людей… мене, значить, відкинув… на смітник… Бач, бач, коситься, наче я йому коли дулю показав. З'їсти радий. І зіжре, чого доброго!»

Але як підкотитися до Сидорчика, як підточити контакти – Петрунчик не знав. І так, і так крутив мозком, а придумати щось варте – ну ніяк! Хоч плач. Існує ж ота чортова субординація, не скажеш, знявши капелюх: «А ось і я! Привіт, старий! Як наше нічого?»

Ні, що не кажіть, а для такого важливого візиту потрібна й важлива причина. Петрунчик сіпався, метушився, лупав очами: «Думай, думай, Петрунчик! Інакше загримиш ти, відчуваю, на біржу праці, вручать тобі мітлу».

І він, здається, додумався.

Якраз учора Петрунчик випадково зустрівся на міській вулиці з шефом – той не йшов, а плив: шеф був під добрим шафе. Десь, видно, добряче клюнув, неінакше на дурницю, і Петрунчик задоволено потер долонями: що, коли це використати, га-а? Придумав! А він і пам'ятати не буде…

Назавтра ранком Петрунчик обережно постукав у двері начальника відділу.– почув він доброзичливий голос Сидорчика. – Заходьте, заходьте! Будь ласка!

Від такої ввічливості Петрунчик аж розгубився. Він потерся іще трохи у порозі і потупав до столу Сидорчика, який світився, мов лампочка. Не скажеш, що вчора пив гірку. Але ж було…

– Слухаю вас, товаришу Петрунчик, – ступив назустріч Сидорчик, міцно потиснув підлеглому долоню, що того знов

здивувало і вразило. – З чим, так би мовити, до мене? Що хвилює? Що турбує-непокоїть? Слухаю!

– Я… я… – зашамкав ротом, як рибина на березі, Петрунчик, – вам борг приніс. Борг… оце… так-так… копійка в копійку… рівно п'ятдесят тисяч…

І Петрунчик поклав на стіл гроші одним папірцем.

– Борг? Який? – непевно і здивовано подивився на підлеглого Сидорчик. – Пробач, щось не пригадую…

– Учора… ага… мені позичили… можливо, й не пам'ятаєте… усяке може бути… втомилися, може, на роботі… Ага… Дякую вам, Павле Євменовичу, – затряс ріденькою борідкою Петрунчик. – Ви мене й мою сім'ю, може, від смерті врятували… На хліб дали… Діти їсти хотіли… ага… Їсти хотіли… діти…

– А я не пам'ятаю.

– Було, було! – рішуче замахав на Сидорчика Петрунчик. – Було! Якби не ви … діти б з голоду… ага.

– Дивно все це, – розвів руками Сидорчик, сумно посміхнувся. – У мене ж вроді й грошей не було. Пити, товаришу Сидорчик, треба менше. Що скажеш, Петрунчик? Гарний я був?

Петрунчик винувато, наче це він учора був п'яний, схилив голову і кивнув.

– Ось і я так кажу, – погодився Сидорчик. – Біс сплутав. – Він дуже вже якось по-дружньому лагідно поклав йому руку на плече, видихнув: – Покидаю я вас, Петрунчик. Учора ось бенкетик був… нову посаду, так би мовити, обмили трошки. Переходжу в інше бюро, на інше підприємство. А коли… коли гроші знов тобі потрібні будуть, то заходь… позичу. Поготів, віддаєш ти акуратно, вельми хутко. Заходь, Петрунчик. Звертайся.

Петрунчик же стояв, ніби проковтнувши м'яч, боючися поворушитися. А очі свердлували костюм Сидорчика, те місце, куди він сховав його останні гроші.

«Ех, перебрав!..» – нарешті видихнув Петрунчик і подивився на двері.

МАНЕВР

Коло матері з ранку крутився старший син Костик. Він працює на заводі токарем, а заробітну плату затримують.

– Мамо, рідненька, гроші потрібні,– винувато посміхнувшися, попросив він.– Хоч скільки-небудь… По можливості… Ти ж знаєш, я навіть курити кинув… враховуючи економічну ситуацію в нашій сім'ї.

– Що ж з вами зробиш?– мати потягнулася за гаманцем, відрахувала сину декілька папірців, той узяв, подякував.

А потім надійшла черга дочки просити гроші.

– І мені...– схилила вона додолу голову й соромливо протягнула руку.– Скільки можеш. На морозиво. І до театру, можливо, підемо всім класом.

Невдовзі й на долоньку дочки лягли держзнаки.

Сашко, наймолодший, він іще до садочку ходить, так само поскаржився гаркавим ротом, що і в нього нема грошей, а сьогодні вони йому дуже потрібні.

– Давай, давай і йому,– заступився за карапуза батько.–-Людина росте! Громадянин! Куди не кинь– усюди гроші. А як ти хотіла? Якщо Світланка сама піде до театру, то до них той сам приїде. З казкою.

– Ага,– потвердив Сашко і шмаркнув носом.

Мати дала декілька папірців і Сашку.

– Ну, а зараз моя черга,– протягнув руку й батько.– Відраховуй. Та швидше, швидше, а то на роботу спізнюся.

Матері нічого не залишалося, як знизати плечами і віддати решту грошей йому.

– Ось тепер повний порядок!– батько по-змовницьку підморгнув дітям і всі вони дружно висипали з квартири – хто куди.

Назавтра діти разом з батьком вітали маму з днем народження. І вручили їй подарунок. За ті гроші, що випросили у неї.

Мати просльозилася: подарунок їй дуже сподобався.

ОБМИЛИ

Тюлькін отримав спадщину – подвір'я зі всіма будівлями в своєму рідному селі.

– Залишилася спадщина-а!– словами відомої пісні виплеснув він радість і роз'яснив друзям.– Тітка Маруся, пухом їй земелька, бачите, не забула про мене. Помирала, а пам'ятала… Пам'ятала, що є в неї племінник Колька Тюлькін. Ну, і хіба ж я після всього цього, після такої щедрості, можу її забути, га?

І він просльозився, хлюпнув носом.

– Нічого, нічого,– термоснув Тюлькіна за плече сусід та товариш по випивці Грибков.– Хвилюватися не треба, нема підстав. А пом'янути тітку Марусю– варто. І спадщину обмити також треба…

– Та я!..– Тюлькін згріб сорочку на грудях, та аж тріснула десь на спині.– Та я останню копійчину витрачу на таке!.. Не забуду тітку Марусю! Ніколи! А тепер – за мною! До гастроному! Залишилася спадщина-а-а!

Після першої чарки Тюлькін згадав рідне село, у якому не був давненько, і щиро признався, що навіть трішки й забув, яка вона з лиця була, його тітка Маруся. Нібито повнувата? І сива, здається? Чи ні?

– А яка різниця?– заспокоїв Тюлькіна Грибков.– Головне, що вона була гарною людиною. Давайте й вип'ємо за тітку.

Випили й цього разу, і назавтра, і післязавтра. Тюлькін розщедрився– навіть зняв останні гроші з ощадної книжки. «Заради такої події не шкода. Продам хату– і все повернеться з гаком!» А коли Тюлькін вибрався нарешті на село, щоб подивитися, що ж там залишилося йому в спадщину, ледве не впав від здивування: ні хати, ні сарая, ні лазні на місці не опинилося. Город та сад. І лопата посеред ділянки тирчить. Тюлькін учинив лемент. Однак у конторі колгоспу його заспокоїли– показали заповіт тітки Марусі, де чорним по білому було написано: «Якщо племінник Колька Тюлькін не з'явиться після моєї смерті за місяць, щоб оформити спадщину, жертвую своє подвір'я колгоспу. На дрова».

… Тюлькін бачив, як з труби колгоспної котельної валив густий дим. І йому нічого не залишалося, як потягтися на автобусну зупинку.

ПРОДОВЖЕННЯ НЕ БУДЕ

У сільского гармоніста Мишка є звичка забувати гармонію на гулянці, куди його запросили повеселити публіку. Відіграє, як і належить, Мишко старанно, добре вип'є і потупає додому, а гармонія буде лежати десь на лавці або на ліжку. Назавтра, ледве півень прогорлопанить, Мишко переступає поріг тої хати, де іще на столах і не доїдено, і не допито.

– Гармонію забув, – скаже Мишко.

– Гармонія зачекає, – скаже господар. – Сідай ближче до столу, полікуй голову.

– Це треба.

Вилікувавши голову, Мишко розтягає міхи, і гармонію далеко чувати, а на її заклик, дивишся, той-сей іще завітає. Поступово набереться компанія, і гуляння йде горою. А Мишко знов вертається додому без гармонії. Назавтра все повторюється. І так може бути кілька днів підряд.

Недавно у Грицька таксамо щось відзначали. Грав, відомо ж, Мишко. Було літо, тому темніло пізно і вечорина скінчилася засвітла. Багато хто бачив, як Мишко повернувся з гулянки на доброму підпитку, а ззаду мотузкою була прив'язана до його спини гармонія. Що означало – завтра продовження не будее. У Грицька більше ніж один день ніколи не гуляють.

ВСЕ Ж ТАКИ ОБДУРИВ...

До сусіда Пилипа навідався зять з військового містечка– у авіації там служить, тому без спирту не приїздить. Андрію ж дуже хотілося похмелитися. І він заходить до сусіда.

– Я вам там у город пару мішків комбікорму перекинув,– збрехав, не моргнувши й оком, Андрій.

Сусід повірив – Андрій якраз і має справу з комбікормом: на фермі доглядчиком працює. Пилип почастував його, потім шукав-шукав той комбікорм – з ніг збився. Ну де ти його знайдеш, коли ним і не пахло? «Обдурив, негідник!»– злувався Пилип.

Андрій же увечері виправдовувався:

– А я причім? Треба було відразу забирати. Може, хто ноги приробив?

А спирт же перед очами стоїть. Назавтра знов заходить Андрій до Пилипа, киває на город:

– Там два мішки лежать, забирай.

– Знов обдурити вирішив?– настережився Пилип.– Не вийде. Показуй комбікорм.

– От, люди,– наче образився за недовіру Андрій.–Не вірять. Пішли, пішли, покажу.

Пилип і справді побачив у городі два мішки, навіть помацав їх пальцями.

– Цього разу бачу, що комбікорм.

Знов почастував Андрія.

Але ж Андрій усе ж таки обдурив сусіда – у мішках була звичайна тирса з колгоспної пилорами.

ПИШІТЬ: ОДИН НЕДОЛІК…

Василь Микитів любить росказувати різні солдатські пригоди, що колись, якщо вірити, траплялися саме з ним. У крайньому випадку– він десь був поблизу…

– А про лопатку я не розповідав? Ні? Г-ги. Приїздить перевірка. Построїли нас при всій амуніції. Під шнурок. Я на правому флангу. Перший. З мене й починають. А я ж, знаєте, у саперах служив. Підходить підполковник, бере мою саперну лопатку, крутить-вертить… придратись, хіба ж не видно, вирішив. І на того капітана дивиться, який блокнот підготував щось записувати. «Так,– каже капітану підполковник,– у рядового Микитіва лопатка брудна, тупа, держак тріснув…». Отже, налічив п'ятнадцять недоліків. Тоді я беру свою лопатку у підполковника – дайте сюди!– і шпурляю за паркан. Пишіть, кажу, один недолік: нема лопатки !.. Г-ги…

ПОЖАЛІЛА

Бабця Маруся вийшла на ганок. Був пізній вечір. З неба лило, як з відра. До того ж холодний вітер. Стара подивилася, що робиться навколо, і сама собі вголос сказала:

– І як у таку погоду злодії крадуть, бідолашні? Холоднеча ж. Сльота. Темрява. Ай-яй-яй, бідолахи, і пожаліти вас нема кому.

І тут з темноти до старої рушила доволі ладна постать у військовій плащ-накидці.

– Не бійся мене, бабусю,– сказала постать басом.– Ми вже вивели твою корову з хліва, але забирати не будемо. Ти пожаліла нас, а ми тебе. Дякую, тітко, що хоч одна ти така знайшлася. Забирай, забирай корову. Нехай під дощем не мокне…

Тітка Маруся, як стояла, так і грюкнулася обзем.

ПРОЧУХАНЕЦЬ

У міськселищній їдальні виступав нещодавно письменник Писулькін з області – оповідав про себе, ділився творчими планами, цікаво розказував про своїх героїв. Жінки, а саме вони сиділи під час обідньої перерви за столиками у залі в білесеньких халатиках, живо реагували майже на кожне слово літератора, а коли той почав розповідати про Петра, шалопута і п'яницю, сміялися до сліз. Письменник тільки дивувався: «Наче й смішного нічого не кажу, а вони, жінки, бачиш ти, аж заходяться. А може в мене що на одежі не так?» І він крадькома скерував погляд донизу, впевнився: ні, там усе так.

– Так ось, – продовжував розмову гість, – якось приходить герой мого оповідання «Кінчений Петрусь» дохати, а жінка його й близько на поріг не пускає. Де, каже, нажлуктився, там і живи, обормот! Киш! На твої речі, забирай, п'янтос ти такий! Щоб очі мої тебе більше не бачили! І на ганок полетіла загодя підготовлена валізка. І двері на гачок.

Жінки аж киснуть від сміху. А чолов'яга, який сидить якраз посеред них у новісенькому халатикові, – уперше, видко, з нагоди зустрічі з письменником на нього натягнули накрохмалену одежину, – йорзає, шаріє й біліє, місця собі не знаходить.

Письменник же продовжує:

– Куди ж подітись моєму герою з оповідання «Кінчений Петрусь»? Вокзалу в селищі нема. Є тільки автокаса. На вулиці холодно, справа була майже восени. Свояки й знайомі також Петрусю не відчиняють – обридло їм його п'яне обличчя. Ну й що ж тоді робить наш герой? Недовго думаючи, він накинув на роги корові мотузку і виводить ту з хліва…

Сміх такий в залі, що письменника не чутно. Коли трохи жіночки угамувалися, промокнули хто хусточкою, хто рожком халатика сльози на війках і щоках, письменник Писулькин на закінчення сказав:

– Бачу, мій герой вам дуже сподобався. Дякую. Скажу більше…

Але одна дрібненька жіночка перебила його:

– Так, цікаво, куди ж корову він завів, Петрусь ваш?

– А нікуди. Страхав жінку. Побачила вона у віконце, що поволіксь він з корівкою, прожогом кинулася услід, учепилася за хвіст: не пущу-у! А Петрусь своє тараторить: «Геть звідсіля! Тобі хата залишається, порося, кури, город… А нам з Марусею і корови

досить буде». Бачить жінка: справа приймає серйозний оберт, Маруся з коровою кого хочеш візьме, будь-якого п'яницю, бо сама така – мимо рота не пронесе. Проп'ють, звичайно ж, корову разом, а тоді вона вижене Петруся: котися, ти мені більш не потрібен такий… без корови. Подумала жінка, повагалася, та й поступилася – пустила в хату. Додому навіть сама несла валізу з чоловіковими речами і з високо піднятою головою вела за край мотузка корову.

Ніколи ще у своєму житті не мав Писулькін такого успіху на зустрічах з читачами. Аплодисменти, слова подяки, потиск рук. Тільки один чоловік не досидів до кінця – утік.

… Увечері Писулькін завітав у ту ж саму їдальню – підкріпитися. Жінка, що стояла на роздачі, приязно усміхнулася – як старому знайомому – і тихо, наче соромлячися, спиталася:

– Пробачте… Ви завжди так робите?

Писулькін трошки здивувався, знизав плечами: не розумію.

– Спочатку розвідаєте все, а потім пишете і нам про нас читаєте?

– Не розумію, – тепер вже вголос дивувався Писулькін. – А що, пробачте, трапилося?

– Як що? Ви ж про нашого Петра написали. Про вантажника. Точнісінько. Валізу так само жінка викидала за поріг. І корову вів за вірьовку до іншої жінки. Вона, до речі, також Марусею зветься. І п'яниця вона…

– Ось як! – Щиро усміхнувся письменник. – Буває, буває… Збіг… Повинні зрозуміти… Так, так…

Сама ж жінка й виручила зовсім розгубленого письменника:

– Хоча ви ж сьогодні до нас приїхали… Коли б могли встигнути? Мабуть, і справді збіг. Ці Петрусі усюди є. Але за те, що йому доброго прочуханця дали, я вам трішечки більше м'ясця покладу. Їжте на здоров'я. А за прочуханець іще раз дякую. Мо порозумнішає, паразит? Я ж, товаришу письменнику, жінка Петруся, щоб йому очі повилазили, булькачу окаянному!

РОЗ'ЯСНИВ

–Дідуню, мені сказала бабуся, що раніше сто карбованців були великі гроші. Не те, що тепер.

Дід з онуком ідуть по місту.

– Баба не бреше.

– А я не уявляю, які то були гроші. Ти мені не роз'ясниш?

– Ну, на сто карбованців раніше можна було купити майже тридцять… зачекай… так, так…. Ні, правильно: на сто карбованців раніше можна було купити тридцять пляшок горілки.

– А скільки це? Багато?

– Звичайно! То ж– сто карбованців!

– Не розумію.

– Малий ще. Тоді ось тобі інший приклад, жевжику. Запам'ятовуй. Іще, онучку, за ті гроші можна було купити двісті банок кильки в томаті. Як? Га?

– Дідуню, а чому – горілка, а чому—килька?

– Так час же йде, онучку… товарів багато різних було й раніше… Люди ж не сиділи склавши руки, щось виробляли. Гори товарів були. Гори. То хіба ж запам'ятаєш усе?

КІТ

Холостяк Митькін пізно повернувся додому. Зібрав на стіл убогу вечерю, тільки вирішив підживитися, як біля ніг, виляючи пухнатим хвостом, почав тертися великий чорний кіт.

– Мяв,– попросив кіт у Митькіна чого-небудь.

– Бачиш, чого захотів! Сам зі скоринки на скоринку перебиваюся. Про ціни чув?– відповів Митькін і відсунув кота ногою дальше від себе. – Гуляй!

Кіт слухняно відійшов. Полежав на холодній підлозі, жадібно поглядаючи на свого нового господаря, потім все ж не витримав, потягся до столу.

– Мяв,– тихо нагадав про себе кіт.

Холостяк Митькін схопив кота за шкірку і викинув у відчинену кватирку. Жива істота полетіла з третього поверху.

Наступного дня Митькін повернувся додому так само пізно. Вирішив доконати залишки холостяцької їжі, усівся за стіл.

– Мяв,– почав тертися об ногу кіт.

Митькин подумав: «Живий. Зараз я тобі покажу, як об'їдати!»

І кіт зновку мигнув хвостом у кватирці.

Через тиждень Митькін вернувся з командировки. Відчинив двері в квартиру і на підлозі побачив кота. Чомусь Митькін на цей раз був радий його бачити. Навіть усміхнувся коту. Тільки холостяк Митькін зібрався погладити живу істоту, протягнув руку, як кіт, описавши хвостом дугу у повітрі, сам стрибнув у кватирку…

ЗНАЙШЛИ ВИХІД

Синичкін останнім часом дуже наліг на чарку. Жінка не могла ніяк дати йому ради. Прочуханці і інші методи перевиховання не допомогали. Що ж робити? Яких заходів вжити? Гине людина! Жінка поскаржилася батькам. Ті порадили: треба купити автамашину. Можливо, і порозумнішає Синичкін. За кермо ж не сядеш після чарки. Синичкіна ухопилася за ідею, подану батьками, до того ж ті пообіцяли допомогти грошами. Грошей нашкребли усього на «Запоріжець». Хоч так. На курси Синичкіни вирішили піти разом. Це ж добре, міркували, коли у сім̓ї два шофери. Мало що? Тим більше, що будували плани у перспективі набути іншомарку і подорожувати по країні і навіть за кордоном.

Отримали водійські посвідчення. Придбали «Запоріжець». Назавтра Синичкін, як і планувалося, вирушив на роботу у салоні «Запоріжця». Жінка, проводжаючи його, помахала рукою і прослсьозилася:

– Нарешті ти став людиною, Синичкін!

З роботи Синичкін затримувався. Здавалося б, раніше, ніж завжди, повинен бути дома, а його, бідолахи, нема. Дружина почала хвилюватися. І коли задзеленчав телефон, вона стурбовано ухопилася за трубку:

– Ало! Слухаю! Хто це?

Дзвонив чоловік. Він бадьоро просив жінку, щоб та терміново приїхала до нього. І роз’яснив – чому:

– Тут, розумієш, випили потрошку. Ну, у Сидорчика день народження у тещі. А за кермо ж, голубко, у нетверезому стані я сісти не можу. Приїдь, забери мене разом з «Запоріжцем».

Синичкіній нічого не залишалося, як поспішити на допомогу.

КІНО

Козюткіни дивляться кіно. По телевізору. Стрічка про наше з вами життя, у ролях – відомі актори, тому до екрана прилипли всі – від старого до малого.

– А Крючков-то пив горілку! – коли на екрані показався славетний артист, зауважила, хмикнувши, мати. – Усі ви, чоловіки, однакові. Вам би тільки ковтати, тільки б булькати!..

Чоловік огризнувся:

– А Шукшина скільки разів замужем була? Підказати?

– То ж Шукшина, а не я, нерозумна, – зітхнула, шкодуючи за прожитим життям, жінка. Між іншим, а ти не скажеш, скільки разів бігав у ЗАГС той же Крючков?

– Ну, три… – тихо мовив чоловік. – Для артиста – нормально.

– Так йому можна, а Шукшиній – ні? – витріщила очі на чоловіка жінка.

– Мамо, тату! – попросили діти. – Тихіше ви, нічого ж не чутно!

Мовчання тривало недовго. Незабаром старша дочка Козюткіних зазначила:

– Крамаров, до речі, в Америці… Йому там очі випрямили.

Мати хмикнула:

– Очі? Йому звивини у голові треба було випрямити. Це ж треба – сам утік, а сім'ю в Москві кинув. І як вистачило совісті на таке? Чи коло нього увесь час родичі мусили з косами стояти?

Чоловік заступився:

– Не може бути, щоб сім'ю кинув, не взяв.

– Може! Може! Від вас усього чекати доводиться! – жінка зашарілася, шарпалася в кріслі. – Що, відвернувся, паразит? За вами око та око потрібне! Більше в командировку не поїдеш! І не збирайся!

– Та причому тут я? Крамаров Савка утік… у свій час… а мені що – відповідати за нього, так? Он Мордюкова… Глянь на неї. Подивися. Тихонова Штирліцом назвала.

– Вона, до речі, його перша дружина, – підказала середня дочка.

– Хіба? – здивувався батько.

– Олена правду каже! – енергійно заступилася за дочку мати. – Та й хто з нею уживеться? Який дурень? Газети читати треба. Як тільки у готель зайде у якому-небудь місті ваша Мордюкова, там увесь обслуговуючий персонал втрачає притомність: знов Нона приїхала. Заганяє. Замордує. То те їй не так, то се…

… Кіно скінчилося, ідуть новини, а Козюткіни – від малого до старого – усе ще сидять перед екраном телевізора і споминають, про що ж воно було.

РАДІСТЬ

Додому старий Зюлєв вернувся надзвичайно зворушений і схвильований. Світився, ніби лампочка. Швиденько скинув плащик, повісив на цвях капелюх, а потім перевів погляд на жінку, яка вийшла нарешті йому назустріч з зала.

– Цікаво, чому такий радісний?– оперeдив дружину старий Зюлєв.

Жінка щиро призналася:

– Ти не помилився.

– Відгадай. Що, не можеш?

–Поспробую. Премію ветеранам видали, може, як учасникам війни?

– А ось і ні! А ось і ні!

– Гаманець з грошами знайшов?

– Дрібниці! Думай краще, думай краще!

Але жінка, скільки не називала причини радості старенького свого Зюлєва, ніяк не могла потрапити, як кажуть, у яблучко. Здався сам дідусь.

– Мені місцем сьогодні у тролейбусі поступились!– плеснув він у долоні. – Подія! Запм'ятай цей день. Запиши де-небудь… Будемо святкувати. А ти – премію, гаманець… Подзвони сину, обрадуй і його. Сусідам скажи. Нехай і вони порадуються…

ЩИРА ЛЕКСА

Приїхала Лекса в місто. Після пенсії. Грошей наче й багато, а на цінник подивиться – псується настрій: божечку, стільки нулів! Примірювалася до речей, бо і боти треба, і куфайка, і панчохи, і ще багато чого, але ж… нулі, хай їм грець!

Нічого не купила стара. Вирішила не спішити і подумати: набувати ті речі чи почекати? Шкода, правду кажучи, грошей.

Поки ходила-блукала по крамницях та міському ринку, дуже зголодніла. Поцікавилася, скільки коштує біляш. Відказали. Ого! У Лекси очі полізли на лоб. Але голод – не тітка. Стара махнула рукою і вголос сказала:

– Давайте біляш! Як згадаю, скільки чоловік мій пропиває, так і недорого.

Походила, походила – зновку їсти захотілося. Спинилася коло лотка з чебуреками. Один коштує?.. Ого! Але згадала Лекса, скільки пропиває її чоловік, і попросила чебурек. Хоча й шкода було грошей.

Не відчула, як з'їла: було б що там їсти!

«Мо й морозива покуштувати?– подумала стара і довго-дового дивилася, як люди купували апетитні ласощі. – Візьму. Нехай собі й вісімдесят тисяч коштує. Як згадаю, скільки чоловік пропиває…»

І подала продавщиці гроші.

Буде що згадати бідній Лексі…

ЇЗДІТЬ СТОЯЧИ, СТАРІ!

Монолог студента

Ну, й що ти скажеш їм, старим!? Сьогодні ж, далеко ходити не треба, штовхає мене у плече дідусь. У тролейбусі. Я сиджу, як і має бути, слухаю музику і їду до себе… до університету… на другу пару. А він торсає. Повертаюся. Що тобі, копалина двадцятого сторіччя, потрібно, га-а? А він пальцем показує на свою бабусю… таку, даруйте, стародавню статую, як і сам: «Шановний добродію, а не могли б ви поступитися місцем бабусі?» Чули? Бачили? А чому – я? Чому, питаюся, я? Крайнього знайшли? Та й хіба я винуватий, що в мене батьки чесні і я їжджу у громадському транспорті на лекції? Вам, може, захочеться завтра на «Опелі» проїхати… Що, будете спиняти іншомарку, дертися у салон легковика проти волі господаря? Ні? А тут, у тролейбусі, що – можна? Я, до речі, заплатив… як і належить. Сам. Без протекції президента. Та й подивіться навколо, старі, хіба я один, молодий, сиджу? Усі молоді сидять, бо вони спритніші, це й зрозуміло, тому і зайняли місця, коли на кінцевій зупинці штурмом брали тролейбус. Іще не ставало, щоб ви й тут наперед вирвалися. Хе!

Ні, я нічого не сказав кривдного старому, відвернувся, у шибку дивлюся, музику слухаю Їду А він знов: «Шановний…» І на бабусю показує. На кого там дивитись? Шапка з норки, значно старшої за неї саму, і зморшки… зоране поле. Боже! «Не могли б ви поступитися?» От достав! Ну сказав же я тобі… хіба по очах не бачиш, павук старий, що місце зайняте. Та й хто сказав, що ви, старі, повинні їздити сидячи. Де записано? У якій Конституції? Може вам іще й ліжко у тролейбусі поставити? Але ж і так спите багато… Пенсія… сон… сон… пенсія… А що іще ви бачите, про що розмовляєте?!

А я так вважаю: усі старі, усі пенсіонери повинні їздити стоячи! Так і тільки так. Зрозумійте мене, майбутнього спеціаліста з вищою освітою. Бо коли сидиш, що побачиш? Нічого. Дулю з маком. А вам, старим, треба використовувати кожну хвилину, щоб життям надихатись, щоб більше побачити, більше ухопити у цьому житті. А коли стоїш, коли за поручень тримаєшся, то можна іще й шию втягнути… щоб побачити, як десь за вікном тролейбуса вирує життя: хтось комусь дає по шиї, десь спить на лавці п’яний, а поряд стоїть його напарник з протягнутою рукою і просить грошей на операцію сину, якого не бачив навіть у очі, а зараз он проїхали паркан, за яким щось будують дуже давно… Чи не те, що обіцяли?

Чи не комунізьм? Даруйте, треба вимовляти без м'якого знака, так-так. А якби сиділи, то побачили б ви тільки плити, якими загороджена будівля.Так що дальше можна побачити все, шановні копалини, тільки стоячи. Стійте і не кашляйте. А то проїдете те, що будували.

А он, подивіться, нагостріть зір: молоді обіймаються. Цілуються? Усього?! Цим сьогодні, певно, й вас, старих, не здивуєш. Але якщо будете більше стояти у громадському транспорті, повірьте мені, і секс побачите... гарантую... за вікном тролейбуса. Що, що ви кажете – навіщо у вікно дивитись, коли все це є тут, у салоні? Де, де? Покажіть! Поки сам не побачу на власні очі – не повірю. На задньому сидінні, кажете? Га-а, ідея: ось їх, дідусю, і проженіть! Подивіться ви на них– розляглися, і правда, стільки місця займають, а старі стоять! Ну, дають! Хоча зачекайте: коли б вони, старі, сиділи, ніколи б не побачили, що відбувається за їхнім коміром.

Так що, й справді, їздіть стоячи,старі! Більше побачите!

БУЛОЧКА

Чоловік вернувся додому після получки. З пляшкою горілки. Жінка у нього зовсім не п'є, навіть не пригублює. На столі була добра вечеря: котлети, салат, оселедець... Чоловік наповнив склянку – майже до бережків – і миттю опорожнив її, а заїдати не став. Навіть не доторкнувся до їжі.

– Ти ж заїдай, заїдай, – метушилася перед чоловіком жінка.– Я ж старался, готувала. Ось котлети... Оселедець...

Чоловік похвалив жінку, знов наповнив склянку, знов випив, крякнув, а до страви навіть не доторкнувся.

Жінка знов показала рукою на котлети, на салат, на оселедець...

Чоловік вилив у склянку все, що залишилося у пляшці.

– Хоч булочкою закуси,– жінка підсунула булочку ближче до нього.

Чоловік відламав шматочок булочки, після того, як допив горілку, проковтнув його. І... посунувся на підлогу з табуретки. Але встиг попрікнути жінку:

– Бачиш, що твоя булочка наробила?!

МОДНИЦЯ

Ким працює у нас Петрівна? Ніколи не здогадаєтеся. Ніколи. Подивіться на неї, подивуйтеся – одягається завжди з шиком, з голочки, навіть, здається, сама директриса Степанівна заздрить їй. Модниця! А чому й ні? Я ж і кажу, усе на Петрівні блищить і ззяє, а переодягається вона, певно, по декілька разів на день. І де тільки гроші бере, спитати б? Хто спонсує? Наче й полюбовника не має. А бере ж десь! Віником їх не наметеш особливо, шваброю не нашвабриш. Тепер, сподіваюся, ви здогадалися, що Петрівна– прибиральниця. Найзвичайнісінька, найрядовіша. Хоча, певно ж, і ні: за нею закріплений і кабінет директриси, що не кожному довірять.

Одного разу Петрівна прибрала, як завжди старанно, у кабінеті директриси і причепурюється собі перед дзеркалом. А тут хтось несміло постукав у двері.

– Заходьте, будь ласка!– ввічливо запросила Петрівна.

У кабінет просунув голову чимось схвильований молодий робітник Аленчик. Спочатку здивувався, що директриса так рано і справді приходить на роботу, хлопці не брехали, а потім тихо, несміло сказав:

– Мені на три дні… треба… ага… відлучитися. За сімейними обставинами. Відпустите?

Петрівна уважливо подивилася на Аленчика, знизала плечами і зі спочуванням промовила:

– Коли треба… то треба… що ж… особисто я не проти. Бувають же сітуації, коли необхідно… так-так… я розумію.

– Бувають,– погодився Аленчик, подякував за порозуміння і доброту… директрисі і, уклонившись, зник за дверями. А потім і за проходною фабрики. На три дні. Як і дозволила йому прибиральниця Петрівна.

Через три дні за прогули Аленчик отримав першу у своєму житті догану, але з останнім попередженням, а Петрівну примусили одягати на роботі халат і порадили чепуритися перед дзеркалом дома – щоб ніхто не приймав її більше за Степанівну.

І, відомо ж, поганила Петрівну сама … директриса: знай своє місце, модниця!

ПРИЇХАЛИ МІЛІЦІОНЕРИ

Сонька заявила у райвідділ міліції, що її чоловіка Семена напоїла бабця Маруся – так віддячила вона, мовляв, за те, що він розігнав декілька борізн картоплі. Просила вжити заходів, бо

чоловік зовсім зпивається. Приїхали міліціонери, питають у бабці Марусі:

– Самогон є? Тільки чесно!

– Так… воно ж… ага,– розгубилася стара.

– Доставай сама, а то будемо шукати!

Баба Маруся поставила на стіл початий трилітровий слоїк.

– І це вся, – сказала.

– Повіремо. Ну, а тепер давай апарат.

– Так… я ж, діточки, сама вже не одужаю, так… ага… сусіда Тимка попросила, щоб і для мене, коли сам гнав, заодне зробив. Він часто виручає.

Міліціонери пішли до Тимка. Той також не встиг витратити самогон – виставив і він усі банки-склянки. І ще апарат.

– Ех, люди! – лаявся Тимко. – Знаю, знаю, хто мене заклав. А більше й нема кому, як Леону: дріжджів йому не позичив, так зараз ось помстить, паразит! Він, товариші міліціонери, шепну я вам, так само учора п'яний був, сам бачив. Де взяв? Запитання законне, бо в крамниці нічого випити нема – посівна. Га?

У Леона міліціонери забрали апарат і увесь самогон.

– Якби знав, що така штуковина отримається, і сьогодні б напився, – горісно зітхнув Леон. – А цей Пахом, мушу вам сказати, гнила людина, він один тільки знав, що я гнав самогон. І доніс, га? У мене з ним свої рахунки. Давні. Нічого, нічого, розберемося. Так ось, товариші міліціонери, мушу сказати вам: учора Пахом півдня воду носив – нібито в лазню, а тої в нього нема. Що це значить?

У Пахома в великій бочці стояла брага – літрів 200, не менше.

– Брагу вилити, а бочку розламати! – наказав старший з міліціонерів.

– Е-е, ні-ні, бочку не ламайте! – умоляв Пахом. – Мене ж тоді всим селом повісять. Роздеруть! А як же! Коли яка в кого велика гулянка намічається, то її, бочку, і беруть в аренду у Кіндрата – за літр першаку. Так що, товариші міліціонери, зрозумійте мене: що хочете робіть, будь-який штраф витримаю-переживу, а ємкість оцю не чіпайте…

Бочку міліціонери покинули, пожаліли – усе ж таки річ добра, де тепер таку знайдеш, а штраф дали усім.

– Ото наробила біди наша Сонька! – крутили головами селяни, зітхали, ахали-охали, однак у очі тій не висловлювалися: їй і так горе, коли чоловік п'яниця.

ІГНАТ ЗАЛИШАЄТЬСЯ!

Переселили мешканців села після чорнобильської аварії. Живуть-обживаються люди на новому місці, не відразу й про Ігната згадали: а де ж він і справді, старий, згубився, щось не видно? Кинулися туди-сюди – нема. Голова колгоспу і парторг вертаються назад у село, заходять у Ігнатову хату, а дід, як ні в чому, сидить за столом у дружньому оточенні повних та порожніх пляшок, жалібну пісню співає. Сам же на доброму підпитку. Дивиться він осоловілими очами на начальство, що приїхало, неслухняним пальцем грозить:

– За мною приїхали, значить? Ні, не поїду. І не просіть. Тут народився, тут і помру. Та й хіба ж я дурень який? Мені й тут добре, їй-богу. Курорт! А тепер я ж знаю, куди земляки самогонку поховали, то мені пити-попивати її вистачить до кінця мого життя. Вертайтеся. Ігнат залишається!

Через тиждень за Ігнатом знов приїхали – на цей раз голова сільради і парторг. Лякають Ігната:

– Помреш же!.. Радіація дуже висока! Збирайся! Та й ми доповіли вище, що все село евакуйоване, а ти нас підводиш, Ігнате. Коли дізнаються наверсі – мало не буде. Нам. Не тобі. Так що давай, давай! Ну!

– Х-хе, знайшли чим страхати – рацією,– заблимав очами Ігнат. – Нам же, слухайте, на фронті таблетки у казанок підсипали, щоб до дівчат не кортіло, так вони, таблетки ті, хай їм грець, тільки через тридцять п’ять років почали діяти. Га?

ПРО ЄВРОПУ

Засперечалися якось чоловіки, яка частина світу найбільша. Один каже, що Азія, другий називає Америку, а Платон – Європу. А щоб подивитись у який підручник чи на карту – не подивишся: хто з них, селюків, тримає усе це? Учителі та учні живуть на центральній садибі, а в Залип'ї – самі старі.

– Ти ось кажеш, Платоне, що Європа найбільша,– зачекавши, поки угамуються земляки, поміркована сказав Іван Прилепа. – Неправду кажеш. Маленька вона. По тому міркую, що у війну напився я у поїзді, а поки проспався – то всю Європу і проїхали…

ВАЖЛИВИЙ ДОВІД

Якось у нас забороняли шоферам підвозити у кабіні пасажирів. Іще за Горбачова. Знав, зрозуміло ж, про це і Сидоронок – водій м'ясокомбінату. А йому якраз командировка – у самісіньку Москву: ковбаси відвезти.

– Збирайся,– сказав Сидоронок жінці. – По магазинах побігаєш, може що з одежі купиш – там, у столиці, вибір більший.

Поїхали. Перед самою Москвою спиняє даішник. Козирнув. Попросив документи, а тоді суворо питає:

– А чому у вас в кабіні пасажир?!

– Так це ж жінка!

– Різниці нема – жінка чи хто. Не можна. Доведеться вас покарати.

– А хай йому цур!– розвів руками Сидоронок. – Як Горбачов свою Раю катає по всьому білому світові, а мені рідну жінку не можна ось на цьому задрипаному тарантасі раз за все життя у Москву звозити, Кремль показати!

Міліціонер засміявся, повернув документи: їдьте, так і бути. Довід важливий.

ЧИЙ СОЛДАТ?

Василь знов згадує армію.

– Генерал один у нас був… Грузин. Чоловік, скажу я вам, ціка-а-вий. Балакає – вуха розтопириш. З акцентом. З гумором.

Одного разу зібрав він усіх командирів полків, по містечку ходять, спиняться, щось розглядають, постоять- постоять, далі йдуть. А тут прямо перед ними на дорозі куча лежить… Не буду

говорити, ви здогадалися – чого. І всі, як по команді, спинилися, дивляться на кучу. А генерал питає:

– Чий солдат наробив?

Полковники та підполковники знизують плечами, переглядаються: хто його знає, чий, але не мій, здається. Мій на таке не здатний. Тут командир полка, по території якого йдуть, зметикував нарешті, що раз куча на його території, то й солдат, певно, його.

– Мій... – сказав розгублено.

– Молодець! Дай руку!– і генерал міцно потиснув розгубленому командиру полка долоню. – Карашо сольдат кормиш! Гляди, какой балшой куча!

ХИТРИЙ СВАТ

У Семена два свати, Петро та Григорій. Живуть вони у сусідньому селі, ні-ні та й приїдуть до нього в гості. Семен, можна сказати, непитущий, хоч і добру пропасти не дозволить, та й хитруватий він, а ще більше – жаднюга. Що ж до сватів Петра й Григорія, то вони люди прості і чарку дуже поважають.

– Сідайте, сваточки, до столу ближче,– запрошує Семен, ріже хліб, сало, огірок і ставить на стіл пляшку та дві склянки.– Добре, що приїхали. Ну, як там діти наші? Не лаються? Мирно, кажете, живуть? То й добре. Давайте за це вип’ємо.

Семен наливає у дві склянки, одну бере сам, другу подає Петру, вони обидва випивають, а Григорій постерігає. Закушують. Потім Семен знов наливає у дві склянки. Одну бере сам, другу подає Григорію.

– Ну, а тепер давай, сваток, з тобою вип’ємо.

Випивають. Півпляшки Семен, півпляшки Петро з Григорієм.

І завжди так.

АРТИСТ

Мирончик працює актором. Ролі, правда, йому відводять не головні, але зайнятий у виставах доволі часто. На афішах у переліку прізвищ після « у спектаклі також зайняті»– фігурує і він. Більше за всіх пишається Лизавета, що її зять не пастух-нероба який-небудь там зачуханий, а артист! Телевізор з цієї нагоди не вимикається – усе сподівається Лизавета зятька на екрані побачити у спектаклі або в кінофільмі, але щось не видно. І ще в старої склалося враження, що коли її зять артист, то, значить, усе

може робити. Навіть хлів спорудити. У кіно ж артисти ті чим тільки не займаються. Тому, коли наступними вихідними зять навідався до тещі (за картоплею і салом), отримав наряд:

– Зроби, зятьку, хлів. Корову дають у колгоспі, а ставити нікуди.

– Як двічи два!– впевнено сказав Мирончик.–Тут справи тієї! У нас, у театрі, ці хліви вилітають з майстерні, ніби оладки з печі. Не кажучи вже про палаци різні. Матеріал… будівельний, мається на увазі, мені. Плюс цвяхи, молоток, сокиру, пилку. І можете приводити свою корову, мамо, хоч завтра!

Мирончик забив на городі чотири коли, обтягнув їх рубероїдом, на рубероїді відповідною фарбою намалював колоди, на дах накидав різного мотлоху, а під двері пристосував стару шафу.

– Приймайте, мамо, роботу!– широко посміхався зять.

– Ось спасибі тобі. А я й знала, що коли артист, то він на всі руки майстер. Сусіди он дивуються: де ти, Лизавета, лісу на хлів набрала стільки, наче й не лежав коло двору? Так я їм і скажу – де. Хай самі здогадаються.

З нагоди побудови хліва Лизавета добре почастувала зятя чаркою, а поки він їв-пив, привела корову з колгоспної ферми, зачинила: нехай привикає до нового місця. Вона б, може, й привикла, але якраз поблизу хліва по сільській вулиці гнали з пасовища череду, корова почула знайоме микання і кинулася до своїх, несучи на рогах і спині увесь той хлів…

Добре, що зять іще не встиг до міста поїхати– нехай побачить, який він хлів зробив.

– Тьфу!– плюнула Лизавета.

– А ось для курей самий раз було б,– поміркувано сказав Мирончик і пошкрябав за вухом цвяхом: це все, що залишилося від хліва.– Матеріал, розумієте, слабенький… Для бутафорського хліва– так, підходить, а ось на більше… пробачте. Пробачте – не тягне. Це й рогуля довела. Купляйте курей.

– А якщо кури злетять, зятьку, раптом з твоїм хлівом, що тоді?– сумно усміхнулася Лизавета і взяла під руку зятя, повела з городу…

НЕ ДОНІС

Приїхали в село артисти. На сцені людей потішають, аж у тих сльози на щоках блищать. І голова колгоспу, звичайно суворий та насуплений, мов індик, цього разу не ховається – витирає й витирає хусточкою вологу на обличчі, а живіт труситься в нього, ніби боксерська груша від міцних ударів.

У антракті голова поманив до себе пальцем завідуючого клубом Мамоньку. Поділилися враженнями. Вистава ж, відомо, подобається. Комедію всі люблять. Тим більше сільську.

– Це добре, – сказав голова. – А ось про квіти ми забули. Артисти заслуговують, щоб їм піднести букет. Треба організувати.

– Будуть, будуть квіти! – запевнив Мамонька. – Це ми в мить! Простіше простого! – і він покликав молодого кіномеханіка Кольку Терешка: – Де хочеш, там і діставай, але щоб до кінця вистави квіти були!

– Нарву, – ліниво пообіцяв кіномеханік.

Він і нарвав цілий оберемок квітів. Під вікном своєї хати ростуть– проблеми великої нема. Несе Колька Терешко квіти, вдихає приємний їхній запах, а назустріч якраз його кохана, дочка голови Катька, вона в городі вчиться, і ось приїхала останнім автобусом.

– Ой! – плеснула руками Катька, зашарілася вся. – Що це з тобою, Колько, зробилося? Не пізнаю. Правда. Ти й не ти. Перший раз мене зустрічаєш і з таким гарним букетом. Квіти… це мені?

– Ну а кому ж! – через силу посміхнувся Колька і протягнув Катьці букет, за що одержав коротенький поцілунок у щоку.

А в клубі вже скінчилася вистава. Голова, стоячи на авансцені і стримуючи хвилювання, погрозливо дивився на завідуючого клубом Мамоньку, той шукав очами кіномеханіка Кольку Терешка, уявляючи, що з ним він зробить, коли зустріне…

Тепер у селі, коли хто з чоловіків піде за чим-небудь і вернеться з пустими руками, жінки не проминуть ущипнути: «Тебе, одоробло старе, посилати усе рівно, що Кольку- кінщика за букетом!»

НЕ ПОЖЕЖНИК!

На курорт Приймак їздив іще за Хрущова, « у дівках», як любить він казати. Збираються, буває, сільскі чоловіки на призбі в кого-небудь, просять Приймака:

– Розкажи, Василю, як ти на курорт їздив.

– А що розказувати?– Приймак трохи упирається, а потім зриває з голови картуз, кладе його на коліно, прилизує долонею розпатлане волосся.– Що було, те було. Їздив. Ага. Добре там. Дерева такі красиві ростуть… от забув, як звуться… але голки довгі і не колються, холера.

– Ти нам не про голки,– хто-небудь з чоловіків перериває Приймака.– Ти нам краще про жінок… Не одну, певно, збив з пантелику?

Приймак усміхається:

– Було… Брехати не стану. Їх там, чоловіки, любого калібру. Одна до мене причепилася– проходу не давала. А я за дерево сховався, руками махаю: геть, геть, не підходь, а то кричати буду! Де тут дільничний? Мо заразу яку хоче передати з того курорту? І не дався. А вона: « У мене путівка горить!» А я що тобі – пожежник?

Чоловіки дружно сміються. Мо вдесяте слухають вони Приймака, і кожного разу сльози на очах…

Переклад на українську мову Олени Кобзєвої.

Змест

Содержание

Зміст

Содержание

Обложка художника Олега Попова

Кнігу склалі лепшыя гумарэскі пісьменніка на трох мовах – беларускай, рускай і украінскай. Як і належыць вясёламу чалавеку, Васіль Ткачоў сам смяецца і пацяшае іншых. Героі ягоных твораў –простыя людзі, якія жывуць сярод нас і трапляюць іншы раз у самыя недарэчныя сітуацыі ці па сваёй волі, ці па віне іншых, але ўзнімаюць добры гумарыстычны настрой усім нам.
Чытаючы гэтую кнігу, сумаваць не прыходзіцца. І не толькі, заўважце, беларусам. З творчасцю Васіля Ткачова могуць пазнаёміцца і рускія чытачы, і ўкраінцы, бо гумар сапраўды не мае межаў.
Гумарэскі пісьменніка могуць быць выкарыстаны і ў мастацкай самадзейнасці.

Белорусский прозаик и драматург Василь Ткачев успешно выступает и в жанре юмористических рассказов и миниатюр. Большой популярностью у читателей пользовались его книги «Карасі на пяску» і «Крутыя хлопцы», которые были изданы в своё время в библиотечке журнала «Вожык», а также книга «Смех на прызбе».
Писатель часто встречается с читателями. И не только в родной Белоруссии, а в Росии и в Украине.
Книга лучших юмористическтх произведений Василя Ткачёва, безусловно, станет им лучшим подарком от автора.
Для юмора нет границ.

Месца выхаду: Гомель
Дата выхаду: 2011
Рэдактар В.Ардашава
ТДА “Барк”
Памеры: 182 с.